

САНХҮҮ БҮРТГЭЛИЙН ГАЗАР

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

/2020 ОНЫ 2 ДУГААР УЛИРАЛ/

АГУУЛГА

АШИГ, АЛДАГДАЛ БА БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН.....	1
САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН.....	2
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН.....	3
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН.....	4
 1. Банкны тухай өрөнхий мэдээлэл.....	5
2. Санхүүгийн тайлагналын тогтолцоо, тайлан бэлтгэх үндэслэл болон толилуулга.....	5
3. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого болон толилуулгад орсон өөрчлөлтүүд.....	6
4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд.....	7
4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол болон төсөөллүүд.....	18
6. Хүү, түүнтэй адилтгах орлого.....	21
7. Хүү, түүнтэй адилтгах зардал	21
8. Алт, үнэт металын арилжааны болон үнэлгээнний цэвэр ашиг	21
9. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн цэвэр алдагдал.....	22
10. Гадаад валютын арилжааны болон ханцийн тэгшитгэлийн ашиг/(алдагдал).....	22
11. Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал/(буцаалт).....	22
12. Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт борлуулсны ашиг/(алдагдал)	22
13. Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн ашиг/(алдагдал)	22
14. Үйл ажиллагааны бусад орлого	22
15. Үйл ажиллагааны болон бусад зардал	23
16. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө	23
17. Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө.....	23
18. Дотоодын банкуудад олгосон зээл	25
19. Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт	26
20. Өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт	27
21. Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл.....	27
22. Алт, үнэт метал.....	28
23. Эрдэнэсийн сан.....	28
24. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл.....	29
25. Засгийн газрын үнэт цаас	29
26. Бусад хөрөнгө	30
27. Үндсэн хөрөнгө ба биет бус хөрөнгө	35
28. Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө.....	36
29. Төв банкны үнэт цаас.....	37
30. Засгийн газрын хөрөнгө.....	37
31. Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	38
32. Гадаад өр төлбөр	39
33. Бусад өр төлбөр	39
34. Дүрмийн сан болон бусад нөөц сангүүд	39
35. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг хариуцлага	41
36. Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ	42
37. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага	44
38. Бодит үнэ цэнийн хэмжилт	57
39. Хэмжилтээр нь ангилсан байдлаар санхүүгийн хэрэгслийг толилуулах нь	61
40. Өөрийн хөрөнгийн удирдлага	63

**ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН
/2020 ОНЫ 2 ДУГААР УЛИРЛЫН БАЙДЛААР/**

	тодруулга	2020.06.30	2019.12.31
	сая төгрөг	сая төгрөг	
Хүү, түүнтэй адилтгах орлого	6	347,312	724,318
Хүү, түүнтэй адилтгах зардал	7	(553,574)	(1,182,320)
ХҮҮГИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО/(ЗАРДАЛ)		(206,262)	(458,002)
Алт, үнэт металын арилжааны болон үнэлгээний ашиг/(алдагдал)	8	659,828	499,822
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн цэвэр алдагдал	9	(53,868)	(227,872)
Гадаад валютын арилжааны болон ханшийн тэгшитгэлийн ашиг/(алдагдал)	10	(29,749)	85,335
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал	11	(28,306)	(14,521)
Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт борлуулсны ашиг/(алдагдал)	12	2,170	(3,833)
Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын арилжааны цэвэр ашиг		264	4,604
Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн ашиг/(алдагдал)	13	11,439	(88,524)
Үйл ажиллагааны бусад орлого	14	13,834	28,847
Үйл ажиллагааны болон бусад зардал	15	(25,243)	(55,735)
ТАЙЛАНТ ХУГАЦААНЫ НИЙТ АШИГ/(АЛДАГДАЛ)		344,107	(229,879)

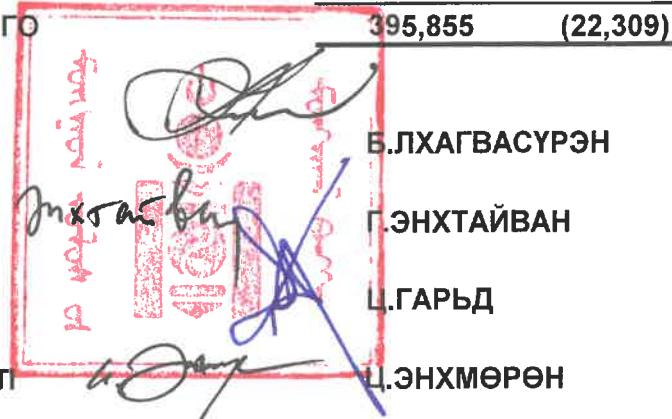
БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГО

Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдах бусад дэлгэрэнгүй орлого

- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз/(гарз)	34	53,918	66,702
- Борлуулах үед ашиг, алдагдлын тайланд шилжүүлсэн	34	(2,170)	3,833
Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдахгүй бусад дэлгэрэнгүй орлого			
- Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	34	-	137,035

ТАЙЛАНТ ХУГАЦААНЫ БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГО	51,748	207,570
---	---------------	----------------

ТАЙЛАНТ ХУГАЦААНЫ НИЙТ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГО	395,855	(22,309)
--	----------------	-----------------

ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ****САНХҮҮ БҮРТГЭЛИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ****ТАЙЛАН МЭДЭЭ, БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ**

**САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН
/2020 ОНЫ 2 ДУГААР УЛИРЛЫН БАЙДЛААР/**

ХӨРӨНГӨ

	одруулг:	2020.06.30	2019.12.31
	сая төгрөг	сая төгрөг	
Бэлэн мөнгө	16	280,414	214,244
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө	17	1,864,082	4,458,508
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	18	331,068	442,918
Өрийн үнэт цаасаарх санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	19	4,141,103	3,873,142
Өмчийн үнэт цаасаарх санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	20	11,734	11,734
Буцаан худалдан авсан гэрээ	21	3,658,828	3,254,437
Мөнгөжсөн алт, үнэт метал	22	3,243,566	3,108,684
Эрдэнэсийн сан	23	1,068,951	1,068,860
Санхүүгийн хэрэгсэл	24	307,486	260,778
Засгийн газрын үнэт цаас	25	166,909	134,028
Бусад хөрөнгө	26	454,295	492,322
Үндсэн ба биет бус хөрөнгө	27	112,780	94,149
Борлуулах зорилготой хөрөнгө		1,003	1,003
НИЙТ ХӨРӨНГӨ		15,642,219	17,414,807

ӨР ТӨЛБӨР

Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	28	987,260	897,417
Төв банкны үнэт цаас	29	4,497,634	4,629,293
Засгийн газрын хөрөнгө	30	1,630,907	2,201,585
Банкуудын хөрөнгө	31	4,239,060	6,038,704
Санхүүгийн хэрэгсэл	24	175,642	545,040
Гадаад өр төлбөр	32	5,477,445	4,969,684
Бусад өр төлбөр	33	136,720	31,388
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		17,144,668	19,313,111

ДҮРМИЙН БОЛОН НӨӨЦИЙН САН

Дүрмийн сан	34	60,000	60,000
Хуримтлагдсан алдагдал		(3,354,003)	(3,698,110)
Бусад сан	34	1,791,554	1,739,806
НИЙТ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		(1,502,449)	(1,898,304)

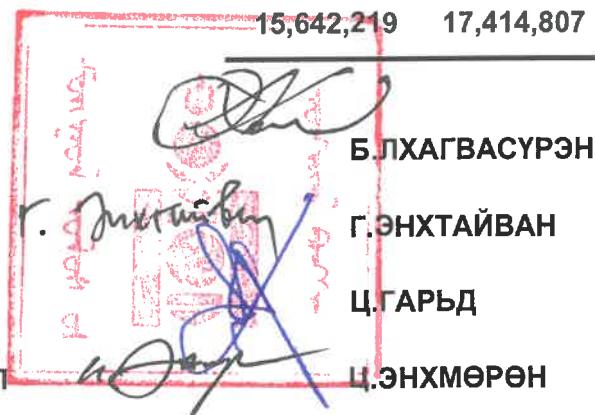
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ

ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

САНХҮҮ БҮРТГЭЛИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ

ТАЙЛАН МЭДЭЭ, БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ

ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН
/2020 ОНЫ 2 ДУГААР УЛИРЛЫН БАЙДЛААР/

Дурмийн сан	Ерөнхий нөөцийн сан	Дахин үнэлгээний сан	Хурумтлагдсан ашиг	Нийт өөрийн хөрөнгө
сая төгрөг	сая төгрөг	сая төгрөг	сая төгрөг	сая төгрөг
60,000	-	-	1,135,840	(3,071,835) (1,875,995)

Эцсийн үлдэгдэл /2019.01.01/

Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын бодит бус ашиг	-	-	66,702	-
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын бодит ашиг	-	-	3,833	-
Эрдэнийн сантийн дахин үнэлгээний бодит бус ашиг	-	-	137,035	-
Мөнгөжсөн алтны дахин үнэлгээний бодит бус ашиг	-	-	382,855	-
Гадаад валютын хашийн тэгшигтээлийн бодит бус ашиг	-	-	13,541	-
Өнгөрсөн жилийн ашиг/алдагдал	-	-	-	(396,396)
Тухайн жилийн ашиг/алдагдал	-	-	-	(229,879) (229,879)
60,000	-	1,739,806	(3,698,110)	(1,898,304)

Эцсийн үлдэгдэл /2019.12.31/

Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын бодит бус ашиг	-	-	53,918	-
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын бодит ашиг	-	-	(2,170)	-
Тухайн жилийн ашиг/алдагдал	-	-	-	344,107
60,000	-	1,791,554	(3,354,003)	(1,502,449)

ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

САНХҮҮ БУРТГЭЛИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ

ТАЙЛАН МЭДЭЭ, БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ

БЛХАГВАСҮРЭН

Г.ЭНХТАЙВАН

Ц.ГАРЬД

Ц.ЭНХМӨРӨН

Г.Энхтайван

Эцсийн үлдэгдэл /2020.06.30/

МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН
/2020 ОНЫ 2 ДУГААР УЛИРЛЫН БАЙДЛААР/

тодруулга	2020.06.30	2019.12.31
сая төгрөг		сая төгрөг

Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ**Тухайн жилийн ашиг/(алдагдал)**

Тохицуулга:

Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн
(алдагдал)/ашигАлт, үнэт металын арилжааны болон үнэлгээний бодит
бус ашиг

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн цэвэр алдагдал/(ашиг)

Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн цэвэр ашиг

Үндсэн болон биет бус хөрөнгийн элэгдэл, хороодол

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийг борлуулсны
гарзҮндсэн хөрөнгийг данснаас хассан болон борлуулсны
гарзСанхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын
алдагдал/(буцаалт)

Хүүгийн орлого

Хүүгийн зардал

**Үйл ажиллагааны хөрөнгө, өр төлбөрийн өөрчлөлтийн
өмнөх үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ**

(220,928)

77,291

Алт ба үнэт металын цэвэр (өсөлт)/бууралт	345,408	(540,172)
Эрдэнэсийн сангийн цэвэр (өсөлт)/бууралт	(91)	(584)
Буцаан худалдан авах хэлцлийн цэвэр (өсөлт)/бууралт	(398,802)	(783,553)
Дотоодын банкуудад олгосон зээлийн (өсөлт)/бууралт	117,622	(2,928)
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтын цэвэр бууралт/(өсөлт)	135,623	164,877
Бусад хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт	60,534	262,037
Төв банкны үнэт цаасны цэвэр өсөлт/(бууралт)	(120,951)	(386,102)
Засгийн газрын хөрөнгийн цэвэр өсөлт/(бууралт)	(624,087)	1,041,240
Дотоодын банкуудын хөрөнгийн цэвэр өсөлт/(бууралт)	(1,897,551)	1,732,796
Гадаад өр төлбөрийн цэвэр өсөлт/(бууралт)	284,562	(1)
Бусад өр төлбөрийн цэвэр өсөлт/(бууралт)	104,423	(85,783)

Үйл ажиллагаанаас орсон хүүгийн өмнөх цэвэр мөнгөн г

(2,214,238)

1,479,118

Хүлээн авсан хүү	325,550	664,423
Төлсөн хүү	(441,775)	(1,150,735)

Нийт үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мөнгөн гүйлгээ

(2,330,463)

992,806

Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээ

Үндсэн болон биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	(28,204)	(32,619)
Үндсэн хөрөнгө борлуулалт	6,647	58
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө борлуулснаас хүлээн авсан мөнгө	-	2,154
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэгсэл болон хорогдуулсан өргөөр илэрхийлэгдэх урт хугацаат өрийн хэрэгслийн худалдан авалт	(994,502)	(2,943,376)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэгсэл болон хорогдуулсан өргөөр илэрхийлэгдэх урт хугацаат өрийн хэрэгсэл борлуулснаас хүлээн авсан мөнгө	625,811	3,635,984

Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мө

(390,248) 662,201

Санхүүжилтийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгөний өсөлт/(бууралт)	89,843	(71,201)
Гадаад өр төлбөрийн цэвэр бууралт		(1)

Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мөнгөн хөрөнгө

89,843 (71,202)

Мөнгө түүнтэй адилтгах хөрөнгийн ханшийн өөрчлөлтийн нөхцөлбөр

102,602 148,534

Мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт

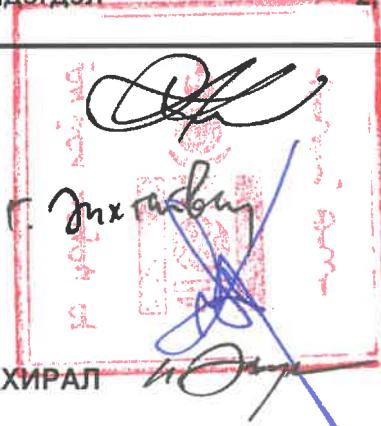
(2,528,266) 1,732,339

Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл

4,672,580 2,940,241

Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл

2,144,314 4,672,580

ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ****САНХҮҮ БҮРТГЭЛИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ****ТАЙЛАН МЭДЭЭ, БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ****Б.ЛХАГВАСҮРЭН****Г.ЭНХТАЙВАН****Ц.ГАРЬД****Ц.ЭНХМӨРӨН**

1. Банкны тухай сөрөнхий мэдээлэл

Танилцуулга. Монголбанк (цаашид “Банк”) нь Монгол Улсын Төв банк бөгөөд Үндсэн хууль, Төв банк (Монголбанк)-ны тухай хууль болон бусад холбогдох хуулиудын дагуу үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Монгол Улсын Засгийн газрын 1924 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдрийн тогтооолоор анх байгуулагдсан.

Банк нь бүхий л үйл ажиллагаагаа Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт явуулдаг. Монголбанкны системд орон нутгийн нийт 17 хэлтэс, салбар болоод Лондон, Их Британи дахь төлөөлөгчийн газар багтдаг.

Төв банк (Монголбанк)-ны тухай хуульд зааснаар Банкны үндсэн зорилго нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт болох төгрөгийн тогтвортой байдлыг хангах, санхүүгийн зах зээл болон банкны тогтолцооны тогтвортой байдлыг хангах замаар эдийн засгийн хөгжилд тэнцвэртэй дэмжлэг үзүүлэх явдал юм.

Банк нь ашгийн төлөө ажилладагтүй. Төрөөс үүсгэн байгуулсан тусгай хуулийн этгээдийн хувьд Банкны үйл ажиллагааны санхүүгийн үр дүн болон хөрөнгө, өр төлбөр, өөрийн хөрөнгийн бүтэц нь Банкны үйл ажиллагаагаар тодорхойлогддог.

Банк нь Төв банк (Монголбанк)-ны тухай хуулийн дагуу дараах үндсэн үйл ажиллагааг явуулдаг. Үүнд:

- Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгтийг гүйлгээнд гаргах;
- Эдийн засаг дахь мөнгөний нийлүүлэлтийг зохицуулах замаар мөнгөний бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх;
- Засгийн газрын санхүүгийн зуучлагчийн үүргийг гүйцэтгэх (“Засгийн газар” эсвэл “Төрийн”);
- Банкны үйл ажиллагаанд хяналт тавих;
- Банк хоорондын төлбөр тооцоог зохион байгуулах;
- Гадаад валютын улсын неөөцийг эзэмших, удирдах;
- Эцсийн зээлдүүлэгчийн үүргийг гүйцэтгэх болон дахин санхүүжилтийн системийг зохион байгуулах;
- Бусад хамтын ажиллагаа бүхий төв банкууд, олон улсын банк болон санхүүгийн байгууллагуудад Монгол Улсыг төлөөлөх;
- Санхүү, зээлтэй холбоотой бусад чиг үүргүүдийг хуульд тодорхойлсон хэм хэмжээний дагуу гүйцэтгэх.

Хуульд заасны дагуу Банк нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг дэмжих зорилгоор банкуудад зээл олгох, хоёрдогч зах зээл дээр үнэт цаас худалдах, худалдан авах, гадаад валют, үнэт метал худалдах, худалдан авах, дотоодын ба гадаадын зах зээл дээр үнэт метал болон энгийн металаар хийсэн дурсгалын зоосыг худалдах, Засгийн газрын үнэт цаас гаргах үйл ажиллагааг зохицуулах, Засгийн газар болон Сангийн яам (Монгол Улсын Засгийн газрын санхүүгийн бодлогыг хэрэгжүүлэгч байгууллага) гэх мэт бусад төрийн байгууллагууд, Олон улсын байгууллагуудын дансыг Банкинд байршуулах болон өөрийн үүргийг гүйцэтгэхэд шаардлагатай бусад үйл ажиллагааг явуулдаг.

Банкны дүрмийн санг Монгол Улсын төр бүрэн эзэмшдэг. Төв банк (Монголбанк)-ны тухай хуульд заасны дагуу Захирлуудын зөвлөлийн үндсэн үүрэг нь мөнгөний бодлогын зарчмыг тодорхойлж, түүний хэрэгжилтэд хяналт тавих явдал юм. Түүнчлэн Банкны Ерөнхийлөгч ирэх оны орлого, зардлын жилийн төсвийг батлах, түүний биелэлт гүйцэтгэл болон тайлант жилийн ашгийн хуваарилалтын талаар тайлагнах, Банкны жилийн санхүүгийн тайланг батлах зэрэг Монгол Улсын хууль тогтоомжид заасан эрх мэдлийн хүрээнд бусад чиг үүргийг гүйцэтгэдэг.

Бүртгэгдсэн хаяг ба үйл ажиллагаа явуулж буй байришил. Банкны бүртгэгдсэн албан ёсны хаяг нь Монгол Улс, Улаанбаатар 46, Бага Тойруу 3, 15160.

2. Санхүүгийн тайлагналын тогтолцоо, тайлан бэлтгэх үндэслэл болон толилуулга

Тайлан бэлтгэх үндэслэл. Банкны санхүүгийн тайлангуудыг Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөлөөс гаргасан Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (“СТОУС”)-ын дагуу бэлтгэсэн.

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланда илэрхийлэгдэг өрийн, өмчийн хэрэгсэл болон засгийн газрын үнэт цаас, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланда илэрхийлэгдэг санхүүгийн хөрөнгүүд, бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг алт, үнэт метал, санхүүгийн үсмэл хэрэглүүр, эрдэнэсийн сан болон үндсэн хөрөнгөөс бусдаар түүхэн өртгийн зарчмын дагуу бэлтгэж, тайлагнасан болно.

Тайлагналын мөнгөн нэгжс. Санхүүгийн тайлангууд нь Банкны үйл ажиллагааны мөнгөн нэгж буюу Банкны үйл ажиллагаагаа эрхлэн явуулдаг үндсэн эдийн засгийн орчны мөнгөн нэгж болох Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт “төгрөг”-өөр илэрхийлэгдсэн болно.

2. Санхүүгийн тайлагналын тогтолцоо, тайлан бэлтгэх үндэслэл болон толилуулга (үргэлжлэл)

Санхүүгийн тайлангийн толилуулга. Банк нь санхүүгийн байдлын тайлангийн зүйлсийг хөрвөх чадварынх нь дарааллаар толилуулдаг. Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах 12 сарын дотор (богино хугацаанд) ба 12 сараас дээш хугацаанд (урт хугацаанд) эргэн төлөгдөх эсвэл барагдуулах төлбөрийн талаарх шинжилгээг Тодруулга 37-д толилуулав.

Банк нь хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэвэршүүлэх хуулиар олгогдсон эрхтэй, тооцоог цэвэр дүнгээр нь барагдуулах, эсвэл хөрөнгийг борлуулж өр төлбөрийг барагдуулах ажлыг нэгэн зэрэг хийхээр зэхэж байгаа тохиолдолд л санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь цэвэршүүлж, цэвэр дүнгээр санхүүгийн байдлын тайланд толилуулна. Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод тусгайлан толилуулаагүй, аливаа нягтлан бодох бүртгэлийн стандарт, тайлбараар шаардаагүй, зөвшөөрөөгүй бол орлого, зарлагыг ашиг, алдагдал ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд цэвэршүүлэн тайлагнахгүй.

Тасралтгүй байх зарчим. Удирдлага нь эдгээр санхүүгийн тайланг тасралтгүй байх зарчмын дагуу бэлтгэсэн. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Банк өөрийн хөрөнгийн дутагдалтай, цэвэр богино хугацаат өр төлбөртэй байсан. Банк нь үндэсний мөнгөн тэмдэгт гаргагч этгээдийн хувьд төгрөгийн хөрвөх чадварын эрсдэлд орохгүй гэж удирдлага үзэж байгаа тул Банк ирээдүйд тасралтгүй байх зарчмын дагуу үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэхгүй байх эрсдэлд орохгүй гэдэгт удирдлага итгэлтэй байна. Өөрийн хөрөнгийн удирдлагын талаар Тодруулга 40-с харна уу.

3. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого болон толилуулгад орсон өөрчлөлтүүд

2019 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаанд заавал мөрдөх шинэ стандартууд болон стандартын нэмэлт өөрчлөлтүүд батлагдан гарсан ба эдгээрийг Банк хугацаанаас нь өмнө мөрдөж эхлээгүй байгаа.

Шинэ болон өөрчлөгдсөн стандарт, тайлбарууд

• СТОУС 16	<i>Түрээс</i>
• СТОУТХ Тайлбар 23	Орлогын албан татварын тодорхой бус асуудлууд
• СТОУС 9 Нэмэлт өөрчлөлт	Сөрөг утгатай нөхөн олговор дахь урьдчилгааны шинж чанарууд
• НББОУС 28 Нэмэлт өөрчлөлт	Хараат ба хамтарсан компани дахь урт хугацаат хөрөнгө оруулалт
• 2015-2017 оны СТОУС-ын жилийн сайжруулалтууд	СТОУС 3 Бизнесийн нэгдэл, СТОУС 11 Хамтын хэлэлцэр, НББОУС 12 Орлогын албан татвар ба НББОУС 23 Зээлийн өртөг стандартуудад орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд
• НББОУС 19 Нэмэлт өөрчлөлт	Төлөвлөгөөний өөрчлөлт, цомхонгол ба тохиролцоо

СТОУС 16 Түрээс

СТОУС 16 нь түрээсийн хүлээн зөвшөөрөлт, хэмжилт, толилуулга, тодруулгын үндсэн зарчмыг тодорхойлж, түрээслэгчийг бүх түрээсээ НББОУС 17-д заасан санхүүгийн түрээсийн нягтлан бодох бүртгэлтэй ижил төстэй бүртгэлээр бүртгэхийг шаардаж байгаа. Энэхүү стандарт нь түрээслэгчийг “бага дүнтэй хөрөнгийн түрээс” (компьютер гэх мэт) болон “богино хугацааны түрээс” (түрээсийн хугацаа нь 12 сар ба түүнээс бага)-ийн бүртгэлээс чөлөөлсөн. Түрээслэгч нь түрээсийн хугацааны эхэнд түрээсийн төлбөр төлөх үүрэг (өөрөөр хэлбэл түрээсийн өр төлбөр) болон түрээсийн хугацааны туршид түрээслсэн хөрөнгийг ашиглах эрх бүхий хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө. Түрээслэгч түрээсийн өр төлбөрийн хүүний зардал болон ашиглах эрх бүхий хөрөнгийн элэгдлийн зардлыг тус тусад нь хүлээн зөвшөөрнө.

Мөн түрээслэгч нь тодорхой үйл явдлууд (жишээлбэл, түрээсийн хугацааны өөрчлөлт, түрээсийн төлбөрийг тодорхойлоход ашигласан индекс болон хүүгийн түвшний өөрчлөлтөөс үүсэх ирээдүйн түрээсийн төлбөрийн өөрчлөлт) тохиолдох бүрт түрээсийн өр төлбөрийг дахин хэмжих шаардлагатай. Энэ тохиолдолд түрээсийн өр төлбөрийн дахин хэмжилтийг ихэвчлэн ашиглах эрх бүхий хөрөнгийн дансны дүнг тохируулах байдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

СТОУС 16-д заасан түрээслүүлэгчийн нягтлан бодох бүртгэл нь НББОУС 17-гийн дагуух одоогийн бүртгэлээс нэг их өөрчлөгдөөгүй. Түрээслүүлэгчийн хувьд СТОУС 16-гийн түрээсийн ангиллын зарчим нь НББОУС 17-гийн одоогийн зарчимтай ижил бөгөөд түрээсийг санхүүгийн болон үйл ажиллагааны түрээс гэж 2 ангиан бүртгэх шаардлага нь хэвээрээ байгаа.

СТОУС 16-г 2019 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдөнө. Банк 2019 оны 01 дүгээр сарын 01-нээс эхлэн тус стандартыг өөрчлөн буцаан мөрдөх аргаар хэрэгжүүлж эхэлсэн.

Банк нь түрээслүүлэгчийн зүгээс байгуулсан ганц түрээсийн гэрээтэй тул СТОУС 16-г дагаж мөрдсөнөөр санхүүгийн тайланд материалыг нөлөө үзүүлэхгүй гэж үзэж байна.

3. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого болон толилуулгад орсон өөрчлөлтүүд (үргэлжлэл)

СТОУТХ Тайлбар 23 Орлогын албан татварын тодорхой бус асуудлууд

Энэхүү тайлбар нь НББОУС12 Орлогын албан татвар стандартыг хэрэгжүүлэхэд үүсдэг орлогын албан татварын бүртгэлийн тодорхой бус асуудлуудыг зохицуулдаг. Уг тайлбар НББОУС 12-ын хамрах хүрээнээс гадуурх татвар, хураамж болон татварын бүртгэлийн тодорхойгүй байдлаас үүсэх хүү, торгуультай холбоотой шаардлагуудад хамаарахгүй.

Банк нь Монгол Улсын аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд заасны дагуу орлогын албан татвараас чөлөөлгэсэн байдаг тул энэхүү тайлбар нь нөлөө байхгүй.

СТОУС 9 Нэмэлт өөрчлөлт: Сөрөг утгатай нохон олговор дахь урьдчилгааны шинж чанарууд

СТОУС 9-ийн дагуу, гэрээний мөнгөн гүйлгээ нь “үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлөлт” (үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлөлтийн тест) болон хэрэгсэл нь тухайн ангиллын зохих бизнес загварт багтсан өрийн хэрэглүүрийг хорогдуулсан өргөөр эсвэл бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тусгагдах гэж хэмжиж болно. СТОУС 9-ийн нэмэлт өөрчлөлт нь гэрээг хугацаанаас нь өмнө цуцлахад хүргэх үйл явдал эсвэл нохцөл байдал болон гэрээг хугацаанаас нь өмнө цуцлахад зохих нөхөн төлбөрийг аль тал төлөхөөс үл хамааран санхүүгийн хөрөнгө нь үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлөлтийн шалгуурыг давах боломжийг олгосон.

Нэмэлт өөрчлөлт нь 2019 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр болох бөгөөд ухраан ашиглагдах ба хугацаанаас нь өмнө ашиглаж болно. Эдгээр нэмэлт өөрчлөлтүүдийг дагаж мөрдсөнөөр Банкны санхүүгийн тайланд материалыг нөлөө гарахгүй гэж дүгнэж байна.

2015-2017 оны СТОУС-ын жилийн сайжруулалтууд

Эдгээр сайжруулалтуудад дараах багтана. Үүнд:

• НББОУС 12 Орлогын албан татвар

Уг нэмэлт өөрчлөлт нь ногдол ашигт ногдох орлогын албан татварыг хувьцаа эзэмшигчдэд хуваарилснаас илүүтэй, болж өнгөрсөн ажил гүйлгээ эсвэл хуваарилагдах боломжтой ашгийг бий болгосон үйл явдалтай уялдуулан нарийвчилж өгсөн. Тиймээс, ногдол ашигт ногдох орлогын албан татварыг ашиг алдагдал, бусад дэлгэрэнгүй орлого эсвэл өмчийн өөрчлөлтийн тайланд анх ажил гүйлгээ болон үйл явдлыг бүртгэсний дагуу хүлээн зөвшөөрнө. Энэ нэмэлт өөрчлөлтийг дагаж мөрдсөнөөр Банкны санхүүгийн тайланд нөлөө гарахгүй.

• НББОУС-23 Зээлийн өртөг

Энэхүү нэмэлт өөрчлөлтөөр тухайн хөрөнгийг зориулалтын дагуу ашиглах, худалдахад шаардагдах бүхий л үйл ажиллагаа бүрэн хийгдсэн тохиолдолд шаардлага хангасан хөрөнгийг бий болгох зорилгоор анх авсан аливаа зээлийг ерөнхий зээлийн нэг хэсэг гэж үздэг.

Байгууллага анх удаа энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийг мөрдөж байгаа тайлант хугацааны эхэнд эсвэл түүнээс хойш гарсан зээлийн өртөгт уг нэмэлт өөрчлөлтийг хэрэгжүүлнэ. Банкны одоогийн бүртгэл энэ нэмэлт өөрчлөлттэй нийцэж байгаа тул уг нэмэлт өөрчлөлтийг дагаж мөрдсөнөөр Банкны санхүүгийн тайланд нөлөө гарахгүй.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд

Гадаад валютын хөрвүүлэг

Банкны үйл ажиллагааны мөнгөн тэмдэгт нь түүний үйл ажиллагаа явуулж буй эдийн засгийн үндсэн орчны үндэсний мөнгөн тэмдэгт байна. Банкны үйл ажиллагааны болон тайлагналын мөнгөн тэмдэгт нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт болох “Монгол төгрөг” юм.

Мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг холбогдох тайлант үеийн эцэст төгрөгийн албан ханшаар үйл ажиллагааны мөнгөн нэгжид хөрвүүлж бүртгэнэ. Төлбөр тооцоо хийх болон жилийн эцсийн Төгрөгийн албан ханшид мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрийг үйл ажиллагааны мөнгөн тэмдэгтэд хөрвүүлэхэд үүсэх ханшийн олз, гарзыг ашиг, алдагдлын тайланд (гадаад валютын хөрвүүлгийн ашиг, алдагдлаар) хүлээн зөвшөөрдөг.

Түүхэн өргөөр бүртгэдэг мөнгөн бус зүйлсийг тайлант жилийн хаалтын ханшаар хөрвүүлж бүртгэхгүй. Харин өмчийн хөрөнгө оруулалт зэрэг бодит үнэ цэнэ нь гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн бус зүйлсийг бодит өргтийг тодорхойлсон өдрийн ханшаар хөрвүүлж бүртгэнэ.

Санхүүгийн хэрэгсэл – гол хэмжилтийн нэр томъёо

Бодит үнэ цэнэ нь мэдээлэл бүхий холбоогүй талууд сайн дураараа хоорондоо хөрөнгө солилцох эсвэл өр төлбөр барагдуулахад бэлэн буй үнийг хэлнэ. Бодит үнэ цэнэ нь санхүүгийн хөрөнгийн хувьд идэвхтэй зах зээл дээр зарласан өнөөгийн худалдан авах үнэ, санхүүгийн өр төлбөрийн хувьд өнөөгийн худалдах үнэ болно. Идэвхтэй зах зээл гэдэг нь хөрөнгө ба өр төлбөртэй холбоотой гүйлгээ хангалттай их хэмжээгээр тогтмол хийгддэг, тэдгээрийн үнийн мэдээллийг хэдийд ч авах боломжтой байхыг хэлнэ.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)***Санхүүгийн хэрэгсэл – гол хэмээсилтийн нэр томъёо (үргэлжлэл)***

Санхүүгийн хэрэгслийн санал болгож байгаа үнэ нь хөрөнгийн зах зээл эсвэл бусад санхүүгийн байгууллагуудаас тогтмол нийтэд зарладаг буюу мэдээлэл нь нээлттэй олдох боломжтой ба эдгээр үнийн дагуу зах зээл дээр холбоогүй этгээдүүдийн хооронд байнгын тогтмол гүйлгээ хийгддэг тохиолдолд санхүүгийн хэрэглүүрийг идэвхтэй зах зээл дээр санал болгосон гэж үздэг.

Харин зах зээлийн үнийн талаар мэдээлэл олдохгүй тохиолдолд зарим санхүүгийн хэрэглүүрийг тэдгээрийн бодит үнэ цэнийг хямдруулсан мөнгөн гүйлгээний үнэлгээний загвар эсвэл холбоогүй талуудын хооронд сүүлийн үед хийгдсэн хэлцлийн үнэ, эсвэл санхүүжигч талын санхүүгийн мэдээлэл дээр үндэслэх гэх мэт үнэлгээний бусад аргачлалыг ашиглан тооцдог. Үнэлгээний аргачлалууд нь зах зээлд тогтмол ажиглагдаагүй мэдээлэл ашиглах тохиолдолд таамаглал хийхийг шаардаж болно. Хэрэв энэ мэт таамаглалыг зохистой өөр боломжит хувилбараар өөрчилсөн тохиолдолд орлого, нийт хөрөнгө эсвэл нийт өр төлбөрийн дунд томоохон өөрчлөлт гарч болохоор бол холбогдох тодруулгуудыг эдгээр санхүүгийн тайланд хийсэн болно.

Гүйлгээний зардлууд нь санхүүгийн хэрэглүүрийг худалдан авах, шинээр гаргах эсвэл борлуулахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлууд юм. Нэмэлт зардал гэж гүйлгээг хийгээгүй тохиолдолд үүсэхгүй байх зардлыг хэлнэ. Гүйлгээний зардалд зуучлагч, борлуулагч (борлуулалтын үүрэг гүйцэтгэж буй ажилтнууд), зөвлөх, брокер, дилерүүдэд төлсөн хураамж шимтгэл, зохицуулах агентлаг, хөрөнгийн биржийн ногдуулсан хураамж төлбөрүүд, мөн шилжүүлгэд ногдуулсан татвар хураамжууд хамаарна. Гүйлгээний зардалд өрийн хямдруулалт болон урамшуулал, санхүүгийн зардлууд, дотоодын захиргааны буюу хадгалалтын зардлууд орохгүй.

Хорогдуулсан өртөг (ХӨ) гэдэг нь санхүүгийн хэрэглүүрийг анхлан хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс аливаа үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлтийг хасаж, хуримтлагдсан хүүг нэмж, санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралттай холбоотой аливаа хасагдуулгыг хассан дүн юм. Хуримтлагдсан хүүнд хойшлогдсон гүйлгээний зардлыг анх хүлээн зөвшөөрөхөд үүссэн хорогдуулга, хугацааны эцст төлөх дүнг үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон аливаа урамшуулал эсвэл хямдруулалтын дүнгийн хорогдуулалт багтана. Хуримтлагдсан купон болон хорогдуулсан урамшуулал ба хямдруулалтыг (анх хүлээн зөвшөөрөхөд хойшлогдсон шимтгэлийн хамт) оруулсан хуримтлагдсан хүүгийн орлого, хуримтлагдсан хүүгийн зардлыг тусад нь толилуулахгүй, харин санхүүгийн байдлын тайлан дахь холбогдох хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнэнд оруулж толилуулна.

Үр ашигт хүүгийн арга нь хүүгийн орлого эсвэл хүүгийн зардлыг хамаарах хугацааны турш дансны үнээс тооцогдох хүүгийн түвшинг тогтмол байлгахаар (үр ашигт хүүгийн хувь) хуваарилах арга юм. Үр ашигт хүүгийн түвшин нь ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн урсгалын орлого, эсвэл гарах зарлагыг (ирээдүйн зээлийн алдагдлыг үл харгалзан) санхүүгийн хэрэгслийн хүлээгдэж буй хугацаа эсвэл зохистой бол түүнээс богино хугацааны турш хямдруулж санхүүгийн хэрэгслийн бүртгэлийн цэвэр дүнг гаргаж авах хүүгийн түвшин юм.

Үр ашигт хүү нь хувьсах хүүтэй хэрэгслийн мөнгөн урсгалыг хүүг өөрчлөх дараагийн мөч хүртэл хямдруулах боловч зах зээлийн хүү рүү тохируулдаггүй бусад хувьсагчид эсвэл тухайн хэрэглүүрт тусгайлан заасан хөвөгч хүүний түвшинд зээлийн эрсдэлийг нэмж тооцсоон урамшуулал, хямдруулалтад хамаарахгүй. Эдгээр урамшуулал болон хямдруулалтыг тухайн хэрэгслийн хүлээгдэж буй нийт хугацааны туршид хорогдуулна.

Өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоололд гэрээний талуудын хооронд төлөх эсвэл хүлээн авах бүх хураамж, шимтгэлийг оруулах бөгөөд тэдгээр нь үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болно. Анх хүлээн зөвшөөрөх үед зээлийн үнэ цэнийн бууралттай байсан хөрөнгүүдийн хувьд үр ашигт хүүг зээлийн эрсдэлд тохируулан гэрээний төлөлтөөс илүүтэй анх хүлээн зөвшөөрөх үсийн хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалд үндэслэн тооцдог.

Санхүүгийн хэрэгсэл - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараагийн тайлант үсийн хэмжилт

Санхүүгийн хэрэгсэл гэж нэг байгууллагын санхүүгийн хөрөнгө, өөр нэг байгууллагын санхүүгийн өр төлбөр эсвэл өмчийн хэрэглүүрийг илэрхийлэх аливаа гэрээ хэлцлийг хэлнэ.

Хүлээн зөвшөөрөх өдөр. Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг Банк нь тухайн хэрэгслийн гэрээний нэг тал болсон өдөр Банкны санхүүгийн байдлын тайланда хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд хэвийн нөхцөлгүй арилжаа буюу санхүүгийн хөрөнгө худалдан авах, худалдахад холбогдох хөрөнгийг зах зээлийн журам, хэлцлээр тогтоосон хугацаанд зайлшгүй шилжүүлэхийг шаардаг арилжаа орно.

Санхүүгийн хэрэгслийн анхны хэмжилт. Санхүүгийн хэрэгслийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үсийн ангилал нь тэдгээрийн гэрээний нөхцөл болон уг санхүүгийн хэрэглүүрийг удирдах бизнес загварт үндэслэдэг. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар (БҮЦӨАА) бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрөөс бусад бүх санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг гүйлгээний зардал шингээсэн бодит үнэ цэнээр нь анхлан хэмжинэ. БҮЦӨАА-аар илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх ба холбогдох гүйлгээний зардлыг ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэнэ.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэгсэл - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараагийн тайлант үеийн хэмжилт (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод (БҮЦӨБДО) илэрхийлэгдэх өрийн хөрөнгө оруулалтыг анх хүлээн зөвшөөрсний дараа зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын (ЗҮЦХА) санг хүлээн зөвшөөрөх ба энэ нь нягтлан бодох бүртгэлийн алдагдалд хүргэдэг.

Санхүүгийн хэрэглүүрийг анхны хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнэ нь ажил гүйлгээний үнээс ялгаатай үед Банк дор дурдсан “Эхний өдөр”-ийн ашиг ба алдагдлыг бүртгэнэ.

“Эхний өдөр”-ийн ашиг ба алдагдал. Ажил гүйлгээний үнэ нь бодит үнэ цэнээсээ ялгаатай бөгөөд бодит үнэ цэнэ нь зах зээлийн ажил гүйлгээнээс ажиглагдахуйц өгөгдөл суурилсан үнэлгээний аргачлал ашигласан байвал Банк нь бодит үнэ цэнэ болон ажил гүйлгээний үнийн зөрүүг (Эхний өдөр”-ийн ашиг ба алдагдлаар) ашиг, алдагдлын тайланд даруй хүлээн зөвшөөрнө. Бодит үнэ цэнийг ажиглагдахуйц бус мэдээлэл ашиглан тооцсон тохиолдолд ажил гүйлгээний үнэ болон бодит үнэ цэнийн зөрүүг зөвхөн ашигласан мэдээлэл ажиглагдахуйц болох үед эсвэл санхүүгийн хэрэглүүрийг үл хүлээн зөвшөөрөх үед л ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

i) Санхүүгийн хөрөнгө

Ангилал ба хэмжилт. Банк өөрийн бүх санхүүгийн хөрөнгөө тэдгээрийг удирдах бизнесийн загвар болон гэрээний нөхцөлд үндэслэн Хорогдуулсан өртгөөр (ХӨ) бүртгэх, Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод (БҮЦӨБДО) илэрхийлэгдэх, Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар (БҮЦӨАА) бүртгэгдэх гэсэн ангиллуудын аль нэгээр ангилж, хэмжинэ. Өрийн санхүүгийн хэрэгслийн ангилал болон дараа үеийн хэмжилт нь (i) уг хөрөнгийн багцыг удирдах Банкны бизнес модел (ii) хөрөнгийн мөнгөн урсгалын онцлогоос хамаарна.

Банк санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл болон арилжааны үнэт цаасны багцыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөр ангилж, хэмждэг. Хэмжилт болон хүлээн зөвшөөрөлтийн нийцгүй байдлыг ихээхэн хэмжээгээр арилгаж, буруулж байгаа нөхцөлд Банк нь санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх гэж тодорхойлж болно.

Бизнес модел. Банк санхүүгийн хөрөнгөө мөнгөн урсгал бий болгох зорилгоор хэрхэн удирдаж байгаагаар бизнес модел тодорхойлогоо ба Банкны зорилго:

- (i) зөвхөн хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулж авах,
- (ii) хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгал болон хөрөнгийг худалдсанаас олох мөнгөн урсгалын аль алийг цуглуулж авах,
- (iii) хэрэв (i) ба (ii)-ын аль нь ч биш бол санхүүгийн хөрөнгийг "бусад" бизнес моделд хамааруулж, БҮЦӨАА-аар хэмжинэ.

Бизнес моделийг бүлэг хөрөнгүүдийн (багцын түвшинд) хувьд тодорхойлох ба үүнийг үнэлгээ хийх өдрийн байдлаарх багц хөрөнгүүдэд Банкны зүгээс тодорхойлсон зорилгодоо хүрэхийн тулд авч хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны талаарх бүхий л нотолгоонд үндэслэн хийнэ. Банкны бизнес моделийн үнэлгээнд суурилсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн ангиллыг тодруулга 39-с харна уу.

Мөнгөн урсгалын онцлог. Хөрөнгийг гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулж авах эсвэл гэрээний мөнгөн урсгал болон хөрөнгийг худалдсанаас олох мөнгөн урсгалыг цуглуулж авах зорилгоор эзэмшиж буй бизнес моделийн хувьд Банк уг мөнгөн урсгал нь зөвхөн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийг илэрхийлэх шалгуур (YTXT шалгуур)-ыг хангаж байгаа эсэхийг үнэлнэ. Гэрээний мөнгөн урсгал нь YTXT-ийн шалгуурыг давсан эсэхийг тодорхойлоход санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл агуулсан санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь авч үзнэ. Энэ үнэлгээг хийхдээ Банк гэрээний мөнгөн урсгал нь зээлийн гэрээний үндсэн тохиролцоогоор хийгдсэн эсэх, ялангуяа хүү нь зөвхөн зээлийн эрсдэл, мөнгөнийн цаг хугацааны үнэ цэнэ болон зээлийн бусад эрсдэл, ашигийн түвшинг багтаасан эсэхийг харгалзан үнэ.

Мөнгөн урсгалын онцлог (үргэлжлэл). Гэрээний нөхцөлүүд нь зээлийн үндсэн нөхцөлтэй үл нийцэх эрсдэл болон тогтвортгүй байдлыг агуулж байвал санхүүгийн хөрөнгийг БҮЦӨАА-аар хэмжинэ. YTXT шалгуурын үнэлгээг хөрөнгийг анхлан хүлээн зөвшөөрөх үед хийх бөгөөд дараа нь дахин үнэлэхгүй.

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигддэг өрийн хэрэглүүрийг санхүүгийн байдлын тайланд зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал (ЗҮЦХА)-ын хасагдуулгыг хассан цэвэр дүнгээр тайлagnана. Зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгааны хувьд ЗҮЦХА-ын санг санхүүгийн байдлын тайлангийн өр төлбөр хэсэгт тусад нь хүлээн зөвшөөрнө. БҮЦӨАА хэмжигдэх өрийн хэрэгслийн хувьд ЗҮЦХА-ын хасагдуулгыг хассан хорогдуулсан өртгийн цэвэр өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөгдөх бөгөөд дансны үнийн бусад өөрчлөлтийг БҮЦӨБДО-ын тайланд БҮЦӨБДО-д бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрээс үүссэн ашиг/алдагдлаар тайлagnана.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэгсэл - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараагийн тайлант үеийн хэмжилт (үргэлжлэл)

i) Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Дахин ангилал. Хөрөнгийн багцыг удирдаж байгаа бизнес модел бүхэлдээ өөрчлөгдсөн тохиолдолд л санхүүгийн хэрэглүүрийг дахин ангилна. Дахин ангилал нь ирээдүйд нөлөө үзүүлэх бөгөөд бизнес модел өөрчлөгдсөний дараах хамгийн эхний тайлагналын үеийн эхнээс хэрэгжинэ.

Санхүүгийн хоронгийн үнэ цэнийн бууралт - Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал (ЗҮЦХА)-ын хасагдуулга. Банк нь хорогдуулсан өртөг болон БҮЦӨБДО-оор бүртгэгдэх санхүүгийн өрийн хэрэгсэл болоод зээлийн үүрэг, санхүүгийн баталгааны ЗҮЦХА-г ирээдүйн тесөөлсөн нөхцөл байдалд суурilan үнэлдэг. Банк тайлант хугацаа бүрт ЗҮЦХА-г хэмжиж, зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулгыг тохируулдаг. ЗҮЦХА-ын хэмжилт нь дараах өгөгдлүүдийг хамруулдаг. Үүнд:

- (i) олон янзын боломжит үр дүнг үнэлж тодорхойлсон зохистой, магадлалаар жигнэсэн дун;
- (ii) мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ;
- (iii) тайлагналын хугацаа бүрийн эцэст өнгөрсөн үйл явдлууд, одоогийн нөхцөл байдал болон ирээдүйн эдийн засгийн нөхцөл байдлын талаарх хэт их өртөг, хүчин чармайлтгүйгээр олдох боломжтой үндэслэл бүхий бэлэн мэдээллүүд.

Банк нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа зээлийн чанарын өөрчлөлтөд үндэслэсэн үнэ цэнийн бууралтын дараах "3 шатлал" бүхий загварыг ашиглана:

- Шатлал 1: Анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй санхүүгийн хөрөнгүүдийг "1-р шатлал"-т ангилна. 1-р шатлалын санхүүгийн хөрөнгүүдийн ЗҮЦХА нь тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор эсвэл хэрэв түүнээс богино хугацаатай бол гэрээний дуусах хугацаа хүртэлх (12 сарын ЗҮЦХА) хугацаанд үүсч болох зээл чанаргүйдэх үйл явдлаас үүдэн гарах хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжээтэй ижил дүнгээр хэмжигдэнэ.
- Шатлал 2: Хэрэв Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн гэдгийг тогтоовол хөрөнгийг "2-р шатлал"-д шилжүүлэх бөгөөд ЗҮЦХА нь хөрөнгийн нийт хугацаанд буюу гэрээн дуусах хүртэл хүлээгдэж буй эргэн төлөлтүүдийг харгалзан (Нийт хугацааны ЗҮЦХА) үзсэн хүлээгдэж буй алдагдлын дүнгээр хэмжигдэнэ.
- Шатлал 3: Хэрэв Банк санхүүгийн хөрөнгө үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж тодорхойлсон бол уг хөрөнгийг "3-р шатлал" руу шилжүүлэх ба нийт хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын дүнгээр ЗҮЦХА-г хэмжинэ.

Банкны үнэ цэнийн бууралтад орсон хөрөнгийн тодорхойлолт болон чанаргүйдлын тодорхойлолтыг Тодруулга 37-д тайлбарласан. Аих худалдан авах эсвэл шинээр гаргахад үнэ цэнийн бууралттай байсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн хувьд ЗҮЦХА-г үргэлж хөрөнгийн нийт хугацааны турш тооцсон ЗҮЦХА-ын дүнгээр хэмжинэ.

ЗҮЦХА-ыг хэмжих зорилгоор Банк макро эдийн засгийн хувьсагчдын төсөөллийг багтаасан ирээдүйг харсан, баримтаар дэмжигдэх боломжтой мэдээллүүдийг ашигладаг. Гэвч эдийн засгийн аливаа төсөөллийн адил, тэдгээрийн тохиолдох магадлал, төсөөлөл нь тодорхой бус байх өндөр боломжтой тул бодит үр дүн нь төсөөллөөс ихээхэн зөрөх магадлалтай. Тодруулга 37-д ЗҮЦХА загварт ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын техникийн талаарх мэдээллийг дэлгэрэнгүй тусгав.

Өөрчлөлт. Банк санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөлийг өөрчлөх эсвэл дахин тохиролцох тохиолдол гардаг. Банк нь гэрээний мөнгөн урсгалын өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц эсэхийг үнэлэхдээ дараах зүйлсийг харгалзан үзнэ. Үүнд: хөрөнгийн эрсдэлийн үнэлгээнд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэхээр хүүгийн түвшний томоохон өөрчлөлт, мөнгөн нэгжийн өөрчлөлт, хөрөнгийн зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц нөлөөлөх шинэ барьцаа эсвэл зээлийн сайжруулалт, зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлд ороогүй байх үеийн зээлийн сунгалт гэх мэт гэрээний шинэ нөхцөл (ашгийн хуваарилалт эсвэл өмчид суурилсан өгөөж гм) байгаа эсэх.

Хэрэв өөрчлөгдсөн нөхцөлүүд нь анхны нөхцөлөөс мэдэгдэхүйц зөрүүтэй бол анхны хөрөнгийн мөнгөн урсгал хүчингүй болж, Банк анхны санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрч шинэ хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Дараа үеийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцох зорилгоор дахин тохиролцоо хийсэн өдрийг анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн өдөр гэж үзэх ба мөн зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц өсөлт байгаа эсэхийг харгалзан үзнэ.

Банк нь шинэ зээл буюу өрийн хэрэгсэл нь үндсэн төлбөр болон зээлийн хүүгийн шалгуурт нийцэж байгаа эсэхийг үнэлнэ. Үл хүлээн зөвшөөрсөн анхны хөрөнгийн дансны үнэ болон мэдэгдэхүйц өөрчлөлт орсон шинэ хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн зөрүү нь өмчлөгчидэй хийсэн хөрөнгийн гүйлгээтэй холбоотойгоос биш бол уг зөрүүг ашиг, алдагдлын тайланда хүлээн зөвшөөрнө.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэгсэл - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараагийн тайлант үеийн хэмжилт (үргэлжлэл)

i) Санхүүгийн хөренгө (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хоронгийн үнэ цэнийн бууралт - Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдээж буй алдагдал (үргэлжлэл)

Өөрчлөлт (үргэлж). Дахин тохиролцоо нь зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэл болон анхны тохиролцсон төлбөрөө төлөх боломжгүй байдлаас үүдсэн үед хийгдэж байгаа нөхцөлд Банк нь хөрөнгийн шинэчлэгдсэн болон анхны мөнгөн гүйлгээг харьцуулж, гэрээний өөрчлөлтийн үр дунд хөрөнгийн эрсдэл болон өгөөж ихээхэн хэмжээгээр өөрчлөгджэй байгаа эсэхийг үнэлнэ. Хэрэв эрсдэл болон өгөөж өөрчлөгдөөгүй бол өөрчлөгдсөн хөренгө нь анхны хөрөнгөөс мэдэгдэхүйц өөрчлөгдөөгүй гэж үзэн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөхгүй. Банк өөрчлөгдсөн гэрээний мөнгөн урсгалыг анхны үр ашигт хүүгийн түвшин (эсвэл анх худалдан авах, шинээр гаргахад үнэ цэнийн бууралттай байсан санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлээр тохируулсан үр ашигт хүүгийн түвшин)-ээр хямдруулах замаар нийт дансны үнийг дахин тооцоолж, өөрчлөлтийн олз, гарзыг тайлант хугацааны ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Үл хүлээн зөвшөөрөлт. Банк санхүүгийн хөрөнгийг дараах тохиолдолд үл хүлээн зөвшөөрнө: (а) хөрөнгийн төлбөрийг авсан эсвэл хөрөнгөтэй холбоотой мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрх дуусгавар болсон, (б) хөрөнгөтэй холбоотой мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ бусдад шилжүүлэн өгсөн эсвэл дараах үед хөрөнгийг дамжуулах хэлцэлд оролцсон (i) хөрөнгийг эзэмшилтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлсэн, эсвэл (ii) хөрөнгийг эзэмшилтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлэгүй ч, өөртөө авч үлдээгүй буюу хяналтын эрхийг хадгалж үлдээгүй. Гэрээний нөгөө тал хөрөнгийн борлуулалтад нэмэлт хязгаарлалт хийхгүйгээр холбоогүй гуравдагч этгээдэд бүхэлд нь худалдах чадамжгүй тохиолдолд хяналтын эрхийг хадгалж үлдсэн гэж үзнэ.

ii) Санхүүгийн өр төлбөр

Хэмжилтийн ангилал. Санхүүгийн өр төлбөрийг дараахаас бусад тохиолдолд дараа үеийн хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

- (i) БҮЦӨАА бүртгэгдэх санхүүгийн өр төлбөр: энэхүү ангилал нь үүсмэл хэрэглүүр, борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр (богино хугацаат үнэт цаас гм), бизнесийн нэгдлийн үед худалдан авагч талын хүлээн зөвшөөрсөн болзошгүй үүрэг, анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед бүртгэсэн бусад санхүүгийн өр төлбөр
- (ii) Санхүүгийн баталгааны гэрээ болон зээлийн үүрэг

Үл хүлээн зөвшөөрөлт. Санхүүгийн өр төлбөрийг өр төлбөрийн үүрэг нь барагдах, цүцлагдах эсвэл дуусгавар болоход үл хүлээн зөвшөөрнө. Хэрэв одоо байгаа санхүүгийн өр төлбөрийн зээлдүүлэгч нь хэвээрээ боловч ялгаатай нөхцөлтэй гэрээгээр өр төлбөрийг сольсон эсвэл одоо байгаа өр төлбөрийн нөхцөл эрс өөрчлөгдсөн бол тухайн солилцоо болон өөрчлөлтийг анхны хүлээн зөвшөөрсөн санхүүгийн өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт ба шинэ өр төлбөрийн анхлан хүлээн зөвшөөрөлт гэж үзнэ. Анхны санхүүгийн өр төлбөрийн дансны дун ба төлсөн дүнгийн зөрүүг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Бэлэн мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Гадаад болон үндэсний мөнгөн тэмдэгтийн хөрвөх чадварын өөрчлөлтийг мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгах зорилгоор тодорхой хэмжээний мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд түргэн хөрвөх чадвартай, үнэ цэнээ алдах эрсдэл багатай зүйлсийг оруулдаг. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд бэлэн мөнгө болон bogino хугацаанд зарцуулж болох түрван сараас бага хугацаатайгаар байршуулсан хугацаатай хадгаламж, хугацаагүй хадгаламж, түүнчлэн дотоодын мөнгөн тэмдэгтээр застгийн газрын байгууллагууд болон дотоодын банкуудад байршуулсан хугацаагүй хадгаламжууд орно. Тодруулга 16-г харна уу. Зарцуулалтад хязгаарлалт хийсэн эсвэл хөрвөх чадвар муутайгаас шууд мөнгөнд хөрвөдөггүй санхүүгийн хөрөнгийг мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд оруулаагүй. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийг (i) гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа ба гэрээний мөнгөн урсгал нь үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан YTXT-г илэрхийлж байгаа, (ii) БҮЦӨАА-аар илэрхийлэгдээгүй тул хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Алт, үнэт метал

Олон улсын стандартад нийцсэн алт, үнэт металыг гадаадын банкинд биет болон биет бус хэлбэрээр хадгалдаг. Байршуулсан алт нь гадаад валютын нөөцийн нэг хэсгийг илэрхийлнэ. Алтыг трой унцаар хэмжиж бүртгэх ба Банкнаас зарласан албан ханшийн дагуу төгрөгөөр үнэлнэ. Алтны албан ханш нь Лондонгийн Алтны захын Холбооноос зарласан үнэт металын ам.долларын ханшийг (тогтмол) Банкнаас зарласан төгрөг-ам.долларын харьцах албан ханшаар төгрөгт хөрвүүлснээр илэрхийлэгддэг болно. Алтыг дээр дурдсан байдлаар эзэмшихээс гадна Банк нь Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулдаг алт олборлогч аж ахуйн нэгж, иргэдээс цэвэршүүлэгүй алт, мөнгийг худалдан авч гадаад зах зээлд цэвэршүүлэн худалдаг (Тодруулга 22-г харна уу).

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)**Алт, үнэт метал (үргэлжлэл)**

Алтан болон мөнгөн гулдмайг бодит үнэ цэнээр нь санхүүгийн байдлын тайланд тусгах ба дахин үнэлгээг өдөр бүр хийдэг. Бодит үнэ цэнийг тогтоохдоо алт ба мөнгөний зах зээлийн үнийг харгалзан үздэг. Дахин үнэлгээний олз гарзыг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөх ба энэхүү бодит бус ашиг, алдагдлыг жилийн эцэст өөрийн хөрөнгө дэх “Үнэт металын дахин үнэлгээний нөөц сан”-д хуримтлагдсан ашиг/алдагдлаас шилжүүлдэг (Тодруулга 34-г харна уу). Бусад үнэт метал болох дурсгалын зоос, цэвэршүүлээгүй алт, мөнгө зэрэг бусад үнэт металыг бараа материалыар бүртгэж өртөг, цэвэр боломжтой үнэ цэнийн аль багаар нь хэмждэг.

Эрдэнэсийн сан

Эрдэнэсийн сангийн тухай хууль 1994 онд анх батлагдсан. Эрдэнэсийн сангийн тухай хуулиар “Эрдэнэс” гэж түүхий эд, хайлш, химиий нэгдэл, бүтээгдэхүүн, түүх, соёлын дурсгалт зүйл зэрэг ямар ч байдалд байгаа үнэт металл, эрдэнэйн чулууг хэлнэ гэж заасан. Эрдэнэсийн сан үндсэн болон гүйлгээ сангаас бүрдэнэ.

Үндсэн санд Улсын их хурлын тогтоолоор “Түүх, соёлын хосгүй үнэт, дурсгалт зүйлс” гэж үзсэн үнэт зүйлс орно. Үндсэн сангийн эрдэнэсийг дотор нь байнгын хэсэг буюу худалдах, шилжүүлэхийг хориглосон зүйлс, байнгын бус хэсэг буюу урьдчилсан зөвшөөрлөөр борлуулах боломжтой зүйлс гэж ангилдаг.

Гүйлгээ санд үнэт металл боловсруулах аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн, мөн эрдэм шинжилгээний ажил, эмчилгээний хэрэгцээнд зориулан гүйлгээнд оруулах цэвэршүүлсэн болон цэвэршүүлээгүй үнэт металл, түүгээр хийсэн зоос, засч өнгөлсөн болон байгалийн төрхөөрөө байгаа эрдэнэйн чулуу, сувд болон Банкны “Эрдэнэсийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-аар тодорхойлсон болон Банкны Ерөнхийлөгчийн тушаалаар батлагдсан эрдэнэсийн зүйл гэж үзсэн бүх зүйлс хамаарна.

Эрдэнэсийн сангийн үйл ажиллагааны журмын дагуу эрдэнэсийн санд худалдан авах, шилжүүлэн авах үнэт зүйл нь дараах шаардлагыг хангасан байна. Үүнд:

- Тухайн үнэт зүйлийн ач холбогдлын зэргээс хамаарч Соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын дэргэдэх Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн зэрэглэл, үнэлгээ тогтоох мэргэжлийн зөвлөлийн тодорхойлолттай байх,
- Үнэт зүйл нь эрдэнэйн чулуу болон үнэт металлаар хийгдсэн бол итгэмжлэгдэж, хүлээн зөвшөөрөгдсөн лабораторийн сорилтын дүгнэлттэй байх,
- Үнэт зүйлийн түүх, соёлын өндөр ач холбогдолтой болохыг батлах Эрдэнэсийн сангийн мэргэжлийн зөвлөлийн санал, дүгнэлт гэх мэт тухайн чиглэлийн мэргэжилтний тодорхойлолт, судалгааны болон бусад баримтуудтай байх.

Эрдэнэсийн санг анхлан бүртгэхдээ өртгөөр нь дараа нь бодит үнэ цэнээс нь хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр хэмждэг. Эрдэнэсийн санг таван жилд нэг удаа дахин үнэлэх ба хэрэв хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь дансны үнээсээ материалыг хэмжээгээр зөрүүтэй байх үзүүлэлт илэрсэн тохиолдолд дахин үнэлгээ хийж, хөрөнгийн дансны үнийг бодит үнэ цэнээс материалыг зөрүүгүй байхаар тохиуулна.

Дахин үнэлгээний нэмэгдэл нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх ба өөрийн хөрөнгө дэх “Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нөөц сан”-г нэмэгдүүлнэ. Өмнө нь ижил төрлийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралтыг ашиг, алдагдлын тайланд тусгасан бол уг хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг мөн ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Үнээс гадна дахин үнэлгээний өөрчлөлт нь хөрөнгийн үнэлгээг бууруулах үед уг бууралтыг тухайн хөрөнгөд харгалзах дахин үнэлгээний нэмэгдлээс (хэрэв байвал) бууруулж, дахин үнэлгээний нэмэгдлээс давсан хэсгийг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг. Хөрөнгийг худалдан борлуулах, эсвэл данснаас хасах үед тухайн хөрөнгөд харгалзах дахин үнэлгээний нөөц санг хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлнэ. Дахин үнэлгээний толилуулгыг Тодруулга 38-с харна уу.

Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламж

Банк харилцагч банк руу мөнгө шилжүүлж, байршуулснаар бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламжийг хүлээн зөвшөөрнө. Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламжийг дараах тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэнэ: (i) гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуваж авах зорилготой байршуулсан бөгөөд эдгээр мөнгөн урсгал нь хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэж буй, (ii) бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар илэрхийлэгдэхгүй.

Банкууд болон бусад зээлдэгч наарт олгосон зээл, тэдгээрээс авах бусад авлага

Банк нь цааш арилжаалах зорилготойгээр тусгайлан заасан эсвэл тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх нөхцөлтэйгөөр, идэвхтэй зах зээл дээр бүртгэлгүй, үүсмэл бус авлагыг санхүүжүүлэх мөнгөн хөрөнгийг харилцагч банкууд болон бусад зээлдэгчдэд шилжүүлсэн үед банкууд болон бусад зээлдэгч наарт (жишээ нь Сангийн яам, байгууллагууд) олгосон зээлийг хүлээн зөвшөөрдөг.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)

Банкууд болон бусад зээлдэгч нарт олгосон зээл, тэдгээрээс авах бусад авлага (үргэлжлэл)

Эдгээр зээлийн мөнгөн урсгалын онцлог нь гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглувалж авах зорилготой бөгөөд YTXT-өөс бүрдэхээс гадна зээлийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд илэрхийлэхгүй тул уг мөнгөн урсгалын онцлог болоод бизнес загварт үндэслэн Банкууд болон бусад зээлдэгч нарт олгосон зээл, тэдгээрээс авах бусад авлагыг хорогдуулсан өртгөөр ангилдаг. Үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүйг таамагласан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (“ХЗА”)-ын загвараар тооцдог. ХЗА-ын загварт ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргуудыг Тодруулга 37 болон 18-ас үзэх үү.

Тухайн зээл болон бусад авлагыг СТОУС 13-ын шаардлагад зааснаар үндсэн зах зээлийн хэрэгсэл гэж үзсэн тохиолдолд зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэй олгосон зээл болон бусад авлагыг бүртгэхдээ анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн алдагдлыг бүртгэхгүй. Харин зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэй олгосон зээл болон бусад авлага нь үндсэн зах зээлийн шалгуурыг хангахгүй тохиолдолд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн алдагдлыг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөн. Холбогдох ажил гүйлгээний мөн чанар нь Банкны үндсэн чиг үүрэг болох үндэсний мөнгөн тэмдэгт болон эдийн засгийг хамгаалахад чиглэсэн (мөнгөний бодлогын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, инфляцыг тогтвортжуулах, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих болон Монгол Улсын банкны салбарын тогтвортой байдлыг хангах зэрэг) үйл ажиллагаатай холбоотой бол зээл ба бусад авлагыг үндсэн зах зээлийн тодорхойлолтын шаардлагыг хангасан гэж үзнэ.

Зээлдүүлсэн үнэт цаас ба буцаан худалдан авах хэлцлүүд

Харилцагч этгээдэд зээлдэгч буцаан төлөх нөхцөлтэй олгогддог худалдах, буцаан худалдан авах гэрээг (“репо хэлцэл”) баталгаажсан санхүүгийн гүйлгээ гэж үздэг. Репо хэлцлээр худалдсан үнэт цааснуудыг санхүүгийн бүртгэлээс хасдаггүй. Харин хөрөнгө хүлээн авагч гэрээний дагуу тус хөрөнгийг борлуулах болон дахин барьцаанд тавих эрхтэй үед уг үнэт цааснуудыг “Буцаан худалдан авах авлага” гэж ангилдаг ба бусад тохиолдолд үнэт цаасыг санхүүгийн байдлын тайланд дахин ангилдаггүй.

Зээлдэгчээс Банкинд эргэн төлөх нөхцөлтэй буцаан худалдах хэлцлийн (“урвуу репо хэлцэл”) дагуу худалдан авсан үнэт цаасыг гадаадын санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө эсвэл дотоодын банкинд олгосон зээлийн аль тохиромжтойгоор нь бүртгэнэ. Буцаан худалдан авах болон худалдах үнийн зөрүүг хүүгийн орлого гэж хүлээн зөвшөөрөх ба үр ашигт хүүгийн аргаар репо хэлцлийн хугацааны турш хуримтлуулна. Буцаан худалдан авах болон худалдах гэрээгээр зарсан үнэт цаасны ангилалд үндэслэн Банк нь буцаан худалдан авах гэрээнүүдийг хорогдуулсан өртгөөр ангилна.

Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

Бизнес загвар болон мөнгөн урсгалын онцлогт үндэслэн Банк нь өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтыг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх эсвэл бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх гэж ангилна. Хэрэв өрийн үнэт цаасыг гэрээний мөнгөн урсгалыг нь цуглувулах зорилгоор эзэмшиж байгаа бөгөөд мөнгөн урсгал нь YTXT-өөс бүрдэж байгаа, мөн нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг ихээхэн хэмжээгээр багасгахын тулд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө гэж бүртгэдэггүй бол өрийн үнэт цаасыг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Хэрэв өрийн үнэт цаасыг гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглувулах болон борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа бөгөөд мөнгөн урсгал нь YTXT-өөс бүрдэж байгаа, мөн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэхгүй бол өрийн үнэт цаасыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрээр бүртгэнэ. Эдгээр хөрөнгийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргаар тооцож ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөн. ХЗА-ын загвараар тооцсон үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөн. Дансны үнийн бусад өөрчлөлтүүдийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөн. Өрийн үнэт цаасыг үл хүлээн зөвшөөрөх үед бусад дэлгэрэнгүй орлогод өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан олз, гарзыг ашиг, алдагдлын тайланд шилжүүлнэ.

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэж байсан Засгийн газрын үнэт цаасны бизнес загвар 2019 онд өөрчлөгдөж, гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглувулахаар зорилгоор эзэмшиж байсныг мөнгөн урсгал цуглувулахаас гадна худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших болсон тул бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх ангилал руу дахин ангилагдсан.

Өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

Бэлэн мөнгө төлөх гэрээний үүрэг хариуцлага агуулаагүй болон хувьцаа гаргагчийн цэвэр хөрөнгөд эзлэх хувь оролцоо байгаа гэдгийг нотлох санхүүгийн хэрэглүүрүүд гэх мэт хувьцаа гаргагчийн хувьд өмчийн тодорхойлолтод нийцэх санхүүгийн хөрөнгийг Банкны оруулсан өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт гэж үзнэ. Энэхүү хөрөнгө оруулалтыг зөвхөн хөрөнгө оруулалтын үр ашигийг хүртэх гэхээсээ илүү стратегийн зорилгоор эзэмшидэг тул өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтуудын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, хэмждэг.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)**Өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)**

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз, гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөх ба уг олз, гарзыг дараа нь ашиг, алдагдлын тайланд (борлуулах үед ч) шилжүүлэхгүй. Хэрэв үнэ цэнийн бууралтын гарз үүсвэл үнэ цэнийн бусад өөрчлөлтөөс тусад нь хэмжихгүй. Ногдол ашиг нь хөрөнгө оруулалтын өгөөжөөс илүү хөрөнгө оруулалтын нөхөн төлбөрийг илэрхийлэхээс бусад тохиолдолд Банк төлбөр хүлээн авах эрхтэй болоход ногдол ашгийт ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл дотоодын банкуудтай хийсэн гадаад валютын форвард, своп болон хүүгийн своп хэлцлүүд багтана. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл нь БҮЦӨАА-аар бүртгэгдэх санхүүгийн хэрэгсэл бөгөөд бодит үнэ цэнээрээ хэмжигдэнэ. Бүх санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн хувьд бодит үнэ цэнэ нь эерэг бол хөрөнгөөр, серөг бол өр төлбөрөөр тусгана. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тухайн жилийн ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Банк нь хейджийн бүртгэлийг хэрэглэдэггүй.

Бусад хөрөнгө

Бусад хөрөнгө нь авлага болон урьдчилж төлсөн зардлаас бүрдэнэ. Өрийн бичгийн авлагаас бусад авлагуудыг аккруэл сууриар бүртгэж, хорогдуулсан өртгөөр хэмжинэ. Авлагыг гэрээний дагуу эрх үүссэн үед хүлээн зөвшөөрнө. Урьдчилж төлсөн зардлыг төлбөр хийгдсэн үед хүлээн зөвшөөрч тухайн ажил үйлчилгээг бүрэн авсны дараа ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Авлагын үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүйг таамагласан ЗҮЦХА-ын загвараар тодорхойлно. ЗҮЦХА-ын загварыг хэмжихэд ашигласан загвар, мэдээлэл, таамаглалуудыг Тодруулга 37-с үзнэ үү.

Өрийн бичгийн авлагыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөр бүртгэнэ. Бодит үнэ цэнийг тайлант хугацаа бүрийн зах зээлийн хүүнд үндэслэсэн хямдруулсан мөнгөн урсгалын загвараар тооцож, хэмждэг. Өрийн бичгийн зах зээлийн хүүг Монголбанкны бодлогын хүү дээр өрийн бичиг гаргагчийн зээлийн эрсдэлийн түвшинг нэмж тодорхойлсон.

Барилга байгууламж болон бусад үндсэн хөрөнгө

Барилга, байгууламжийг дор дурдсанчлан дахин үнэлгээсэн дүнгээс хуримтлагдсан элэгдэл болон шаардлагатай бол үнэ цэнийн бууралтын зардлыг хассан дүнгээр хэмждэг.

Банк эзэмшиж буй барилга, байгууламжийг өртгөөр нь анхлан хүлээн зөвшөөрнө. Барилга, байгууламжийг дахин үнэлдэг бөгөөд дансны үнэ болон бодит үнэ цэнийн хооронд материаллаг зөрүү байгаа эсэхийг тайлант хугацааны эцэс бүрт үнэлж, баталгаажуулдаг.

Дансны үнэ дахин үнэлгээгээр нэмэгдсэн тохиолдолд нэмэгдсэн дүнгээр бусад дэлгэрэнгүй орлого хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгийн холбогдох дахин үнэлгээний санг нэмэгдүүлнэ. Тухайн хөрөнгийн өмнө үүссэн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бууруулж буй дахин үнэлгээний хорогдлыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нөөцийн санг бууруулах ба үнэлгээний бусад бүх бууралтыг тайлант хугацааны ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Дахин үнэлсэн хөрөнгийг данснаас хасах үед өөрийн хөрөнгө дэх холбогдох дахин үнэлгээний нөөцийг хуримтлагдсан ашиг зөвлөх хуримтлагдсан алдагдал руу шууд шилжүүлнэ.

Банк эзэмшиж буй бусад үндсэн хөрөнгийг өртгөөс хуримтлагдсан элэгдэл болон шаардлагатай бол үнэ цэнийн бууралтын зардлыг хассан дүнгээр бүртгэнэ. Урсгал засварын зардлыг гарсан тухай бүрт нь бүртгэнэ. Барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн томоохон бүрэлдэхүүн хэсгийг сольсон бол холбогдох зардлыг хөрөнгийн дансны үнэд капиталжуулж, сольсон хэсгийг данснаас хасна.

Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан эсэхийг удирдлага тайлант хугацаа бүрийн эцэст үнэлдэг. Үнэ цэнэ буурсан шинж тэмдэг илэрсэн тохиолдолд удирдлага хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс тухайн хөрөнгийг борлуулахтай холбоотой зардлыг хассан дун болон түүний ашиглалтын үнэ цэнийн дүнгийн аль ихээр нь нөхөгдөх өртгийг тооцно. Дансны үнийг нөхөгдөх өртөг хүртэл бууруулж, гарзыг тухайн тайлант жилийн ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэдэг (барилгын хувьд өөрийн хөрөнгө дэх дахин үнэлгээний сангас хэтэрсэн тохиолдолд). Хөрөнгийн ашиглалтын үнэ цэнэ эсвэл бодит үнэ цэнээс борлуулах өртгийг хассан үнэ цэнийн тооцоололд өөрчлөлт орсон бол өмнөх жилүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын гарзыг буцаана.

Үндсэн хөрөнгийн борлуулалтын олз, гарзыг борлуулалтаас хүлээн авсан мөнгөн дун болон дансны үнийг харьцуулж тооцох ба тухайн тайлант жилийн ашиг, алдагдлын тайланд (үйл ажиллагааны бусад орлого, зардлын хэсэгт) бүртгэнэ.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)**Барилга байгууламж болон бусад үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)**

Элзэгдэл. Дуусаагүй барилгыг элэгдүүлэхгүй. Барилга болон бусад үндсэн хөрөнгийг үлдэх өртөг хүртэл тэдгээрийн ашиглалтын хугацааны турш шулуун шугамын аргаар элэгдүүлнэ.

	<u>Ашиглалтын хугацаа, жилээр</u>
Барилга, байгууламж	6 – 60 жил
Тавилга, компьютер төхөөрөмж	3 – 20 жил

Банк ашиглаглалтын хугацаа нь дуусч байгаа хөрөнгийн үлдэх өртгийг тухайн хөрөнгийн борлуулалтаас олох боломжтой үнээс борлуулахад гарах зардлыг хассан дүнгээр тооцдог. Хөрөнгийн үлдэх өртөг, ашиглалтын хугацааг тайлант хугацааны эцэс бүрт хянаж, шаардлагатай гэж үзвэл тохируулна.

Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгө нь ашиглалтын тодорхой хугацаатай бөгөөд голчлон капиталжуулсан програм хангамжуудын лицензээс бүрддэг. Худалдаж авсан компьютерын програм хангамжуудын өртөг нь тэдгээрийг худалдан авах, ашиглахад бэлэн болгох явцад гарсан зардлуудаас бүрдэнэ. Биет бус хөрөнгийг үлдэх өртөг хүртэл нь тооцсон ашиглалтын хугацаа болох 4 жилийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар хорогдуулна.

Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө

Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө нь Монголбанкнаас 1993 оны 9 дүгээр сард гүйлгээнд гаргасан төлбөрийн хэрэгслээр ашиглагдах боломжтой цаасан болон зоосон мөнгөн тэмдэгтийг илэрхийлнэ. Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгийг Монголбанкнаас дотоодын банкууд болон бусад харилцагчдад бэлэн мөнгө олгох үед нэрлэсэн үнээр нь өр төлбөрөөр бүртгэдэг. Банк нь бусад банкууд болон харилцагчид бэлэн мөнгө олгох үед гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө ба зоосыг нэрлэсэн үнийн дагуу өр төлбөрөөр бүртгэдэг. Банк бэлтгэл сан болон гүйлгээ касст буй төгрөгийг гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгөнд оруулж тооцдоггүй.

Төв Банкны үнэт цаас

Банкны гаргасан үнэт цаасыг бодит үнэ цэнээр нь анх бүртгэх ба дараа нь үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо үнэт цаасыг гаргах үед үүссэн хөнгөлөлт эсвэл урамшуулал болон үр ашигт хүүний нэг хэсэг болох үнэт цаас гаргалттай холбоотой зардлуудыг авч үзнэ.

Засгийн газрын харилцах, хадгаламж

Засгийн газар болон бусад төрийн байгууллагуудын данс нь засгийн газар болон бусад харилцагчдад төлөх үүсмэл бус өр төлбөр бөгөөд үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэнэ. Засгийн газрын дансын дийлэнх нь Олон Улсын Валютын Сан (ОУВС), Герман улсын засгийн газар (КФВ), Азиин Хөгжлийн Банк (АХБ)-ны санхүүжилттэй хөтөлбөрийн хүрээнд Сангийн яамнаас авсан урт хугацаат зээлтэй холбоотой. Тодруулга 30-г харна уу.

Гадаад өр төлбөр

Гадаад өр төлбөрийг анхлан бодит үнэ цэнээр нь бүртгэх ба дараа нь үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ. Гадаад өр төлбөрийн дийлэнх хэсгийг Хятадын Ардын Банк (Хятадын Төв банк)-аас авсан зээл бүрдүүлнэ (Тодруулга 32).

Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж

Банкинд харилцагч банкуудаас мөнгө шилжин ирэхэд дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламжийг хүлээн зөвшөөрдөг. Үүсмэл бус өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Болзошгүй алдагдлын нөөц сан

Энэ нь цаг хугацаа болон дүн нь тодорхойгүй санхүүгийн бус өр төлбөр юм. Банкинд өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд өнөөгийн хуулийн дагуу, эсвэл хууль эрх зүйн дагуу үүрэг хариуцлага хүлээх болсон, мөн уг үүрэг хариуцлагыг шийдвэрлэх явцад эдийн засгийн өгөөж агуулсан зарлагын урсгал гарах өндөр магадлалтай үед, мөн энэхүү үүргийг мөнгөн дүнгээр бодитой илэрхийлэх боломжтой болсон тохиолдолд нөөц санг бүртгэнэ.

Олон Улсын Валютын Сантай хамааралтай үйл ажиллагаа

Монгол Улс болон Олон Улсын Валютын Сан (ОУВС) хоорондын харилцаанд үзүүлэх Банкны үндсэн үүргээс шалтгаалж Банк нь ОУВС-тай хамтран ажилладаг. СТОУС-ын дагуу хөрөнгө болон өр төлбөрийн тодорхойллын нөхцөлийг хангасан ОУВС-ийн хөтөлбөртэй холбоотой тооцоог Банкны санхүүгийн тайланда хүлээн зөвшөөрдөг. СТОУС-ын дагуу хөрөнгө болон өр төлбөрийн тодорхойлолтод нийцэхгүй ОУВС-тай хамаарал бүхий тооцоог Банк өөрийн санхүүгийн тайланда хүлээн зөвшөөрөхгүй.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)

ОУВС-тай холбоотой хөрөнгө ба өр төлбөрүүд

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрөгдсөн ОУВС-тай холбоотой хөрөнгөнд Зээлжих Тусгай Эрх (ЗТЭ)-ийн хөрөнгө багтана, Тодруулга 17-г харна уу. ОУВС-д өгөх өр төлбөрт ЗТЭ-ийн хуваарилалт бүхий өр төлбөрүүд багтана, Тодруулга 32-с лавлана уу.

ЗТЭ-ээр бүртгэгдсэн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийг тайлант өдрийн ЗТЭ-ийн төгрөгтэй харьцах албан ханшаар хөрвүүлдэг. Төгрөгийн ЗТЭ-тэй харьцах албан ханшийг ОУВС-гийн тогтоосон ЗТЭ, ам.долларын ханшийн мэдээлэл болон Банкны тайлант хугацааны ам.доллар болон төгрөгийн албан ханшид үндэслэн тооцдог.

Монгол Улсын Засгийн газрын ОУВС-тай холбоотой хөрөнгүүд

Банк ОУВС-гийн санхүүжилтийн худалдан авалттай холбоотой ямар нэг гэрээт үүрэг, хариуцлага хүлээгээгүй тул ОУВС-тай холбоотой тодорхой хөрөнгүүд хөрөнгө ба өр төлбөр хүлээн зөвшөөрөх СТОУС-ын тодорхойлолтод нийцэгтгүй. Эдгээр хөрөнгөд ОУВС-д хувь нийлүүлсэн хөрөнгө болон ОУВС-аас Өргөтгөсөн Санхүүжилтийн Хөтөлбөрийн хүрээнд авсан зээл багтана. Банк нь Монгол Улс болон ОУВС хоорондын харилцаанд Монгол Улсын Засгийн газрын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн үүргийг гүйцэтгэдэг. Сангийн яам нь Монгол Улсын санхүүгийн зуучлагчийн үүргийг гүйцэтгэнэ. Иймд Монгол Улсын ОУВС-аас авах авлага болон (ОУВС-д нийлүүлсэн хувь хөрөнгө зэрэг) ОУВС-д төлөх өр төлбөрүүд нь Сангийн яамны хөрөнгө, өр төлбөр болох учир Банкны санхүүгийн тайланда тусгагдаагүй.

ОУВС-д нийлүүлсэн хувь хөрөнгө. Энэхүү хувь хөрөнгө нь тусгай төрлийн хөрөнгө бөгөөд ОУВС-гийн гишүүн орны хувьд Монгол Улсын хувь нийлүүлсэн хөрөнгийг илэрхийлнэ. Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ нь улс орон бүрийн хувьд өөр байдаг бөгөөд эдийн засгийн хэмжээ, цар хүрээнд тулгуурлан ОУВС-гийн Удирдах зөвлөлөөс тогтоодог. Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө гишүүн орнуудын саналын эрх, тусгай сангаас хүртэх санхүүгийн нөөцийн хязгаар болон зээлжих тусгай эрх (оруулсан хөрөнгийн хэмжээтэй нь хувь тэнциүүлэн)-д үндэслэн оролцогчийн хувь хүртэх хязгаарагь тодорхойлдог. Монгол Улсын оруулсан хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн дийлэнх хэсэг нь Сангийн яамнаас ОУВС-д гаргасан хүргүй үнэт цаасаар телегдсөн ба ОУВС-ын №1, №2 дугаар дансуудад кредит талыг бүртгэсэн болно. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсын ОУВС-д оруулсан хувь хөрөнгийн үлдэгдэл 72.3 сая ЗТЭ (2019 онд 72.3 сая ЗТЭ). Сангийн яам нь өрийн бичиг гаргаж энэхүү квотын төлбөрийг хийдэг тул энэхүү дүн нь Сангийн яамны хөрөнгөөр бүртгэгдэнэ.

ОУВС-д гаргасан үнэт цаас. Энэхүү үнэт цаас нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгтээрх ОУВС-гийн хөрөнгө бөгөөд а дээр дурдсан хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн төлбөрт гаргасан өрийн бичиг юм. Сангийн яам нь ОУВС-тай зээлийн эрхийн ашиглалтын талаар гэрээ байгуулсан тохиолдолд өрийн бичгээр баталгаажуулдаг.

ОУВС-ийн №1, №2 дугаар дансууд. Нийлүүлсэн хувь хөрөнгийн төлбөр, санхүүжилтийн худалдан авалт болон буцаан худалдан авалтын гүйлгээнд №1 дүгээр дансыг ашигладаг. Монгол төгрөгөөр гүйцэтгэх ажил гүйлгээнд №2 дугаар дансыг ашигладаг. Данс №1 болон №2 нь 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрөөр 673.3 сая төгрөгийн (2019: 673.3 сая төгрөг) үлдэгдэлтэй байна.

Өргөтгөсөн Санхүүжилтийн Хөтөлбөр (ӨСХ)

2017 оны 5 дугаар сарын 24-нд ОУВС-гийн Удирдах зөвлөл Монгол Улсын эдийн засгийн реформыг дэмжих зорилгоор Өргөтгөсөн Санхүүжилтийн Хөтөлбөр (ӨСХ)-ийн хүрээнд гурван жилийн хугацаатай 314.5 сая ЗТЭ-ийн дүн бүхий өргөтгөсөн санхүүжилтийг баталсан. ӨСХ нь ОУВС-гаас Монгол Улсад олгосон жилийн 1.53-аас 1.59 хувийн хүүтэй зээлийг илэрхийлнэ. Зээлийн санхүүжилтийг 2017 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдөр Монголбанк болон Сангийн яамны хооронд байгуулсан харилцан ойлголцлын санамж бичигт үндэслэн Монголбанкинд нээсэн холбогдох дансанд шилжүүлсэн. Зээл, түүний эргэн төлөлт нь ЗТЭ-ээр илэрхийлэгдсэн бөгөөд Монголбанк нь Сангийн яамны өмнөөс ОУВС-д хуваарийн дагуу эргэн төлөлтийг хийдэг.

2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар ӨСХ-ийн хүрээнд Сангийн яаманд өгөх 3 жилийн хугацаатай өр төлбөрийн хэмжээ 157.5 сая ЗТЭ буюу 612,921 сая төгрөг (2019: 157.7 сая ЗТЭ буюу 594,794 сая төгрөг) байсан, Тодруулга 30-г харна уу.

Дүрмийн сан

Дүрмийн сан нь Өөрийн хөрөнгөнд багтдаг, дэлгэрэнгүйг Тодруулга 34-с харна уу.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)**Ерөнхий нөөцийн сан**

Төв банк /Монголбанк/-ны тухай хуулиар тайлант жилийн цэвэр орлогын 40 хувийг (хамгийн багадаа) ерөнхий нөөцийн санд хуваарилах ба үлдэх хэсгийг (хамгийн ихдээ 60 хувь хүртэлх) Улсын Төсөвт шилжүүлэхийг заасан. Ерөнхий нөөцийн сан нь өмнөх жилүүдэд хуримтлуулсан, тайлант жилийн цэвэр орлогын дээр дурдсан хэсгээс бүрдэх ба Банк уг сант бүрэн захиран зарцуулах эрхтэй. Энэ санд Улсын төсөвт өмнөх жилүүдэд хуваарилсан болон цаашид хуваарилах дүнг оруулдаггүй. 2019, 2018 онуудад Банк хуримтлагдан алдагдалтай ажилласан тул ерөнхий нөөцийн санд шилжүүлэг хийгээгүй.

Бусад нөөц сан

Бусад нөөц сан нь гадаад валют, алт, үнэт метал (мөнгө), барилга байгууламж, болон эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний сангугудаас гадна болон БҮЦӨБДО-д илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын дахин үнэлгээний сангаас бүрддэг. Банк нь Төв банк /Монголбанк/-ны тухай хуулийн дагуу гадаад валют, алт үнэт металын ханшийн тэгшигтгэлийн бодит бус ашгийг гадаад валют болон алт, үнэт металын дахин үнэлгээний санд жил бүрийн эцэст шилжүүлдэг ба харин бодит бус алдагдлыг холбогдох сангугудаар хаадаг.

Зээлтэй холбоотой үүрэг хариуцлага

Банкинд зээлтэй холбоотой үүрэг хариуцлага байдаг ба үүнд аккредитив болон Хятадын Ардын Банк (БНХАУ-ын Төв Банк, цаашид “ХАБ” гэх) –тай байгуулсан хэлэлцээр орно. Хэлэлцээр нь ХАБ-аас Банкинд юаниар олгосон санхүүжилт болон Банкнаас ХАБ-д төгрөгөөр олгосон санхүүжилт юм (Тодруулга 35).

Тайлант хугацааны эцэс бүрт төлбөрийн үүрэг хариуцлага нь i) анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн хорогдуулалтыг тооцоогүй төлбөрийн тооцооны үлдэгдэл дээр нэмээд ii) ЗҮЦХА-ын загвараар тодорхойлсон эрсдэлийн сангийн дүнгээр хэмжигддэг. Хэрэв дуусгавар болгоогүй төлбөрийн үүрэг хариуцлагын дүнд хураамж авдаг бол түүнийг тухайн үүргийн хүчинтэй хугацаанд харгалзуулан орлого гэж хүлээн зөвшөөрдөг.

Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт

Хүүгийн орлого, зардлыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар илэрхийлэгддэгээс бусад өрийн хэрэгслүүдийн хувьд аккруэл сууриар, үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолон бүртгэнэ. Энэ арга нь талуудын хооронд байгуулсан гэрээний дагуу төлөгдсөн эсвэл хүлээн авсан бүх хураамж, гүйлгээний зардал, урамшуулал болон хөнгөлөлтийг үр ашигт хүүгийн нэг хэсэг гэж үзэж цаг хугацааны хувьд хойшлуулах ба үр ашигт хүүгийн аргаар бодсон хүүгийн орлого эсвэл зардлаар бүртгэдэг. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар илэрхийлэгдэг өрийн хэрэгслийн (өрийн бичиг) хүүгийн орлогыг нэрлэсэн хүүгээр тооцоолж тайлант үеийн ашиг, алдагдлын тайлангийн “БҮЦӨАА илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгийн ашиг, алдагдал” гэж толилуулна.

Бусад бүх шимтгэл, хураамж болон бусад орлого, зардлыг аккруэл суурьт үндэслэн тухайн ажил гүйлгээний гүйцэтгэлтэй уялдуулан хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд гүйцэтгэлийг нийт үзүүлэх үйлчилгээнээс бодитоор үзүүлсэн үйлчилгээний хувь хэмжээгээр тооцож ашиг, алдагдлын тайландаа бүртгэдэг.

Бэлэн мөнгө хэвлэхтэй холбогдож гарсан зардлууд

Банк нь Монгол Улсын цаасан мөнгөн дэвсгэрт болон зоосон мөнгөний хэвлэлтийг удирддаг ба тэдгээрийг хэвлүүлэхтэй холбоотой урьдчилж гарсан зардлыг “Бусад хөрөнгө” дансанд бүртгэх ба хэвлэсэн мөнгөн тэмдэгтийг үйлдвэрлэгчээс Банкны үндэсний мөнгөний тэмдэгтийн нөөц санд шилжүүлэх үед зардлаар хүлээн зөвшөөрдөг.

Ажилчдын зардал болон холбогдох шимтгэлүүд

Цалин хэлс, түүнтэй холбоотой бусад зардлуудыг (ээлжийн амралт, өвчтэй байх үеийн нөхөн олговор, шагнал урамшуулал болон мөнгөн бус тэтгэмж гэх мэт) Банк ажилтнуудын холбогдох ажил үйлчилгээ үзүүлсэн жилд харгалзуулан зардал гэж хүлээн зөвшөөрдөг. Ээлжийн амралтын мөнгө, нөхөн олговортой бусад богино хугацаат чөлөө авалтыг ажилтнуудад ирээдүйд нөхөн олговортой чөлөө авах эрхийг үүсгэх үйлчилгээг үзүүлсэн үед, харин өвчний улмаас чөлөө авах гэх мэт нөхөн олговортой богино хугацаат чөлөө авалтыг чөлөө авсан тухайн үед зардлаар хүлээн зөвшөөрдөг.

Ажилчдын тэтгэмж

Банк нь дотоод дүрэм журмын дагуу ажилтнуудынхаа ажлын нөхцөл байдлыг сайжруулах, нийгмийн халамжийн асуудлыг шийдэх үүднээс тодорхой хөрөнгийг нийгмийн хөгжлийн санд хуваарилж, хуримтлуулдаг. Эдгээр дансдыг тэтгэмж, нөхөн олговор, ажилтнуудын гүйцэтгэлд суурисан цалин урамшууллыг олгох, ажилтнуудын нийгмийн халамжийн хүрээнд бусад хэрэгцээг хангах зорилгоор ашигладаг.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд (үргэлжлэл)**Ажилчдын тэтгэмж (үргэлжлэл)**

Удирдлага нь 2019 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Нийгмийн хөгжлийн сангийн дүн нь эдгээр богино болон урт хугацаат төлбөрүүдийг төлөх бүрэн боломжтой, мөн хүлээн зөвшөөрсөн тусламж, тэтгэмжийн өр төлбөр нь тухайн тайлант өдрөөр тусламж тэтгэмжийн үүргүүдийн өнөөгийн үнэ цэнээс хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй байгаа үнэлгээний тооцоо (актуар)-ны олз, гарз болон гарсан үйлчилгээний зардлыг хассан дүнгээс материаллаг хэмжээгээр зөрөхгүй гэж үзэж байна.

Орлогын албан татвар

Монгол Улсын Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд заасны дагуу Банк нь орлогын албан татвараас чөлөөлөгдсөн байdag.

Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Холбоотой талууд гэдэгт Банктай дараах байдлаар холбогдсон аж ахуйн нэгж болон хувь хүн орно. Үүнд:

(a) Банктай дараах байдлаар холбогдсон хувь хүн эсвэл тухайн хувь хүний ойрын төрөл садан:

- (i) Банкинд дангаараа эсвэл хамтран хяналт тогтоосон;
- (ii) Банкинд томоохон нөлөөлөлтэй эсвэл;
- (iii) Банкны гол удирдах албан тушаалтуудын нэг.

(b) Дараах нөхцөлүүдийн аль нэгийг хангасан байгууллага нь Банкны холбоотой тал гэж үзнэ. Үүнд:

- (i) Монгол Улсын Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлагууд;
- (ii) Нэг нь нөгөө байгууллагын хараат эсвэл хамтын хэлэлцээрт байгууллага байх;
- (iii) Аль аль байгууллага нь нэг ижил гуравдагч этгээдийн хамтарсан хэлэлцээрт талууд байх;
- (iv) Нэг байгууллага нь гуравдагч этгээдийн хамтарсан хэлэлцээрт байгууллага бөгөөд нөгөө байгууллага нь уг гуравдагч этгээдийн хараат байгууллага байх;
- (v) Байгууллага нь Банкны эсвэл Банктай холбоотой талын ажиллагсдыг урамшуулах зорилгоор ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмж олгодог. Хэрвээ Банк нь уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлдэг бол дэмжлэг хүртэж буй ажиллагсад нь мөн Банктай холбоотой тал болно.
- (vi) (a)-д тодорхойлсон хувь хүн дангаараа эсвэл хамтран хяналт тогтоосон байгууллага;
- (vii) (a)(i)-д тодорхойлсон хувь хүн нь байгууллагад ихээхэн нөлөөлөлтэй эсвэл уг байгууллагын гол удирдах албан тушаалтуудын нэг;
- (viii) Банкийг гол удирдах албан тушаалтаар хангадаг байгууллага.

Холбоотой талуудын боломжит бүх хамаарлыг авч үзэхдээ зөвхөн хуулийн хэлбэрийг биш хамаарлын мөн чанарыг чухалчлан анхаарсан болно. Холбоотой талуудтай хийсэн бүх материаллаг ажил гүйлгээ болон үлдэгдлийг санхүүгийн тайланда толилуулсан ба дэлгэрэнгүйг Тодруулга 3б-с харна уу.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол болон төсөөллүүд

Банк санхүүгийн тайлангийн дүнгүүд болон дараагийн тайлант жилийн хөрөнгө, өр төлбөрт нөлөөлөхүйц таамаглал, үнэлэмжийг хийдэг. Удирдлага нь өөрсдийн туршлага болон ирээдүйн үйл явдлын талаарх нөхцөл байдалд зохистой гэж үзсэн үнэлэлт, таамаглал зэрэг бусад хүчин зүйлүүдэд суурилан тооцооллыг тогтмол хянадаг. Мөн удирдлага нь nyaгтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх явцад ач холбогдол бүхий тооцоолуудаас гадна тодорхой үнэлэмжүүдийг хийдэг. Санхүүгийн тайланда хүлээн зөвшөөрөгдсөн дүнгүүдэд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэх үнэлэмжүүд болон дараагийн тайлант жилд хөрөнгө, өр төлбөрийн дүнгүүдэд томоохон тохируулга хийх шаардлага үүсч болох ба үүнд дараах зүйлс хамаарна.

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт. СТОУС9-ийн дагуу бүх санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоход үнэлэмж шаардагддаг. Ялангуа ирээдүйн мөнгөн урсгалын дүн болон хугацаа, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ мөн зээлийн эрсдэлийн томоохон өөрчлөлтийг тодорхойлохол үнэлэмж шаарддаг. Эдгээр тооцоолол нь хэд хэдэн хүчин зүйлээс шалтгаалан өөрчлөгдж болох бөгөөд эдгээрийн өөрчлөлт нь өөр өөр түвшний үнэ цэнийн бууралтын үр дүнд хүргэж болно.

Банкны зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын (ЗҮЦХА) тооцоолол нь хувьсах өгөгдэл болон тэдгээрийн харилцан хамаарлыг сонгоход ашигласан олон төсөөллүүдээс бүрдсэн цогц загварын үр дун юм.

ЗҮЦХА загварын элементүүд нь доорх nyaгтлан бодох бүртгэлийн үнэлэмж болон тооцооллыг шингээсэн байна:

- Үнэлгээ бүрт ашиглах чанаргүйдлийн магадлалыг (ЧМ) тодорхойлдог Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний загвар
- Банкны шатлалын үнэлгээ

5. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол болон төсөөллүүд (ургэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (ургэлжлэл).

- Банкны санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээгээр ихэссэнд үнэлэх шалгуур үзүүлэлтүүд хийгээд үүний үр дүнд санхүүгийн хөрөнгүүдийн нөөц санг нийт хугацааны ЗҮЦХА болон чанарын үнэлгээ ашиглан тооцох
- Өгөгдлүүдийн сонголт болон томъёонуудыг ашиглан ЗҮЦХА загварын хөгжүүлэлт
- Макро эдийн засгийн өгөгдлүүдийн харилцан холбоо хамаарал болон эдгээрийн чанаргүйдэлд өртөх дун (ЧӨД), алдагдалд хүргэх чанаргүйдэлд (АХЧ) үзүүлэх нөлөөг тодорхойлох
- ЗҮЦХА загварт ирээдүйг чиглэсэн макро эдийн засгийн хувилбаруудаас сонгох, тэдгээрийн жигнэсэн дундаж магадлалыг тодорхойлох, эдийн засгийн өгөгдлүүдийг гарах.

Банк нь хорогдуулсан өртгөөр болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод илэрхийлэгдэх гэж ангилсан бүхий л өрийн үнэт цаасуудад ЗҮЦХА-ын хэмжилтийг хийдэг ба хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоолол болон бодит зээлийн алдагдлын хоорондын зөрүүг багасгах үүднээс модел болон түүнд ашигласан өгөгдлүүдийг байнга хянаж уздэг.

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит үнэ цэнэ. Банк гадаад валютын урсгалын нэмэгдүүлэх, хүүгийн түвшин болон гадаад валютын зээлийн хэмжээг бууруулах, гадаад валютын ханшийн өсөлтийн эрсдэлийг саармагжуулах гэх мэт бодлогын шинж чанартай авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний хүрээнд ихэвчлэн дотоодын банкуудтай санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн хэлцлүүдийг тогтмол хийдэг. Эдгээр үүсмэл хэрэглүүрүүдийг бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг.

2014 оны эхний улирлаас эхлэн Банк нь дотоодын банкуудтай урт хугацааны своп хэлцлүүдийг хийж эхэлсэн. Эдгээр нь 2-5 хүртэлх жилийн хугацаатай урт хугацаат төгрөг/ам.долларын своп хэлцлүүд юм. Түүнчлэн 2017 оны 12 дугаар сараас хойш Банк дотоодын банкуудтай шинэ төрлийн урт хугацаат, хүүгийн своп хэлцлүүдийг хийж эхэлсэн. Эдгээр нь 1-8 жилийн хугацаатай хүүгийн загварт сууриссан төгрөг-ам.долларын своп хэлцлүүд юм.

Дээрх хэлцлүүдийн форвард ханшийг Мөнгөний Бодлогын Газраас эконометрик загвар ашигласан үнэлгээний аргачлалаар тооцоолсон. Дээрх урт хугацаат хэрэгслүүдийн үнийн талаар зах зээлийн хангалттай мэдээлэл байдаггүй. Удирдлага эконометрик загвар ашиглан форвард ханшийг тооцоолох нь хүүгийн загварт сууриссан томъёог ашигласнаас илүү оновчтой гэж үзсэн. Ажиглагдахуйц зах зээлийн мэдээлэлд үндэслээгүй төсөөлөл ашиглан үнэлсэн үүсмэл хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 38-с үзнэ үү.

Удирдлага дээрх санхүүгийн хэрэгслийг анх хүлээн зөвшөөрөхөд олз, гарз үүсэх эсэхийг харгалзан үзсэн ба хэлцлүүд зах зээлд оролцогчдын хувьд сайн дурын үндсэн дээр явагдсан тул олз гарз үүсэхгүй гэж үзсэн. Мөн тус үнэлэмжийг хийхдээ эдгээр хэрэглүүрийн үндсэн зах зээлийг илэрхийлж байна гэж удирдлага үзсэн.

Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнэ. Банк нь тодорхой томоохон хэдэн харилцагчдад жилийн 21 хувийн хүүтэй, тодорхой шалгуурыг хангасан тохиолдолд зээлийн хүүг жилийн 7-8 хувь хүртэл бууруулах нөхцөлтэй зээлийг тэдний гаргасан өрийн бичгийг худалдан авах замаар олгосон ба 2014 онд 350,000 сая төгрөг, 2016 онд 465,000 сая төгрөгийг тус тус санхүүжүүлсэн. Өрийн бичиг нь БҮЦӨАА-аар бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөр ангилагдсан.

Удирдлага өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийг хямдруулсан мөнгөн урсгалын загвараар тооцдог. Бодит үнэ цэнийн тооцоололд холбогдох боломжит мэдээлэлд үндэслэн дараах үнэлэмжүүдийг ашигласан. Үүнд:

- Ирээдүйн мөнгөн урсгалын магадлал: Удирдлага ирээдүйн мөнгөн урсгалын магадлалыг өрийн бичиг гаргагчийн санхүүгийн түүхэн мэдээлэлд үндэслэн ба өрийн бичгийн эргэн төлөлт хугацаандаа бүрэн хийгдэнэ гэж үзсэн.
- Хямдруулалтын хүүгийн түвшин: Банкны бодлогын хүүг 2-14.5 хувиар нэмэгдүүлж тооцох нь компаниудын үйл ажиллагааны цар хүрээ, шинж чанар болон хүү төлөх чадварын харьцааг харгалзан үнэлсэн эрсдэлээс хамаарч олгох төгрөгийн санхүүжилтийн зах зээлийн хүүний түвшинг ойролцоогоор илэрхийнэ гэж үзсэн.

Ажиглагдахуйц зах зээлийн мэдээлэлд үндэслээгүй төсөөлөл ашиглан үнэлсэн өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 38-с үзнэ үү.

Хадгаламжийн даатгалын корпораци (ХДК)-д тавих хяналт ба оролцоо. Банк ХДК-д хяналтын эрхтэй эсэх улмаар Банкны санхүүгийн тайланд түүнийг нэгтгэх эсэхийг тодорхойлоходоо Банк болон ХДК-ийн хоорондын харилцааны бодит байдлын талаар үнэлэлт хийсэн. Уг үнэлэлтийг хийхдээ дараах байдлыг харгалзан үзсэн. Үүнд:

- ХДК-ийн эрх мэдэл,

5. Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол болон төсөөллүүд (ургэлжлэл)***Хадгаламжийн даатгалын корпораци (ХДК)-д тавих хяналт ба оролцоо.* (ургэлжлэл)**

- ХДК-ийн үйл ажиллагаа дахь оролцоонос өгөөж хүртэх нөхцөл байдал, ХДК дахь эрх мэдлээ ашиглан Банкны хүртэх ашгийн хэмжээнд нөлөөлөх чадвар. Банк ХДК-ийн үйл ажиллагаанд шуд оролцож чаддаг бол Банк ХДК-д эрх мэдэлтэй гэж үзнэ. ХДК-ийн дурмийн дагуу Үндэсний хороо нь долоон гишүүнээс бүрдэх бөгөөд Банкны Тэргүүн Дэд Ерөнхийлөгч Үндэсний хорооны гишүүн бөгөөд дарга нь байна. Үндэсний хорооны бусад зургаан гишүүд нь:
- Санхүү төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын Төрийн нарийн бичгийн дарга;
- Санхүүгийн зохицуулах хорооны дэд дарга; ХДК-ийн Гүйцэтгэх захирал;

Гурван гишүүнийг Банкны Ерөнхийлөгч, Сангийн сайд болон Банкуудын холбооноос нэр дэвшүүлдэг ба Банкны Ерөнхийлөгч болон Сангийн сайдын хамтарсан тушаалаар томилдог. (Банкуудын холбоо нь бусад дотоодын банкуудаас бүрдэх бөгөөд Банк ордоггүй) Корпорацитай холбоотой бүх шийдвэр нь Үндэсний хорооны долоон гишүүний саналаар батлагдах ба аль нэг гишүүн нь ХДК-ийн үйл ажиллагааг удирдах давуу эрхгүй байна. Банкны Тэргүүн Дэд Ерөнхийлөгч нь Үндэсний хороог даргалах боловч ХДК-ийн үйл ажиллагааг дангаар удирдах эрхгүй. Мөн Банк бусад гурван гишүүдийг томилох хязгаарлагдмал эрхтэй байгаа нь ХДК-д хяналт болон нөлөөгүй гэдгийг илэрхийлж байна. Иймд Удирдлага ХДК-ийн үйл ажиллагааг санхүүгийн тайландаа нэгтгэх шаардлагагүй гэж үзсэн болно.

Эрх хүлээн авагч томилогдсон банкуудад тавих хяналт ба оролцоо. Банк нь Эрх хүлээн авагч томилсон банкуудад хяналтын эрхтэй эсэх болон тэдгээрийг санхүүгийн тайланд нэгтгэх шаардлагатай эсэхийг тодорхойлоходоо Банк болон тухайн банкуудын хоорондын харилцааны бодит байдлын талаар үнэлэлт хийсэн. Уг үнэлэлтийг хийхдээ дараах байдлыг харгалзан үзсэн:

- Банк нь хуулийн шаардлагын дагуу Эрх хүлээн авагч томилсон;
- Эрх хүлээн авагч нь зөвхөн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн байр сууринаас хандаж банкийг татан буулгах тодорхой зорилготой ба тухайн банкны ямар нэгэн стратегийн шийдвэрийг гаргадаггүй;
- Эрх хүлээн авагч нь хуулиар тодорхойлсон хүрээнд ажиллах ба өр барагдуулах дарааллыг мөн хуулиар тодорхойлсон. Иймд, Эрх хүлээн авагч нь Банкны үр өгөөжид нөлөөлөх зорилгоор тодорхой шийдвэр гаргах эрхгүй болно;
- Хэдийгээр Банк нь Эрх хүлээн авах үйл ажиллагааны хүрээнд банкуудад зээл олгож болох боловч энэхүү зээлийг хадгаламж эзэмшигчдийн хадгаламжийг эргүүлэн төлөх баталгааны хуулийн дагуу засгийн газрын үргийг биелүүлэхийн тулд засгийн газрын нэрийн өмнөөс олгох болно. Ийм учраас эдгээр зээлийн авлагын үр өгөөж нь засгийн газрын бондын хэлбэртэй байна гэж удирдлага үзэж байна;
- Эрх хүлээн авагчийн үйл ажиллагаанаас авсан үр өгөөж бага байна.

Дээрх зүйлүүд дээр үндэслэн хэдийгээр Банк нь эрх хүлээн авсан банкуудын үйл ажиллагааг удирдах эрхтэй боловч өөрийн эрхээ үр ашигт нөлөөлөх зорилгоор ашиглаж болохгүй ба тэдгээр үр ашиг нь эрх хүлээн авсан банкны гүйцэтгэлээс хамаардаггүй болно. Иймд удирдлага эдгээр банкуудыг санхүүгийн тайланд нэгтгэх шаардлага байхгүй гэж үзэж байна.

Эрдэнэсийн сан. *Хүлээн зөвшөөрөлт.* Монгол Улсын Эрдэнэсийн сангийн тухай хуулийн дагуу Банк нь Эрдэнэсийн сангийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан явуулах эрхтэй цор ганц байгууллага юм. Эрдэнэсийн сан нь түүх, соёлын хосгүй үнэт, дурсгалт зүйлс, 1925 онд гаргасан мөнгөн зоос зэргээс бүрддэг. Эрдэнэсийн сангийн үнэт зүйлсийг музейд тавих, үзэсгэлэн гаргах байдлаар олон нийтэд танилцуулдаг бөгөөд музейн тасалбараас олсон орлогыг Банкны ашиг, алдагдлын тайланд үйл ажиллагааны бусад орлого дансанд бүртгэдэг. Банкны Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газар Эрдэнэсийн сангийн үйл ажиллагааг, тэдгээрийн засвар үйлчилгээ, харуул хамгаалалтыг удирдан зохион байгуулж, хариуцдаг.

Банк нь Эрдэнэсийн сангийн тухай болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн тайлбартай холбогдуулан мэргэжлийн хуульчаас хуулийн зөвлөгөө авсны үндэслэн дээр удирдлага нь эрдэнэсийн санг Банкны санхүүгийн байдлын тайланд хөрөнгөөр бүртгэх нь зүйтэй гэж үзсэн. Эрдэнэсийн сангийн тухай хуулийн дагуу Банк эрдэнэсийн санг удирддаг ба уг сангийн эдийн засгийн үр өгөөжийг Банк хүртдэг гэж үзсэн нь энэхүү хуулийн тайлбарт нөлөөлсөн гол үндэслэл юм.

Хэмжилт. Тодруулга 4 *Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд-д толилуулснаар Эрдэнэсийн санг анхлан бүртгэхдээ өргөөр нь дараа нь бодит үнэ цэнээс нь хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр хэмжинэ. Банк Эрдэнэсийн сангийн бодит үнэ цэнийг олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн үнэлгээний компанийн бэлтгэсэн тайланд үндэслэн тодорхойлдог. 2020 оны 6-р сарын 30-ны байдлаар Эрдэнэсийн сан нь 1,070,937 сая төгрөгийн (2019 онд 1,068,860 сая төгрөг) үлдэгдлэлтэй байна. Бодит үнэ цэнийг хэмжих аргачлалын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 38-с харна уу.*

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

6. Хүү, түүнтэй адилтгах орлого

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
<i>Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцсон хүүгийн орлого</i>		
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод тайлагнагдах болон хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	69,450	157,047
Буцаан худалдан авах гэрээ	10,811	45,645
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө	21,870	87,081
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	6,958	14,934
Засгийн газрын үнэт цаас	2,090	11,732
	<u>111,179</u>	<u>316,439</u>
<i>Бусад хүү, түүнтэй адилтгах орлого</i>		
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх бусад хөрөнгө	24,047	46,246
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	<u>212,086</u>	<u>361,633</u>
	<u>236,133</u>	<u>407,879</u>
	<u>347,312</u>	<u>724,318</u>

7. Хүү, түүнтэй адилтгах зардал

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
<i>Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцсон хүүгийн зардал</i>		
Төв банкны үнэт цаас	(232,067)	(514,534)
Гадаад өр төлбөр	(121,499)	(250,319)
Дотоодын банкуудын заавал байлгах нөөцийн биелэлтэд олгосон урамшуулал (Тод.31)	(35,290)	(76,035)
Засгийн газрын хөрөнгө	(15,898)	(60,820)
Дотоодын банкуудын хөрөнгө	(7,925)	(11,870)
Бусад хүүгийн зардал	<u>(825)</u>	<u>(1,041)</u>
	<u>(413,503)</u>	<u>(914,619)</u>
<i>Бусад хүү болон түүнтэй адилтгах зардал</i>		
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	<u>(140,071)</u>	<u>(267,701)</u>
	<u>(553,574)</u>	<u>(1,182,320)</u>

8. Алт, үнэт металын арилжааны болон үнэлгээний цэвэр ашиг

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
<i>Мөнгөжсөн алт, үнэт металын арилжааны цэвэр ашиг</i>		
Алт цэвэршүүлэлтийн зөрүүнээс үүссэн цэвэр ашиг	139,679	81,328
Мөнгөжсөн алт, үнэт металын дахин үнэлгээний бодит бус ашиг, цэвэр	<u>39,859</u>	<u>35,639</u>
	<u>480,290</u>	<u>382,855</u>
	<u>659,828</u>	<u>499,822</u>

МОНГОЛБАНК**САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30****9. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн цэвэр алдагдал**

	2020 оны 6 дугаар сарын 30	2019 оны 12 дугаар сарын 31
	сая.төг	сая.төг
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит ашиг/(алдагдал)	(464,171)	(91,360)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит бус (алдагдал) /ашиг	<u>410,303</u>	<u>(136,512)</u>
	<u>(53,868)</u>	<u>(227,872)</u>

10. Гадаад валютын арилжааны болон ханшийн тэгшитгэлийн ашиг/(алдагдал)

	2020 оны 6 дугаар сарын 30	2019 оны 12 дугаар сарын 31
	сая.төг	сая.төг
Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн бодит ашиг, цэвэр	68,467	71,705
Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн бодит бус ашиг, цэвэр	(99,503)	13,541
Гадаад валют арилжааны ашиг, цэвэр	<u>1,287</u>	<u>89</u>
	<u>(29,749)</u>	<u>85,335</u>

11. Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал/(буцаалт)

	2020 оны 6 дугаар сарын 30	2019 оны 12 дугаар сарын 31
	сая.төг	сая.төг
Бусад санхүүгийн хөрөнгө (Тодруулга 26)	(1,713)	7,175
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт (Тодруулга 19)	(31,885)	5,298
Дотоодын банкуудад олгосон зээл (Тодруулга 18)	5,911	2,726
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл (Тодруулга 21)	(127)	74
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 17)	4	(141)
Засгийн газрын үнэт цаас (Тодруулга 25)	<u>(496)</u>	<u>(611)</u>
	<u>(28,306)</u>	<u>14,521</u>

12. Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт борлуулсны ашиг/(алдагдал)

Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт борлуулсны цэвэр алдагдал нь хөрөнгийг борлуулах болон дуусгавар болох үед дахин үнэлгээний нөөцөөс ашиг, алдагдлын тайлан руу илэрхийлэгдсэн бодит ашиг, алдагдлын зөрүүг илэрхийлнэ. Тайлант үеийн эцэст өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын арилжааны цэвэр ашиг нь 2,170 сая төгрөг (2019 онд 3,833 сая төгрөгийн алдагдал) байна.

13. Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн ашиг/(алдагдал)

Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн цэвэр ашиг 11,439 сая төгрөг (2019 онд 88,524 сая төгрөгийн алдагдал) нь зөвхөн БҮЦӨАА тайландаа илэрхийлэгдэх өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг илэрхийлнэ.

14. Үйл ажиллагааны бусад орлого

	2020 оны 6 дугаар сарын 30	2019 оны 12 дугаар сарын 31
	сая.төг	сая.төг
Шимтгэлийн орлого	8,032	14,017
Дотоодын банкнаас авсан торгуулийн орлого	4,538	12,175
Дотоодын банкнаас авсан нэг удаагийн хүүгийн орлого	–	–
Үндсэн хөрөнгийн түрээсийн орлого	270	580
Үйл ажиллагааны бусад орлого	<u>994</u>	<u>2,074</u>
	<u>13,834</u>	<u>28,847</u>

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

15. Үйл ажиллагааны болон бусад зардал

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Цалин, урамшууллын зардал	(9,091)	(20,232)
Мөнгөн тэмдэгт хэвлүүлэх зардал	(805)	(11,527)
Үндсэн хөрөнгө ба биет бус хөрөнгийн элэгдэл/хорогдол (Тодруулга 27)	(2,923)	(4,792)
Алт тээвэрлэх хүргүүлэх зардал	(948)	(1,557)
Харилцаа холбоо, ашиглалтын зардал	(1,163)	(1,822)
Борлуулах зорилготой үндсэн хөрөнгө борлуулсны гарз	–	(1,144)
Тээврийн болон албан томилолтын зардал	(317)	(1,306)
Харуул хамгаалалтын зардал	(785)	(1,382)
Гишүүнчлэл болон мэргэжлийн үйлчилгээний зардал	(223)	(658)
Зар сурталчилгааны зардал	(333)	(1,054)
Системийн засварын зардал	(512)	(860)
Алтны санхүүжилттэй холбоотой зардал	(4,737)	(1,328)
Сургалтын зардал	(40)	(463)
Үндсэн хөрөнгийн засварын зардал	(435)	(308)
Хуулийн үйлчилгээний зардал	(56)	(813)
Үндсэн хөрөнгө дахин үнэлсний гарз	–	–
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	(3)	(70)
Бусад зардал	<u>(2,872)</u>	<u>(6,418)</u>
	<u>(25,243)</u>	<u>(55,735)</u>

16. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Бэлэн мөнгө	280,414	214,244
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө(Тодруулга 17)		
- Гадаад валютын богино хугацаат хадгаламж	1,267,776	3,553,803
- Хугацаагүй хадгаламж	463,732	769,362
- Зээлжих тусгай эрх	132,392	135,171
Мөнгөн гүйлгээний тайлангийн зорилгоорх нийт мөнгө,	<u>2,144,314</u>	<u>4,672,580</u>

Дээрх дүнгүүдийг мөнгөн гүйлгээний тайлангийн зорилгоор мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө гэж тайлагнасан.

17. Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Гадаад валютын богино хугацаат хадгаламж	1,267,776	3,553,803
Хугацаагүй хадгаламж	463,731	769,362
Зээлжих тусгай эрх	132,392	135,171
Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө	177	172
Бусад хувь хөрөнгө	<u>12</u>	<u>11</u>
Нийт дүн	1,864,088	4,458,519
Хасах нь:Үнэ цэнийн бууралтын сан	(6)	(11)
Цэвэр дүн	<u>1,864,082</u>	<u>4,458,508</u>

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Богино хугацаат хадгаламж. нь Гадаадын төв банкууд, бусад санхүүгийн байгууллагад байршуулсан 63 хүртэлх хоногийн хугацаатай (2019: 80 хоног) ам.доллар, фунт, юаны богино хугацаат хадгаламж болно.

Хугацаагүй хадгаламж. Гадаадын төв банкууд, бусад санхүүгийн байгууллага дахь харилцах дансдын үлдэгдлийг илэрхийлнэ.

Зээлжих тусгай эрх (ЗТЭ). ОУВС-д Монгол Улсаас төлөх хувь хэмжээтэй холбоотой нөөцийн хөрөнгийг нөхөх зээлжих тусгай эрхийн хадгаламжийг илэрхийлнэ. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 34.0 сая ЗТЭ (2019 онд 35.8 сая ЗТЭ) байсан бөгөөд хүү тооцогддог.

Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө. Энэ нь Дэлхийн банкны гишүүнчлэлийн нөхцөлийн дагуу байршуулсан хадгаламж болон түүнд оруулсан хувь хөрөнгө юм. Энэ дүн нь харгалзах өр төлбөрийн дүнтэй таарч байгаа ба хүү тооцдоггүй. Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа хөгжлийн байгууллагын гишүүн орнуудын Төв банк болон бусад нэр хүнд бүхий олон улсын байгууллагуудад байршуулсан тул энэ хөрөнгөнд үнэ цэнийн бууралт үүсэхгүй.

Бусад хувь хөрөнгө. Энэ үлдэгдэл нь Монгол улс СВИФТ сүлжээнд нэгдэн орох үед төлсөн хураамжтай холбоотой.

Гадаадын байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламжийн үнэ цэнийн бууралтын сан

Доорх хүснэгтэд ЗҮЦХА-г хэмжих зорилгоор 2020 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх гадаадын банкуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламжийн үлдэгдлийг зээлийн эрсдэлийн чанарыг харуулав. Бүх үлдэгдэл нь эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын гишүүн орнуудын Төв банкууд болон бусад нэр хүнд бүхий олон улсын байгууллагуудад байршуулсан байгаа тул 1-р шатлалд багтсан.

	Гадаад валютын богино хугацааны хадгаламж	Хугацаагүй хадгаламж	Зээлжих тусгай эрх	Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө	Бусад хувь хөрөнгө	Нийт
2020 оны 6 сарын 30	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг
Дотоодын үнэлгээ						
Онц сайн	1,267,776	463,731	132,392	177	12	1,864,088
Нийт дүн	1,267,776	463,731	132,392	177	12	1,864,088
(-) ЗҮЦХА-ын сан	-	(6)	-	-	-	(6)
Цэвэр дүн	1,267,776	463,725	132,392	177	12	1,864,082
2019 оны 12 сарын 31						
Дотоодын үнэлгээ						
Онц сайнт	3,553,803	769,362	135,171	172	11	4,458,519
Нийт дүн	3,553,803	769,362	135,171	172	11	4,458,519
(-) ЗҮЦХА-ын сан	-	(11)	-	-	-	(11)
Цэвэр дүн	3,553,803	769,351	135,171	172	11	4,458,508

Доорх хүснэгтэд гадаадын банкуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламжийн 2020 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар ЗҮЦХА-ын сангийн тохируулгыг харуулав.

ЗҮЦХА-ын сан	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
1-р сарын 1-ний өдрөөр	11	152
Тайлант жилийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал/(буцаалт)	(5)	(141)
6-р сарын 30-ны өдрөөр	6	11

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

ОУВС-ын зээлжих тусгай эрх, Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө болон бусад хувь хөрөнгө Банкыг зээлийн эрсдэлд оруулахгүй бөгөөд энэхүү хөрөнгө эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын гишүүн орнуудын Төв банкууд болон бусад нэр хүнд бүхий олон улсын байгууллагуудад байршуулсан байгаа тул бүрэн эргэн төлөгдөнө гэж үзэж байна. Эдгээр хөрөнгийн аль нь ч барьцаа хөрөнгөөр баталгаажаагүй.

18. Дотоодын банкуудад олгосон зээл

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Үнэ тогтвортжуулах дэд хөтөлбөрийн зээл	324,787	442,104
Бусад зээд	8,136	8,580
Нийт дун	332,923	450,684
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(1,855)	(7,766)
Хорогдуулсан өртгөөрх дотоодын банкуудад олгосон зээл	331,068	442,918

Үнэ тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон зээл

2012 оны 11 дүгээр сараас Банк нь засгийн газартай хамтран хэрэгжүүлсэн үнэ тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд тодорхой салбаруудын (шатахуун, хүнс, барилга гэх мэт) дотоодын компаниудад дамжуулан зээлдүүлэх зорилгоор төгрөгийн зээлийг дотоодын банкуудад олгосон. Эдгээр зээлүүд засгийн газрын хамтарсан шийдвэрээр тодорхойлсон нөхцөлийн дагуу олгогдсон бөгөөд Банкны зүгээс нөхцөлийг тогтоох эрх мэдэл байгаагүй. Мөн энэхүү хөтөлбөрт хамрагдах компаниудыг засгийн газар тодорхойлсон бөгөөд зээл олгох шийдвэр гаргасан тохиолдолд дотоодын банкууд Банкнаас санхүүжилтийг нэхэмжлэн авч, компаниудад дамжуулан олгосон.

Үүний үр дүнд дотоодын банкуудад олгосон зээлийн хүүгийн түвшин нь жилийн 0.89-өөс 4 хувь байх боломжийг засгийн газар бүрдүүлсэн. Удирдлага дээрх санхүүгийн хэрэгслийг анх хүлээн зөвшөөрөхөд олз, гарз үүсэх эсэхийг харгалзан үзсэн. Энэхүү зээл нь Төв банкны үндсэн үүрэг болох мөнгөний бодлогыг хэрэгжүүлэх, инфляцыг тогтвортжуулах зорилгын хүрээнд зах зээлд мөнгөний нийлүүлэлтийг хийсэн бөгөөд зээлүүд тусдаа зах зээлийн сегментийн гүйлгээ (жишээ нь үндсэн зах зээл) мөн болохыг удирдлага харгалзан үзсэн ба эдгээр зээлийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед ямар нэгэн алдагдал, олзыг хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй гэж дүгнэсэн.

Банк нь засгийн газар, Монголын ипотекийн корпорац (МИК) болон дотоодын банкуудтай байгуулсан “Орон суудны ипотекийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийн гэрээ”-ний дагуу дотоодын банкуудад Үнэ тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон санхүүжилтийн төлбөрийн дүнд давуу эрхтэй “Ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд” (ИЗББ) авсан.

Үнэ тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд дотоодын банкуудад олгосон зээлийн үлдэгдэл нь 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 324,787 сая төгрөг (2019 онд 442,104 сая төгрөг) байна. Банкнаас дотоодын банкуудад олгосон ипотекийн зээлийн санхүүжилтийн хүү жилийн 2 хувь болон 4 хувь байсан болно.

Бусад зээл

Төгрөгөөр олгосон зээл. “Бусад зээл”-ийн нэг хэсэг болох төгрөгөөр олгосон зээлд АХБ-ны дэмжлэгтэйгээр дотоодын банкуудад олгосон 1,884 сая төгрөгийн (2019 онд 2,020 сая төгрөг) зээл, Герман Улсын засгийн газрын (КФВ) дэмжлэгтэйгээр дотоодын банкуудад олгосон 5,381 сая төгрөгийн (2019 онд 5,498 сая төгрөг) зээл багтаж байна.

АХБ-ны зээлийг ажлын байр нэмэгдүүлэх зорилгоор дотоодын банкуудаар дамжуулан олгосон. АХБ-ны ажлын байр нэмэгдүүлэх төсөлтэй холбоотой зээл нь үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, шинэ ажлын байрыг бий болгох зорилготой. зээл нь жилийн 7 хувь (2019 онд жилийн 7-с 10 хувь)-ийн хүйтэй бөгөөд эргэн төлөлтийн хугацаа олгосон өдрөөс хамаарч ялгаатай байгаа болно.

Монгол Улсын жижиг, дунд бизнесийг дэмжих зорилгоор дотоодын банкуудаар дамжуулан олгосон зээл нь КФВ-ын I болон II хөтөлбөрүүдээр дамжин хэрэгждэг.

Зээлийн гэрээний дагуу Банк зээлийн төлөх хугацаа болмогц тухайн дотоодын банкны Монголбанкин дахь данснаас хөрөнгийг шууд татах эрхтэй.

Гадаад валютын зээл. “Бусад зээл”-ийн нөгөө хэсэг болох гадаад валютаар олгосон зээлийн дийлэнх хувийг Герман Улсын засгийн газрын (КФВ) Монгол Улсын жижиг, дунд аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд дотоодын банкуудад олгосон 73 сая төгрөг (2019 онд 290 сая төгрөг)-ийн зээл, банкуудын

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

мэргэжилтнүүдийн ур чадварыг дээшлүүлэх, банкны системийг сайжруулах АХБ-ны хөтөлбөрийн 797 сая төгрөг (2019 онд 772 сая төгрөг)-ийн зээл тус бүр бүрдүүлж байна.

Герман Улсын засгийн газраас Монгол Улсын жижиг, дунд аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих зорилгоор дотоодын банкуудад олгосон зээл нь бие даасан хоёр тусдаа КФВ хөтөлбөрөөр хэрэгжиж байна. Эдгээр зээл нь жилийн 1.25-аас 1.75 хувийн хүйтэй бөгөөд ямар нэгэн үнэт цаасаар баталгаажаагүй. Эдгээр хөтөлбөрийн зээлийг дотоодын гурван банкаар дамжуулан КФВ-ийн тогтоосон тодорхой шалгуурт нийцсэн зээлдэгчдэд олгосон. Иймээс эргэн төлөлтийн хугацаа нь олгосон өдрөөс хамааран ялгаатай байна. Энэ зээлтэй холбоотой хийгдсэн удирдлагын үнэлэмжийг Тодруулга 5-аас харна уу. Зээлийн гэрээний дагуу Банк зээлийн төлөх хугацаа болмогц тухайн дотоодын банкны Банк дахь данснаас шууд татах эрхтэй.

Дотоодын банкны ажилтнуудын ур чадварыг дээшлүүлж, банкуудын програм хангамжийг сайжруулах зорилготой зээл нь Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банкны хооронд байгуулагдсан гэрээний дагуу “Ди-Эй-Ай” (Тайланд) Лимитед компанийн зохион байгуулсан сургалтыг санхүүжүүлэх зорилгоор олгогдсон. Энэхүү зээлийн эргэн төлөгдөх хугацаа нь 14 жил.

19. Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
БҮЦӨБДО-оорх өрийн үнэт цаас		
-РАМП хөрөнгө оруулалтын данс	920,388	870,831
-АНУ-ын засгийн газрын үнэт цаас	363,932	327,866
-Олон улсын төлбөр тооцооны банкинд оруулсан хөрөнгө оруулалт	144,668	136,676
-КФВ-ны бонд	30,565	67,814
-Хятадын засгийн газрын бонд	—	35,746
-Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	<u>8,511</u>	<u>10,910</u>
Дансны дүн	<u>1,468,064</u>	<u>1,449,843</u>
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх өрийн үнэт цаас		
-Давуу эрхтэй ИЗББ	2,365,901	2,380,404
-Хөгжлийн банкны үнэт цаас	49,523	49,522
-Капитал банкны үнэт цаас	46,902	—
-Эрдэнэс бонд	<u>249,305</u>	<u>—</u>
Нийт дүн	<u>2,711,631</u>	<u>2,429,926</u>
Хасах нь:Үнэ цэнийн бууралтын сан	<u>(38,592)</u>	<u>(6,627)</u>
Цэвэр дүн	<u>2,673,039</u>	<u>2,423,299</u>
Нийт өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	<u>4,141,103</u>	<u>3,873,142</u>

1) БҮЦӨБДО-д бүртгэгдэх өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

“Ramn” Хөрөнгө оруулалтын данс. Гадаад валютын нөөцийн удирдлагыг сайжруулах зорилгоор Монголбанк нь Дэлхийн банкны “Нөөцийн удирдлагыг сайжруулах зөвлөгөө ба нөөцийн удирдлага” төслийг 2011 оноос хэрэгжүүлсэн.

2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар хөрөнгө оруулалтын дансны үлдэгдэл нь 0.32 сая ам.доллар буюу 891 сая төгрөг (2019 онд 0.32 сая ам.доллар буюу 864 сая төгрөг) бүхий мөнгөн хөрөнгө, 326 сая ам.доллар буюу 919,498 сая төгрөг (2019 онд 319 сая ам.доллар буюу 869,976 сая төгрөг)-ийн үнэт цааснаас бүрдэж байна. Хөрөнгө оруулалтын дансыг АНУ-ын Нью-Йоркийн Холбооны нөөцийн банкинд байршуулсан.

АНУ-ын Засгийн газрын үнэт цаас. Санхүүгийн жилийн эцсээрх уг хөрөнгө оруулалтын дансны үлдэгдэл 129 сая ам.доллар буюу 362,083 сая төгрөг (2019 онд 120 сая ам.доллар буюу 327,866 сая төгрөг) байна. Уг бондын хугацаа нь 1-ээс 2 жил (2019: 2-с 3 жил) ба жилийн 1.125-аас 2.75 хувийн (2019: жилийн 1.125-аас 2.75 хувь) хүүний өгөөжтэй барьцаагүй болно.

Олон улсын толбор тооцооны банкны (ОУТТБ) хөрөнгө оруулалтын данс Гадаад валютын нөөцийн удирдлагыг сайжруулах зорилгоор Монголбанк нь ОУТТБ-тай Нөөцийн удирдлагыг сайжруулах зөвлөгөө ба нөөцийн удирдлагын төслийг 2019 оноос хэрэгжүүлсэн. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар хөрөнгө оруулалтын дансны үлдэгдэл нь 51 сая ам.доллар буюу 144,668 сая төгрөг (2019: 50 сая ам.доллар буюу 136,676 сая төгрөг) байна.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Хятадын засгийн газрын бонд. Банк нь 2018 оны 1-р улиралд Хятадын ардын банкнаас гаргасан юанийн Хятадын застгийн газрын бондод хөрөнгө оруулалт хийсэн. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-наар уг хөрөнгө оруулалтын дансны үлдэгдэлгүй (2019 онд 91 сая юань буюу 35,746 сая төгрөг) байна. Уг бондын хугацаа 2019 онд 2 жил ба жилийн 3.68 хувийн хүүний өгөөжтэй байсан.

2) Хорогдуулсан өргөөрх өрийн үнэт цаас

МИК-ийн охин компаниудын гаргасан давуу эрхтэй ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд (Давуу эрхтэй ИЗББ). Банк нь 2013 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдөр МИК болон дотоодын банкуудтай гурван талт “Орон сууцны ипотекийн санхүүжилтийн ерөнхий гэрээ”-г байгуулсан. 2016 оноос эхлэн гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулсан ба Монгол Улсын засгийн газар гэрээнд оролцогч тал болсон. Уг гэрээний хурээнд Банк дотоодын банкуудад олгосон бага хүйтэй зээлийн төлбөрт МИК-иас гаргасан давуу эрхтэй ИЗББ-ыг хүлээн авсан. Тус бонд нь 20 хүртэлх жилийн хугацаатай, жилийн 4.5 хувийн хүйтэй.

Хөгжлийн банкны үнэт цаас. Банк нь 2015 оны 9 дүгээр сарын 23-ны өдөр Хөгжлийн банкны нийт 60,000 сая төгрөгийн нэрлэсэн үнэ бүхий, жилийн 4 хувийн хүйтэй өрийн бичгийг худалдан авсан. Энэхүү өрийн бичгийг удирдлага нь зах зээлийн үнээс доогуур хүйтэй гэж үзсэн. Эдгээр өрийн бичгийн анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн бодит үнэ цэнэ 31,397 сая төгрөг байсан бөгөөд Хөгжлийн банкны үнэт цаасны нэрлэсэн үнэ болон бодит үнэ цэнийн хоорондын зөрүү болох 28,603 сая төгрөгийг 2015 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн.

Хүүгийн төлбөр нь хагас жил тутамд төлөгдөх нөхцөлтэй. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаарх өрийн бичгийн дансны үнэ 49,552 сая төгрөг (2019: 49,552 сая төгрөг) байсан.

Капитал банкны үнэт цаас. Банк нь 2020 оны 6 дугаар сарын 19-ний өдөр Капитал банкны гаргасан 410 ширхэг, нэг бүр нь 100 сая төгрөгийн үнэ бүхий 13 сарын хугацаатай, жилийн 13 хувийн хүйтэй өрийн бичгийг Кью Эс Си ХХК-аас шилжүүлэн авсан. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаарх өрийн бичгийн дансны үнэ 46,902 сая төгрөг (2019: тэг төгрөг) байна.

Эрдэнэс бонд. Банк нь нэг бүр нь 1 сая төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, 5 жилийн хугацаатай, жилийн 6 хувийн хүйтэй “Иргэний тэтгэврийн зээлийн төлбөрийг үнэт цаасаар төлөх гэрээ”-г Эрдэнэс Монгол ХХК-тай байгуулсан. Бондын эргэн төлөлтийн барьцаа нь Эрдэнэс Монгол ХХК-ийн охин компанийн эзэмшлийн Салхитын мөнгө, алтны ордыг эргэлтэд оруулснаас төрд ногдох өгөөж байна. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Эрдэнэс бондын үлдэгдэл 324,082 сая төгрөг (2019 тэг төгрөг) байна.

20. Өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
БҮЦӨБДО-оорх өмчийн үнэт цаас		
МИК Холдинг ХК-д оруулсан өмчийн хөрөнгө оруулалт	5,139	5,139
Бусад өмчийн хөрөнгө оруулалт	6,595	6,595
Нийт өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	11,734	11,734

МИК Холдинг ХК-д оруулсан өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт. Банк МИК Холдинг ХК-ийн 421,241 ширхэг энгийн хувьцааг (нийт хувьцааны 2.03 хувь) эзэмшдэг бөгөөд 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар тус хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ 5,139 сая төгрөг (2019 онд 421,241 хувьцаа 5,139 сая төгрөгийн бодит үнэтэй) байв.

Бусад өмчийн хөрөнгө оруулалт. Үүнд Олон улсын хөрөнгө оруулалтын банк, Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны ОУ-ын банк болон Монголын банкны холбоонд оруулсан хөрөнгө оруулалтууд багтдаг ба бодит үнэ цэнийг зохистойгоор үнэлэх боломжгүй тул өртгөөр нь бүртгэгдсэн.

21. Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Нью-Йоркийн Холбооны Нөөцийн банк	3,560,060	2,700,444
Дотоодын банкууд	98,969	554,067
Нийт дүн	3,659,029	3,254,511
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(201)	(74)
Цэвэр дүн	3,658,828	3,254,437

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Нью-Йоркийн Холбооны Ноөцийн банк. Нью-Йоркийн Холбооны ноөцийн банкинд байршуулсан хадгаламжийн хувьд Банк нь “Автомат хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр”-т хамрагдсан. Энэхүү хөтөлбөрийн дагуу 250,000 ам.доллараас давсан дүнгээр Нью-Йоркийн Холбооны ноөцийн банкны буцаан худалдан авах гэрээ (буцаан худалдан авах репо)-ний дагуу хөрөнгө оруулалт хийгддэг.

2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрөөр буцаан худалдан авах репо гэрээнд оруулсан хөрөнгө оруулалт нь 1,261 сая ам.доллар буюу 3,560,060 сая төгрөг (2019: 988 сая ам.доллар буюу 2,700,444 сая төгрөг) байна. Энэхүү хөрөнгө оруулалт 2 хоногийн (2019: 2 хоног) хугацаатай бөгөөд тэг хувийн (2019: 1.45 хувь) хүүтэй. Холбогдох хөрөнгө оруулалтыг байнга барьцаагаар баталгаажуулдаг боловч тус хөтөлбөрийн дагуу үнэт цаасанд хөрөнгө оруулалт хийснийг тодорхойлох нь хүндрэл бэрхшээлтэй байна.

Дотоодын банкууд. Дотоодын банкуудтай байгуулсан “Төгрөгийн” буцаан худалдан авах гэрээнүүд нь Хөгжлийн банкны үнэт цаас болон засгийн газрын үнэт цааснуудаар баталгаажсан урт болон богино хугацаат зээлийг илэрхийлдэг.

2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар дотоодын банкууд дахь төгрөгийн буцаан худалдан авах хэлцэл болон овернайт буцаан худалдан авах хэлцлийн дүн 39,368 сая төгрөг, 2-90 хоногийн хугацаатай, жилийн 10 хувийн хүүтэй (2019: 494,291 сая төгрөг, 2 хоногийн хугацаатай, жилийн 13 хувийн хүүтэй) байсан. Овернайт буцаан худалдан авах гэрээ нь засгийн газрын үнэт цаасаар баталгаажсан.

2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар урвуу буцаан худалдан авах хэлцлийн нэрлэсэн үнэ нь 65,000 сая төгрөгийн дүнтэй (2019: 65,000 сая төгрөг), 3-6 жилийн хугацаатай (2019: 3-6 жил), жилийн 7.5 хувийн хүүтэй (2019: жилийн 7.5 хувийн хүүтэй) ба Хөгжлийн банкнаас гаргасан үнэт цаасаар баталгаажсан байна 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаарх дансны үнэ нь 59,601 сая төгрөг (2019: 59,776 сая төгрөг) байсан.

Банк 2016 онд урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл хийсэн. Энэ гэрээ нь 2016 оны 9 сарын 30-ны өдрийг хүртэл жилийн хувьсах хүүгээс 3 хувь хүүг хасаж тооцох ба 2016 оны 10 дугаар сарын 11-ний өдрөөс жилийн 7.5 хувь тогтмол хүүтэй болсон. Удирдлага тус хэлцлийг зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй гэж үнэлэхдээ холбоогүй талуудын хооронд хийгдсэн ижил төстэй ажил гүйлгээ болон үр ашигт хүүгийн аргыг ашигласан бөгөөд анх хүлээн зөвшөөрөхөд үүссэн алдагдал нь 23,426 сая төгрөг байсан.

22. Алт, үнэт метал

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Бодит үнэ цэнээр		
Мөнгөжсөн алт	2,847,611	3,053,057
Мөнгөжсөн мөнгө	5,042	4,472
Өртгөөр		
Худалдан авсан алт	377,359	36,800
Цэвэршүүлэхээр ачуулсан алт	11,568	12,375
Дурсгалын зоос	1,986	1,980
	<hr/> <u>3,243,566</u>	<hr/> <u>3,108,684</u>

Мөнгөжсөн алт болон мөнгө нь Английн Төв банк болон Скотиа Мокатта банкинд байршдаг. 2020 оны 6-р сарын 30-ны байдлаар мөнгөжсөн металын дахин үнэлгээний бодит бус ашиг нь 480,290 сая төгрөг (2019: 382,855 сая төгрөг) байна.

Мөн дотоодын олборлогчдоос худалдан авсан, цэвэршүүлэхээс өмнөх мөнгөжөөгүй алт болон мөнгийг хадгалдаг болно. Бусад үнэт метал болох дурсгалын зоосыг бараа материалаар бүртгэж өртөг, цэвэр боломжит үнэ цэнийн аль багаар нь бүртгэдэг.

23. Эрдэнэсийн сан

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Үндсэн сан	145,086	145,063
Гүйлгээ сан	923,865	923,797
	<hr/> <u>1,068,951</u>	<hr/> <u>1,068,860</u>

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Доорх хүснэгтэд Эрдэнэсийн сангийн эд зүйлсийг шинж чанар, ангилалаар 2019 болон 2020 оны 6-р сарын 30-ны байдлаар харуулав:

	Зоос сая.төг	Соёлын үнэт зүйлс сая.төг	Нийт сая.төг
2019 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөр, бодит үнэ цэнээр	838,639	92,602	931,241
Нэмэгдсэн (хасагдсан)	7	577	584
Дахин үнэлсэн	78,902	58,122	137,035
2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөр, бодит үнэ цэнээр	917,548	151,312	1,068,860
Нэмэгдсэн (хасагдсан)	100	(9)	91
Дахин үнэлсэн	—	—	—
2020 оны 6-р сарын 30-ны өдрөөр, бодит үнэ цэнээр	917,648	151,303	1,068,951

Эрдэнэсийн сан нь түүх, соёлын хосгүй үнэт, үнэт зүйлс, 1925 онд гаргасан зоос зэргээс бүрдэнэ. Эрдэнэсийн санд 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаарх Эрдэнэсийн санд 917,648 сая төгрөгийн (2019 онд 916,278 сая төгрөг) дансны үнэтэй зооснууд багтсан. Эдгээр зоос нь 1925 онд тухайн үеийн төв банкны анх гүйлгээнд гаргасан мөнгөн зооснуудаас бүрддэг.

Удирдлага нь 2018 оноос эхлэн эрдэнэсийн сангийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо өөрчлөн бодит үнэ цэнээр нь хэмжих эхэлсэн (Тодруулга 4-өөс дэлгэрэнгүйг харна уу) ба хөндлөнгийн үнэлгээний компани болох “Мэйк Диффэрэнс” ХХК-аар олон улсын үнэлгээний стандартын дагуу эрдэнэсийн сангийн эд зүйлсийг дахин үнэлүүлсэн. Эрдэнэсийн сан дахь эд зүйлсийг шууд харьцуулалтын арга болон өргтийн аргаар үнэлсэн. Шууд харьцуулалтын арга нь гарал үүсэл, нехцэл байдал, бэлэг тэмдгийн нэр, одоогийн эзэмшигч, тухайн зүйлийн онцгой байдал зэрэг тодорхой зах зээлийн хүчин зүйлсэд тохируулсан харьцуулж болох үнийг ашиглан олон нийтийн болон онлайн дуудлага худалдаа зэрэг зах зээлд тулгуурласан нотолгоог суурь болгон ашигладаг арга юм.

Өртгийн арга нь анхны эд зүйлийн шинж, чанар, материалын насхилттай аль болох ойролцоо чанар, ашиглалт хөрөнгийг дахин үйлдвэрлэх өнөөгийн өртгийг тооцоолоход үндэслэсэн үнийг гаргадаг арга юм. Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн тухай дэлгэрэнгүйг Тодруулга 38-с харна уу.

24. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл

Доорх хүснэгтэд хөрөнгө, өр төлбөр болон нэрлэсэн үнийг үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнээр харууллаа. Нэрлэсэн үнэ нь нийт дунгээрээ үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн суурь үнэт цаасны дүн байх бөгөөд суурь хүү эсвэл хүүгийн индексээс шалтгаалан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн үнэлгээнд өөрчлөлт орно. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах боловч зах зээлийн эрсдэл эсвэл зээлийн эрсдэлийн алийг нь ч илэрхийлэхгүй.

Своп	Нэрлэсэн үнэ сая.ам доллар	Нэрлэсэн үнэ сая.төг	Бодит үнэ	
			Хөрөнгө сая.төг	Өр төлбөр сая.төг
2020 оны 6 дугаар сарын 30	1,638	4,260,213	307,486	(175,642)
2019 оны 12 дугаар сарын 31	1,998	4,797,569	260,778	(545,040)

Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн хувьд анхны хөрөнгө оруулалт бага байх буюу эсвэл огт шаардагдахгүй. Хэдий тийм боловч эдгээр санхүүгийн хэрэгслүүд нь ихэвчлэн хөшүүргийн зэргийг өндөрсгөх бөгөөд нилэнэ тогтвортгүй байдаг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн хэлцлийн хөрөнгө, түвшин, индексийн үнэлгээний бага хэмжээний өөрчлөлт нь ч банкны ашиг, алдагдалд томоохон нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Банк нь үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд хянадаг.

25. Засгийн газрын үнэт цаас

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Засгийн газрын үнэт цаас бодит үнэ цэнээр	166,909	134,028
Нийт дүн	166,909	134,028

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Засгийн газрын үнэт цаас. Банк нь 2016 онд Засгийн газрын хэрэгжүүлсэн “Сайн” хөтөлбөрийн дагуу 453,712 сая төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, жилийн 1.0-3.0 хувийн хүйтэй, 1-15 жилийн хугацаатай засгийн газрын үнэт цаасыг худалдан авсан ба удирдлага нь үүнийг зах зээлийн хүүний түвшнээс доогуур гэж үзсэн. Засгийн газрын үнэт цаас нь идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагддаггүй тул үүнийг идэвхтэй зах зээл болон зах зээлийн бус хүүгээр олгогдсон гүйлгээ эсэхийг тодорхойлоход удирдлагын үнэлэмж шаардагдсан. Тус үнэлэмжийг хийхэд хийхдээ холбоогүй талуудын хооронд хийгдсэн ижил төстэй ажил гүйлгээ болон үр ашигт хүүгийн аргыг ашигласан. Эдгээр үнэт цаасны бодит үнэ цэнэ анх хүлээн зөвшөөрөх үед 123,668 сая төгрөг байсан. СТОУС 39-ийн дагуу энэ нь зах зээлийн хүүний түвшингөөс доогуур байсан ба нэрлэсэн хүүний эсрэг үр ашигт хүү нь ойролцоогоор жилийн 18 хувь байсан тул 330,044 сая төгрөгийг “Эхний өдөр”-ийн ашиг, алдагдлаар 2016 онд хүлээн зөвшөөрсөн.

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэж байсан Засгийн газрын үнэт цаасны бизнес модел 2019 онд өөрчлөгдөж, гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмшиж байсныг мөнгөн урсгал цуглуулахаас гадна худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших болсон тул бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх ангилалруу дахин ангилсан.

2020 оны 6-р сарын 30-ны байдлаар Засгийн газрын үнэт цаасны үлдэгдэл нь 374 сая төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, жилийн 1.0 хувийн купонтой, 15 жилийн хугацаатай байна. (2019 онд нь 374 сая төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, жилийн 1.0 хувийн купонтой, 15 жилийн хугацаатай).

Доорх хүснэгтэд БҮЦӨБДО-оор бүртгэгдэх Засгийн газрын үнэт цаасны 2020 оны 6-р сарын 30-ны байдлаар бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг харгалзах ЗҮЦХА-ыг сангийн тохируулгын хамт харуулав.

	Шатал 1	
	Бодит үнэ цэнэ сая.төг	ЗҮЦХА сая.төг
2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөрх	134,028	—
Үнэт цаас болон хүүгийн авлагын өөрчлөлт	(17)	—
ЗҮЦХА-ын сангийн буцаалт (байгуулалт)	—	819
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	<u>33,717</u>	—
2020 оны 6-р сарын 30-ны өдрөөрх	<u>167,728</u>	<u>819</u>

26. Бусад хөрөнгө

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Хорогдуулсан өртгөөрх бусад санхүүгийн хөрөнгө		
Хадгаламжийн Даатгалын Корпорациас авах авлага	149,117	149,092
Татан буугдсан Анод банкнаас хүлээн авсан хөрөнгө	58,898	58,965
Аж ахуйн нэгжүүдээс авах авлага	65,205	58,108
Татан буугдсан Капитал банкнаас авах авлага	54,480	54,480
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авах зарга	<u>24,680</u>	<u>23,898</u>
	352,380	344,543
Хасах нь:Үнэ цэнийн бууралтын сан	<u>(269,532)</u>	<u>(265,312)</u>
	82,848	79,231
БҮЦӨЛАА-аарх бусад санхүүгийн хөрөнгө		
Өрийн бичгийн авлага	360,383	394,621
Хорогдуулсан өртгөөрх бусад санхүүгийн бус хөрөнгө		
Урьдчилж төлсөн зардал	6,083.27	10,228
Бусад	5,256.94	8,504
Хасах нь:Үнэ цэнийн бууралтын сан	<u>(277)</u>	<u>(262)</u>
	11,064	18,470
Нийт бусад хөрөнгө	<u>454,295</u>	<u>492,322</u>

Хадгаламжийн даатгалын корпорациас авах авлага. 2013 онд Банк Монголын банкны секторыг тогтвортжуулах үндсэн зорилгоор 119,900 сая төгрөгийн жилийн 0.5%-ийн хүйтэй 10 жилийн хугацаатай зээлийг ХДК-д олгосон. Уг зээл нь 2023 оны 9 дүгээр сарын 30-нд эргэн төлөгдөх, жил бүр хүү төлөх гэрээний нөхцөлтэй. Төрийн банкны хувьцааг худалдан авах засгийн газрын шийдвэрийн хүрээнд Банк мөн онд ХДК-

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

д 85,000 сая төгрөгийн богино хугацаат санхүүгийн дэмжлэгийн хамт нэг өдөр олгосон. Үүний үр дүнд ХДК нь Төрийн банк ХХК-ийн 75 хувийг эзэмших болсон. Гэрээнд зааснаар, Төрийн банк ХХК-ийн хувьчлалын орлогоос болон Төрийн банк ХХК-ийн тухайн санхүүгийн дэмжлэгийг эргэн толуулна гэж заасан байдаг.

Монгол улсын банкны салбарын тогтвортой байдлыг хангах зорилго болон банкны системийн дахин санхүүжилтийг эцсийн зээлдүүлэгчийн хувьд зохион байгуулсан онцлог байдлыг харгалzan үзсэнд үндсэн дээр удирдлага тус санхүүгийн дэмжлэг бүхий зээл үндсэн зах зээлийн хүүгийн түвшинг илэрхийлнэ гэж дүгнэсэн. Эдгээр зээлийн дансны үлдэгдэл 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 45,558 сая төгрөг (2019 онд 43,185 сая төгрөг).

2014 болон 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар зээлийг НББОУС 39-ийн дагуу үнэлж Төрийн банкны хувьчлал зогсонги байдалд орсны улмаас эргэн төлөлт хийгдэх эсэх нь тодорхойгүй гэж дүгнэн бүхэлд нь эрсдэлийн сан байгуулсан.

2018 оны 5 дугаар сард засгийн газар хэлэлцэж “2018 – 2020 онуудад төрийн өмчийн банк/ компаниудын хувьчлал”-ийг УИХ-д танилцуулахаар дэмжигдсэн бөгөөд УИХ-ын намрын чуулганаар батлуулна гэсэн хүлээлтгэй байсан тул удирдлага нь хувьчлалтай холбоотой ахиц гарсны үндсэн дээр дахин үнэлгээ хийснээр зээлийг 115,000 сая төгрөгийн эрсдэлийн нөөц сангийн хамт 3-р шатлалаар үнэлж үр дүнд нь 78,700 сая төгрөгийн эрсдэлийн нөөц сангийн буцаалтыг орлого зарлагаар хүлээн зөвшөөрсөн.

Хадгаламжийн даатгалын корпорациас авах авлагага. 2019 оны санхүүгийн жилийн тайлан батлах өдөр хүртэл Засгийн газраас ямар нэг шийдвэр гараагүй тул 2019 онд 85 сая төгрөгийн авлагын үнэ цэнийн бууралтын санд ямар нэг өөрчлөлтийг удирдлага оруулаагүй. Жилийн 0.5 хувийн хүйтэй 119,900 сая төгрөгийн авлагын хувьд удирдлага нь тусгай үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээг хийсэн ба 2020 онд 2,347 сая (2019: 9,093 сая төгрөг) төгрөгийн үнэ цэнийн сангийн буцаалтыг бүртгэсэн.

2019 онд Капитал банкны дампууралтай холбоотойгоор Банкин дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуульд заасан даатгалын тохиолдол бий болж, улмаар Монголбанк болон ХДК-ийн хооронд Зээлийн төлбөр барагдуулах гэрээ, Шаардах эрх шилжүүлэх гэрээг үндэслэн даатгалын нөхөн төлбөр болох 44,663 сая төгрөгөөр авлагыг бууруулсан.

Татан буугдсан Анод банкнаас авах авлагага 2015 онд Анод банкны эрх хүлээн авагчийн хугацаа дуусах үед Банк 73,662 сая төгрөгийн дансны үнэ бүхий хөрөнгийг хүлээн авсан. Үүнээс 2020 болон 2019 онд харгалzan 67,408 сая болон 2,183 сая төгрөгийг эргүүлэн төлүүлсэн. Эдгээр хөрөнгүүдийн хувьд 58.898 сая төгрөгийн (2019 онд 58,965 сая төгрөг) алдагдлын санг өмнөх онтой адил 100 хувь байгуулсан. СТОУС 9-ийн дагуу хөрөнгийг 3-р шатлалаар үнэлж чанаргүйдлийн магадлал болон алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийн хэмжээ нь 100% байна.

Татан буугдсан Капитал банкнаас авах авлагага. Клирингийн авлага 5,215 сая төгрөг, Заавал байлгах нөөцийн торгууль 4,602 сая төгрөг, ХДК-тай холбоотой авлага 44,663 сая төгрөг байна.

Аж ахуйн нэгжүүдээс авах авлагад Банктай хийсэн алтны опцион хэлцлийнхээ үүргийг өмнөх жилүүдэд биелүүлээгүй алт олборлогч компаниудаас авах авлагыг багтаж байгаа бөгөөд. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар нийт 39,712 сая төгрөг (2019 онд 38,453 сая төгрөг)-ийн авлагын дунд найдваргүй байдлыг тооцон болзошгүй алдагдлын нөөцийн сант бүрэн байгуулсан бөгөөд 3-р шатлалаар үнэлж чанаргүйдлийн магадлал болон алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийн хэмжээ нь 100% байна.

Бусад аж ахуйн нэгжүүдээс авах авлагын хувьд 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 20,134 сая төгрөг (2019 онд 19,655 сая төгрөг) байна. Өмнөх онуудад авлагыг бүхэлд нь нөөц сан байгуулсан бөгөөд 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар 3-р шатлалаар авч үзэж чанаргүйдлийн магадлал болон алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийн хэмжээ нь 100% байна.

Гадаадын санхүүгийн байгууллагаас авах зарга. Холбогдох гадаадын байгууллагууд үйл ажиллагаагаа зогсоосон учир эргэн төлөгдөхгүй гэж үзэн бүтэн дүнгээр болзошгүй алдагдлын нөөцийн санг байгуулсан. 2020 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар Банк эдгээр хөрөнгийг 3-р шатлалаар үнэлсэн, чанаргүйдлийн магадлал болон алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийн хэмжээ нь 100% байна.

Өрийн бичгийн авлагага Өрийн бичгийн авлага нь БҮЦӨАА-аар бүртгэгдэх дотоодын компаниудаас гаргасан доорх өрийн бичгүүдийг илэрхийлэх бөгөөд үүнд:

2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Банк 423,259 сая төгрөгийн (2019: 470,000 сая төгрөг) нэрлэсэн үнэтэй дотоодын таван (5) компанийн (2018 онд долоо (7) компани) болон дотоодын нэг банкны гаргасан өрийн бичгүүдийг эзэмшиж байна. Эдгээр өрийн бичгүүд нь 5-6 жилийн хугацаатай бөгөөд гэрээгээр тодорхойлж заасан хүүгийн түвшинтэй болно. Ихэнх өрийн бичгийн гэрээнүүд нь тодорхой нөхцөл хангагдсан тохиолдолд хүүгийн түвшин буурах нехцэлтэйгээр баталгаажсан, тухайлбал эдгээр гэрээнүүд анхны хүүгийн түвшин өндөр байхаар заасан боловч тодорхой нөхцөл байдал хангагдсан тохиолдолд зээлийн хүүг зах зээлийн хүүгээс доогуур түвшин хүртэл бууруулах боломжтой. Банкны удирдлага болон хуулийн

газар эдгээр гүйлгээг Төв банкны болон Монгол Улсын бусад холбогдох хуулийн заалтуудыг зөрчөөгүй гэж үзэж байгаа болно.

Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө Бусад санхүүгийн бус хөрөнгүүд нь ихэвчлэн эргэн төлөлтүүд, ажилтнуудад олгосон урьдчилгаа, хангамжийн материал, бичиг хэргийн материал болон борлуулахад бэлэн хөрөнгүүдээс бүрдэнэ. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар АХБ-наас авах авлага 2,381 сая төгрөг (2019 онд 4,270 сая төгрөг), төслийн хөрөнгө оруулалтын дүн 1,836 сая төгрөг (2019 онд 3,377 сая төгрөг) байна.

Бусад хоролцийн үнэ ижиний бууралтын сан. Доорх хүснэгтэд 2020 болон 2019 оны үнэ цэнийн бууралтын сангийн жилийн хөдөлгөөнийг харуулав.

Шатал 1

12 сар

Шатал 2

ЗҮЦХА

ЗҮЦХА

Шатал 3
(Нийт хугацаанд зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал-ЗҮЦХХА)

Нийт дүн	2020 оны 6-р сарын 30						Гадаадын					
	Бусад санхүүгийн хөрөнгө сая.төг	Бусад санхүүгийн хөрөнгө сая.төг	ХДК- аас авах авлагыг сая.төг	Капитал банкаас авах авлагыг сая.төг	Анод банкаас авах авлагыг сая.төг	Банкнаас Үүдээс авах авлагыг сая.төг	Бусад санхүүгийн байгуул- лагас	Үүдээс авах авлагыг сая.төг	Нийт шаглаал 3 сая.төг	Нийт шаглаал 3 сая.төг	Гадаадын	
2020 оны 1-р сарын 1-ний байдлаар	-	-	149,092	54,480	58,965	58,111	23,898	-	-	-	344,546	
Нэмэгдсэн	-	-	160	-	-	-	-	-	-	-	160	
Ханшийн тэгшитгэл	-	-	-	-	-	7,094	782	782	7,876	7,876	160	
Тухайн жилийн эргэн төлөлт 2020 оны 6-р сарын 30-ны байдлаар	-	-	(135)	-	(67)	-	-	-	-	-	(202)	
	-	-	149,117	54,480	58,898	65,205	24,680	24,680	352,380	352,380	-202	
ЗҮЦХА												
2020 оны 1-р сарын 1-ний байдлаар	-	105,907	18,696	58,965	58,111	23,898	265,577	265,577				
Алдагдын сангийн ханшийн тэгшитгэл	-	-	-	-	1,734	782	2,516	2,516				
Нэмэгдсэн/(Буцасан) алдагдын сан	-	-	(2,347)	3,853	(67)	-	-	-	1,439	1,439		
2020 оны 6-р сарын 30-ны байдлаар	-	-	103,560	22,549	58,898	59,845	24,680	24,680	269,532	269,532		
Цэвэр дүн	-	-	45,557	31,931	-	5,360	-	-	82,848	82,848		

2019 оны 12-р сарын 31 ЗҮЦХА	Шагал 1		Шагал 2		Шагал 3		Гадаадын санхүүгийн байгуул- лагаас	Нийт шагал 3 сая.төг	Нийт сая.төг	
	12 сар	ЗҮЦХА	Бусад санхүүгийн хөрөнгө сая.төг	Бусад санхүүгийн хөрөнгө сая.төг	ХДК- aac авах авлагы сая.төг	Банкнаас авах авлагы авлагы сая.төг	Анод банкнаас авах авлагы авлагы сая.төг	Банкнаас авах авлагы авлагы сая.төг		
Нийт дүн										
2019 оны 1-р сарын 1-ний байдлаар	3,353				193,710	—	60,615	56,352	23,106	333,783
Нэмэгдсэн	—	—	—	425	54,480	—	—	—	—	54,905
Ханшийн тэгшигтэл	—	—	—	—	—	—	1,759	—	792	2,551
Тухайн жилийн эргэн төлөлт	(3,353)	—	(45,043)	—	—	(1,650)	—	—	—	(46,693) (50,046)
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар	—	—	149,092	54,480	—	58,965	58,111	23,898	344,546	344,546
ЗҮЦХА										
2019 оны 1-р сарын 1-ний байдлаар	778	—	115,000	—	—	60,615	56,352	23,106	255,073	255,851
Алдагдлын сангийн ханшийн тэгшигтэл	—	—	—	—	—	—	1,759	—	792	2,551
Нэмэгдсэн/(Буцаасан) алдагдлын сан	(778)	—	(9,093)	—	18,696	(1,650)	—	—	—	7,953
2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар	—	—	105,907	—	18,696	58,965	58,111	23,898	265,577	7,175
Цэвэр дүн	—	—	43,185	35,784	—	—	—	—	—	78,969 78,969

27. Үндсэн хөрөнгө ба биет бус хөрөнгө

	Барилга байгууламж	Дуусаагүй барилга	Тавилга, компьютер техеөрөмж	Нийт биет хөрөнгө	Биет бус хөрөнгө	Нийт
Өртөг эсвэл дахин үнэлгээгээр	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг
2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний байдлаар	87,549	38,495	16,740	142,784	2,603	145,387
Нэмэгдсэн	9,161	11,731	2,377	23,270	4,934	28,204
Худалдан борлуулсан	–	–	–	–	–	–
Данснаас хассан	–	(6,647)	(483)	(7,130)	(118)	(7,248)
2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар	96,710	43,579	18,635	158,924	7,419	166,343
Хуримтлагдсан элэгдэл/хорогдол						
2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний байдлаар	(43,778)	–	(6,845)	(50,623)	(614)	(51,237)
Тухайн жилийн элэгдлийн зардал (Тодруулга 15)	(780)	–	(1,514)	(2,294)	(630)	(2,923)
Худалдан борлуулсан	–	–	–	–	–	–
Данснаас хассан	–	–	480	480	118	598
2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар	(44,558)	–	(7,879)	(52,437)	(1,125)	(53,562)
Цэвэр дүн	52,152	43,579	10,756	106,487	6,294	112,781

	Барилга байгууламж	Дуусаагүй барилга	Тавилга, компьютер техеөрөмж	Нийт биет хөрөнгө	Биет бус хөрөнгө	Нийт
Өртөг эсвэл дахин үнэлгээгээр	сая.төгрөг	сая.төгрөг	сая.төгрөг	сая.төгрөг	сая.төгрөг	сая.төгрөг
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний байдлаар	86,423	14,996	13,609	115,028	496	115,524
Нэмэгдсэн	1,994	23,499	4,642	30,135	2,484	32,619
Худалдан борлуулсан	(13)	–	(1,451)	(1,464)	(377)	(1,841)
Данснаас хассан	(855)	–	(60)	(915)	–	(915)
2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	87,549	38,495	16,740	142,784	2,603	145,387
Хуримтлагдсан элэгдэл/хорогдол						
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний байдлаар	(42,994)	–	(5,655)	(48,650)	(423)	(49,073)
Тухайн жилийн элэгдлийн зардал (Тодруулга 15)	(1,577)	–	(2,673)	(4,250)	(543)	(4,793)
Худалдан борлуулсан	–	–	1,431	1,431	352	1,783
Данснаас хассан	793	–	52	845	–	845
2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	(43,778)	–	(6,845)	(50,624)	(614)	(51,238)
Цэвэр дүн	43,771	38,495	9,895	92,160	1,989	94,149

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Банк барилга, байгууламжaa 2018 оны 12 дугаар сарын 31-нд бодит үнэ цэнээр дахин үнэлүүлсэн. Үнэлгээг хөндлөнгийн үнэлгээний “Гроут Финанс Аудит” ХХК-аар хийлгэсэн. Үнэлгээнд ашигласан үнэлгээний суурь нь зах зээлийн үнэ, орлуулалтын өртог, хямдруулсан монгөн урсгалын арга байсан. Бодит үнэ цэнийг тохирсон үнэлгээний аргаар тооцоолсон ба дараах таамаглалуудыг ашигласан: Ихэнх барилга, байгууламжийн хувьд гол зах зээл дээр харьцуулж болох хөрөнгийн мэдээлэл хангалттай байсан учир зах зээлийн арга илүү тохиромжтой байсан.

Орон нутгийн хоёр салбарын хувьд тухайн байршилд ижил төрлийн болон харьцуулж болох хөрөнгийн мэдээлэл хангалттай байгаагүй бөгөөд байгаа мэдээлэл нь их зөрүүтэй байсан учир өртгийн арга болон орлогын аргыг ашигласан. Ихэнх барилга, байгууламжийн хувьд зах зээл дээр харьцуулж болох хөрөнгийн мэдээлэл хангалттай байсан учир зах зээлийн арга тохиромжтой байсан.

2020 оны 6 дугаар сарын 30-наарх дуусаагүй барилгын 11,731 сая төгрөгийн нэмэгдэл нь (2019 онд 23,499 сая төгрөг) баригдаж байгаа шинэ барилгын ажилтай холбоотой.

2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар хөрөнгийг өртгөөс хасах нь элэгдэл гэж бүртгэсэн бол барилга байгууламжийн дансны дүн нь 21,821 сая төгрөг (2019 онд 13,440 сая төгрөг) байх байсан. Барилга байгууламжийн дансны үнийг доор харуулав:

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Санхүүгийн байдлын тайланд барилга, байгууламжийн дахин	52,152	43,771
Өмчийн тайлан дахь дахин үнэлгээний нөөц (Тодруулга 34)	<u>(30,331)</u>	<u>(30,331)</u>
Барилга, байгууламжийн өртгөөс хасах нь хуримтлагдсан	21,821	13,440

2019 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар зээлийн барьцаанд тавьсан үндсэн хөрөнгө болон биет бус хөрөнгө байхгүй байна.

Банк – түрээслүүлэгч

Банк нь өөрийн төв байрныхаа нэг өргөтгөлийг буюу 1,024 м.кв-г 2015 оноос эхлэн 5 жилийн хугацаатайгаар түрээслүүлдэг. Түрээс нь зах зээлийн нөхцөлд тохируулан түрээсийн төлбөрийг жил бүр шинэчлэн тогтоох боломжийг агуулдаг. Түрээслэгчээс мөн үл хөдлөх хөрөнгийн үлдэгдэл үнэ цэнийн баталгаа гаргаж өгөх шаардлагатай. Банк нь 2020 оны 2 дугаар улирлын байдлаар нийт түрээсийн орлого 270 сая төгрөг (2019: 580 сая төгрөг) хүлээн авсан. (Тодруулга-14). Ирээдүйд хүлээн авах хамгийн бага түрээсийн орлогыг дор харуулав.

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Нэг жилийн дотор	270	580
Нэг жилээс дээш мөн таван жилээс доош	—	—
	270	580

28. Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Гүйлгээнд гаргасан цаасан тэмдэгт	1,024,985	927,051
Тоолж шалгаагүй цаасан тэмдэгт	<u>(37,747)</u>	<u>(29,655)</u>
Гүйлгээнд гаргасан зоосон тэмдэгт	22	21
	987,260	897,417

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

	2020 оны 1-р сарын 1-ний байдлаар сая төгрөг	Өсөлт 2020 сая төгрөг	Бууралт 2020 сая төгрөг	2020 оны 6-р сарын 30-ны байдлаар сая төгрөг
Гүйлгээнд гаргасан цаасан тэмдэгт	927,051	1,064,943	(967,009)	1,024,985
Гүйлгээнд гаргасан зоосон төгрөг	21	61	(60)	22
	927,072	1,065,004	(967,069)	1,025,007
Дотоодын банкуудаас хүлээн авсан цаасан тэмдэгт*	(29,655)	(1,449,306)	1,441,214	(37,747)
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	897,417	(384,302)	474,145	987,260

*Дотоодын банкуудаас хүлээн авсан цаасан мөнгөн тэмдэгт нь Банкинд хадгалж хамгаалуулах зорилгоор дотоодын банкуудаас шилжүүлсэн илүүдэл цаасан мөнгөн тэмдэгтүүд ба банкуудын хүсэлтээр буцааж шилжүүлнэ.

29. Төв банкны үнэт цаас

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Үнэт цаасны өглөг	4,497,634	4,629,293
Энэхүү үлдэгдэл нь Банкнаас дотоодын банкуудад гаргасан үнэт цаас юм. Эдгээр үнэт цаас нь 28-с 196 хоногийн (2019 онд 7-с 184 хоног) хугацаатай бөгөөд 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар хүүгийн түвшин нь жилийн 9 хувь (2019 онд: 11 хувь) байна.		

30. Засгийн газрын хөрөнгө

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Сангийн яамны харилцах данс	969,603	1,556,508
Сангийн яаманд төлөх зээлийн өр төлбөр:		
- Олон Улсын Валютын Сан (ӨСХ)	612,921	594,974
- Азийн Хөгжлийн Банк (АХБ)	26,590	16,331
- Германы Засгийн газар (КФВ)	16,484	28,630
- Олон улсын хөгжлийн агентлаг (ОУХА)	5,309	5,142
	1,630,907	2,201,585

Сангийн яамны харилцах дансууд. Эдгээр нь Банкин дахь Сангийн яамны хүү тооцогдоггүй харилцах дансууд юм. Гэхдээ 2020 онд зөвхөн нэг дансанд дунджаар жилийн 4 хувийн (2019 онд жилийн 4.5 хувь) хүүг холбогдох гэрээний дагуу тооцож олгосон.

Олон улсын байгууллагуудаас авсан зээлэгтэй холбоотойгоор Сангийн яаманд толох өр толбөр. Эдгээр нь Монгол Улсын Засгийн газар Олон Улсын Валютын Сан (ОУВС), “КФВ” (Герман Улсын Засгийн газрыг төлөөлж), Азийн Хөгжлийн Банктай (АХБ) болон Олон улсын хөгжлийн агентлаг (ОУХА)-тай байгуулсан зээлийн гэрээтэй холбоотой. Энэхүү зээлд Монгол Улсын Сангийн яам санхүүгийн зуучлагчаар, Банк нь энэ төслийг хэрэгжүүлэгчээр ажиллаж байна.

Олон Улсын Валютын Сан (ОУВС). 2017 оны 5 дугаар сарын 24-нд ОУВС-гийн Удирдах Зөвлөл Монгол Улсын эдийн засгийн реформыг дэмжих зорилгоор Өргөтгөсөн Санхүүжилтийн Хөтөлбөр (ӨСХ)-ийн хүрээнд гурван жилийн хугацаатай 314.5 сая 3ТЭ-ийн дүн бүхий өргөтгөсөн санхүүжилтийг баталсан. ӨСХ нь ОУВС-гаас Монгол улсад ӨСХ-ийн хүрээнд олгосон жилийн 1.53-аас 1.59 хувийн хүүтэй зээл юм.

Санхүүжилтийг 2017 оны 5 дугаар сарын 25-нд Монголбанк болон Сангийн яамны хооронд байгуулсан харилцан ойлголцлын санамж бичигт үндэслэн Банк руу шилжүүлсэн. Эдгээр зээл нь Сангийн яамны өр төлбөр болно. Сангийн яам нь Монгол Улсын санхүүгийн зуучлагч болохын хувьд ОУВС-гийн ӨСХ-ийн хүрээнд олгосон зээлийн эргэн төлөлттэй холбоотой өрийн бичгийг гаргасан бөгөөд дээрх зээлийн эргэн төлөлтийг ОУВС-гийн өмнө хүлээнэ.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Олон Улсын Валютын Сан (ОУВС). Зээл болон түүний эргэн төлөлт нь ЗТЭ-ээр илэрхийлэгдсэн бөгөөд Монголбанк Сангийн яамны өмнөөс ОУВС-д хуваарийн дагуу эргэн төлөлтийг хийнэ. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар ОСХ-ийн хүрээнд Сангийн яаманд өгөх өр толборийн хэмжээ гурван жилийн хугацаатай 157 сая ЗТЭ буюу 611,848 сая төгрөг (2019 онд 158 сая ЗТЭ буюу 594,974 сая төгрөг) байсан.

КФВ-аас авсан зээл нь жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих зорилготой 1995 он болон 2003 оны хөтөлбөрийн дагуу олгогдсон. Эдгээр зээлүүд нь европоор олгогдсон бөгөөд жилийн 0.75 хувийн хүүтэй, тус тус 30-аас 40 жилийн хугацаатай. Зээлийн үндсэн төлөлт 2005 оноос эхэлсэн ба 2012 оноос эхлэн хоёр дахь хөтөлбөрийн үндсэн төлбөр төлөгдөж эхэлсэн.

Азийн Хөгжлийн Банк (АХБ)-аас авсан зээл нь Монголд ядуурлыг бууруулах, хувийн бизнесийн салбарыг хөгжүүлэх, Засгийн газарт болон төрийн бус байгууллагууд, банкуудад зөвлөгөө өгөх, сургалт явуулахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор олгогджээ. Зээл нь жилийн 1 болон 2.5 хувийн хүүтэй, 17-оос 27 жилийн хугацаатай байна.

Дээр дурьдсан эх үүсвэрүүд нь маш бага буюу жилийн 0.75-аас 1 хувийн хүүтэй, сонгогдсон эдийн засгийн секторууд болон бусад бага хүү шаардлагатай өөр бусад тусгай зорилтуудыг хангах зорилгоор зээлдүүлэх нөхцөлтэй. Удирдлага нь энэхүү зээлийг анхны хүлээн зөвшөөрөлт болон эхэлж бүртгэхдээ ашиг бүртгэх шаардлагатай эсэхийг харгалзан үзсэн. Ингэхдээ эдгээр зээлийг харилцан тохиролцсон тесөлд заасан тусгай зорилготой зах зээлд зориулсан буюу нийтийн ашиг сонирхолд үйлчлэх хүүгүй эсвэл маш бага хүүтэй зээлийн хэрэгсэл хэмээн удирдлага үзсэн. Энэхүү зээлийн эх үүсвэрийг ашиглан тодорхой шалгуур хангасан арилжааны банкуудад бага хүүгээр санхүүжилт хийх буюу зээл олгох боломжтой байна. Иймд эдгээр зээлийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олзыг хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй.

Санхүүжилтийн үр дүнд Банк нь шаардлага хангасан банкуудад хөнгөлөлттэй нөхцлөөр зээл олгох боломжтой болсон. Удирдлага нь дээрх хэрэгслүүдийг анхлан хүлээн зөвшөөрөх үед алдагдал хүлээн зөвшөөрөх шаардлагатай эсэхийг авч үзсэн. Эдгээр зээлүүд нь холбоогүй талуудад олгогдсон учир зээлийг зах зээлийн хүүгээр олгосон бөгөөд анх хүлээн зөвшөөрөлтийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй гэж үзсэн. Дээрх үнэлэмжид эдгээр хэрэгслүүд нь анхдагч зах зээлд олгогдсон гэдгийг авч үзсэн болно.

Сангийн яам нь Засгийн газрыг төлөөлөн хэрэгжүүлэгч агентын үүрэг гүйцэтгэдэг учир Банк ОУВС, КФВ болон АХБ-ны төлбөр тооцоонд шууд хариуцлага хүлэхгүй. Гэхдээ эдгээр зээлийн төслүүдийг хэрэгжүүлэгчийн хувьд Банк нь зээлийн хөрөнгийг дотоодын банкуудад оновчтой хуваарилах үүрэгтэй бөгөөд тэдгээр дотоодын банкууд нь ОУВС, КФВ болон АХБ-ны шалгуурт тэнцсэн зээлийн эцсийн хэрэглэгчдэд хүргэх үйл ажиллагааг хариуцна.

Сангийн яам ба Банк хоорондын гэрээний дагуу Банк нь Сангийн яамнаас ОУВС, КФВ болон АХБ-ны гэрээний ижил нөхцөлтэйгээр эдгээр зээлүүдийг авсан байна. Банк нь эдгээр зээлийн хөрөнгийг өөрийн дансанд байршуулж буйн хувьд, ОУВС, КФВ, АХБ болон Сангийн яамны хоорондын төлбөр тооцоог зохицуулах үүрэгтэй.

Олон улсын хөгжлийн агентлаг (ОУХА) Монгол улсыг төлөөлж Сангийн яамны авсан зээл нь хувийн хэвшлийт дэмжих төсөл болон санхүүгийн чадавхыг дээшлүүлэх төслүүдэд зориулагдсан бөгөөд Сангийн яамнаас жилийн 1-3 хувийн хүүтэй, 14-өөс 15 жилийн хугацаатай зээлүүд болно.

31. Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Харилцах дансууд:		
- төгрөгөөр	1,179,731	1,999,419
- валютаар	2,284,529	2,415,955
Төгрөгийн овернайт хадгаламж	577,150	496,622
Гадаад валютын хадгаламж	197,650	1,126,708
	4,239,060	6,038,704

Эдгээр нь дотоодын банкуудаас харилцагчдынхаа хадгаламжийн тодорхой хувиар тооцож Банкинд заавад байлгах нөөц болон бусад төрлийн хадгаламжууд юм. Банк нь заавал байлгах нөөцийг хэмжээг тогтоодог ба шаардлагын хангасан үед банкуудад урамшууллын хүүг олгодог.

Урамшууллын хүү нь Банкны овернайт хадгаламж хүүгийн 50 хувьтай тэнцүү буюу 2020 оны 6-р сарын 30-ны өдрийн байдлаар жилийн 4 хувийн хүүтэй (2019 онд жилийн 4.5 хувийн хүү) байна. 2020 онд дотоодын

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

банкуудын заавал байлгах нөөцийн биелэлтэд олгосон урамшуулалт 35,290 сая төгрөг (2019 онд 76,035 сая төгрөг) байна.

2020 оны 6 дугаар сарын 30-наарх төгрөгийн овернайт хадгаламж нь дотоодын банкуудын байршуулсан жилийн 8 хувийн хүүтэй 2 хоногийн хугацаатай (2019 онд 9 хувийн хүүтэй 2 хоногийн хугацаатай) хадгаламж болно.

Гадаад валютын хадгаламж нь 7-90 хүртэлх хоногийн хугацаатай, жилийн 0.07-0.15 хүртэлх хувийн хүүтэй дотоодын банкуудын байршуулсан ам.долларын хадгаламжийг илэрхийлнэ.

32. Гадаад өр төлбөр

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
ХАБ-тай байгуулсан хэлэлцээр	5,002,905	4,785,483
ОУВС-гийн ЗТЭ-ийн хуваарилалт	189,716	183,945
Mitsubishi UFJ Financial Group	284,502	–
Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө	177	172
ОУХА-д оруулсан хувь хөрөнгө	39	39
Дэлхийн банкны харилцах данс	45	33
АХБ-ны харилцах данс	61	12
	<hr/> <u>5,477,445</u>	<hr/> <u>4,969,684</u>

33. Бусад өр төлбөр

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Бусад санхүүгийн өр төлбөр		
Бусад өглөг	37,330	23,066
Банк бус санхүүгийн байгууллагаас байршуулсан хөрөнгө	99,193	6,789
Бусад өр төлбөр		
Нийгмийн хөгжлийн сан	<hr/> <u>197</u>	<hr/> <u>1,929</u>
	<hr/> <u>136,720</u>	<hr/> <u>31,388</u>

Банк бус санхүүгийн байгууллагаас байршиулсан хадгаламж. Банк бус санхүүгийн байгууллагаас байршиулсан хадгаламж нь Үнэт цаасны төлбөр тооцооны төв, Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн харилцах дансуудаас бүрдэнэ.

Нийгмийн хөгжлийн сан. Банк дотоод журмынхаа дагуу тодорхой хэмжээний хөрөнгийг ажилтнуудын ажлын болон амьжиргааны нөхцөлийг сайжруулах зорилгоор Нийгмийн хөгжлийн санд хуваарилдаг. Энэхүү хөрөнгө Банкны ажилтанд тэтгэмж, тусlamж олгох, ажлын үзүүлэлтээр урамшуулах, ажилтны нийгмийн байдлыг хангах үүднээс орон сууц худалдан авахад дэмжлэг үзүүлэх, шаардлагатай үед нь санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэхд зориулагдсан байна. Банкны удирдлага санхүүгийн жилийн эцсээр Нийгмийн хөгжлийн санд хуваарилсан хөрөнгийг хүлээгдэж буй үргээ биелүүлэхэд хангалттай гэж үзсэн.

34. Дүрмийн сан болон бусад нөөц сангүүд

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Дүрмийн сан	<hr/> <u>60,000</u>	<hr/> <u>60,000</u>

2018 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 10 дугаар тушаалын дагуу Банк нь эрсдэлийн сангийн буцаалтыг хуримтлагдсан алдагдлын данснаас тусгаарлан дүрмийн санг 55,000 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн. 2017 оны 9 дүгээр сарын 25-ны өдрийн Банкнаас УИХ-д хүргүүлсэн саналд үндэслэн 2017 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрийн УИХ-ын 70 дугаар тогтооолор дүрмийн сангийн хэмжээгээ нэмэгдүүлэх зөвшөөрлийг Банкинд олгосон. Эдийн засгийн байнгын хороо (ЭЗБХ) нь 2019 оны 3 дугаар сарын 4-ний 11/2200 тоот албан бичгээр гүйлгээний хэрэгжилтийг баталгаажуулсан.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Тиймээс удирдлагын зүгээс энэхүү гүйлгээ нь холбогдох хууль, журамд нийцэж байгаа бөгөөд тайлбарын тодорхой бус байдлын эрсдэл нь бага гэж үзэж байна. Удирдлага нь УИХ-ын 70 дугаар тогтоолд УИХ-аас өөрийн онцгой эрхээ Банкинд шилжүүлсэн тодорхой заалт байхгүйтэй холбогдуулан Банкны дурмийн санг нэмэгдүүлсэн шийдвэрийн эрх зүйн үндэслэлийн талаар гуравдагч тал маргах тохиолдолд УИХ-аас өөр байр суурь илэрхийлэх, улмаар А-10 дугаар тушаалыг хүчингүйд тооцуулах арга хэмжээ авах эрсдэлийг үнэлсэн. 2020 оны 2 дугаар улирлын байдлаар дурмийн санд өөрчлөлт ороогүй.

Бусад нөөцийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

	БҮЦӨБДО- оорх хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны дахин үнэлгээний сан	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний сан	Үнэт металын дахин үнэлгээний сан	Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний сан	Нийт
	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-нээр	4,437	30,331	176,343	924,729	1,135,840
БҮЦӨБДО-оор илэрхийлэгдэх өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн ашиг	66,702	—	—	—	66,702
Борлуулах үед ашиг алдагдал руу шилжүүлсэн	3,833	—	—	—	3,833
Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	—	—	—	137,035	137,035
Хуримтлагдсан алдагдлаас шилжүүлсэн	—	—	396,396	—	396,396
2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээр буюу 2020 оны 1-р сарын 1-нээр	74,972	30,331	572,739	1,061,764	1,739,806
БҮЦӨБДО-оор илэрхийлэгдэх өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн ашиг	51,748	—	—	—	51,748
Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	—	—	—	—	—
2020 оны 6 дугаар сарын 30-наар	126,720	30,331	572,739	1,061,764	1,791,554

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор илэрхийлэх өрийн үнэт цаасны дахин үнэлгээний нөөц сан. Энэхүү сан нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэх өрийн үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бүртгэнэ.

Барилга байгууламжийн дахин үнэлгээний нөөц сан. Банкны барилгын дахин үнэлгээнээс үүссэн нэмэгдлийг өөрийн хөрөнгийн үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний санд бүртгэсэн. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 27-с харна уу.

Монгояссон алт, үнэт металын болон Гадаад валютын дахин үнэлгээний нөөц сан. Энэхүү санд мөнгөжсөн алт, үнэт металын ханшийн тэгшитгэлээс үүссэн мөн гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн сангийн хөрөнгө, өр төлбөрийн ханшийн тэгшитгэлээс үүссэн бодит бус ашгийг бүртгэсэн.

Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нөөц сан. Энэ санд Эрдэнэсийн сангийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бүртгэсэн. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 23-с харна уу.

35. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг хариуцлага

Зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг. Банк нь Монгол Улсын засгийн газар, түүний харьяа байгууллагуудын хүсэлтээр Монгол Улсын хувьд чухал ач холбогдол бүхий салбарт (бараа үйлчилгээ экспортлох гэх мэт) зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг хүлээдэг. Эдгээр хэрэгслүүдийн гол зорилго нь Засгийн газар болон холбогдох талуудыг шаардлагатай эх үүсвэрээр хангахад оршино.

Гаргасан аккредитивүүд нь зээл болон аккредитивийн хэмжээнээс ашиглагдаагүй үлдсэн хэсгийг илэрхийлнэ. Банк ийм зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүргийн хувьд уг зээлээс ашиглагдаагүй үлдсэн хэмжээгээр алдагдал хүлээх эрсдэлтэй юм.

Гэвч ихэнх зээл нь зээлийн эрсдэл багатай харилцагчдад олгогддог тул энэхүү болзошгүй алдагдлын хэмжээ нь нийт ашиглагдаагүй байгаа төлбөрийн үүргийн хэмжээнээс бага байна. Зээлтэй холбоотой төлбөрийн хариуцлагын хэмжээг дор харуулав:

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төгр	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төгр
Болзошгүй өр төлбөр		
Импортын аккредитивүүд	(35,567)	(77,387)
Төлбөрийн үүрэг хариуцлага		
Хятадын ардын банкинд өгөх ашиглаагүй зээлийн шугамын эх үүсвэр	(5,400,000)	(5,400,000)
	<hr/> <hr/> (5,435,567)	<hr/> <hr/> (5,477,387)

Импортын аккредитивүүд. Импортын аккредитив нь Монгол Улсын Засгийн газарт импортын гэрээ хэлцэлтэй холбоотойгоор олгогдоно. Импортын аккредитивээр Банк Монгол Улсын Засгийн газрын эсвэл төрийн байгууллагуудын өмнөөс тэдгээрт болон Засгийн газрын хүсэлтээр бусад байгууллагуудад үйлчилгээ үзүүлсэн ба бараа бүтээгдэхүүн нийлүүлсэн гадаадын хуулийн этгээдүүдэд төлбөр шилжүүлэх үүрэг хүлээнэ.

Хятадын Ардын банктай байгуулсан своп хэлэлцээр. Банк нь 2011 оны 5 дугаар сард Хятадын Ардын банктай “Хятадын юань/Монгол төгрөг солилцох своп хэлэлцээр”-ийн гэрээ байгуулсан ба гэрээг 2014 оны 8 дугаар сард болон 2017 оны 7 дугаар сард шинэчлэн баталсан. Төв банкууд уг мөнгийг хоёр улсын хоорондох худалдааг санхүүжүүлэх, санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах зорилгоор богино хугацаанд хөрвөх чадварыг хангах болон гэрээгээр тохирсон бусад зорилгоор ашиглах боломжтой.

Хятадын Ардын банктай байгуулсан своп хэлэлцээр. Гэрээний дагуу Хятадын Ардын банк болон Банк нь хятадын юаниар төгрөг, монгол төгрөгөөр юань худалдан авах, худалдах хэлцлийг цаашид тодорхой хугацаанд хийх боломжтой. Гэрээнд зааснаар энэхүү хөрөнгийн ашиглах хугацаа 12 сар хүртэл байна. Хөрөнгө ашиглах зөвшөөрлийг нэг тал нь нөгөө талаас авах ёстой ба тухайн ашиглах хөрөнгийн дээд хэмжээ нь Банкны хувьд гэрээний дүн болох 15,000 сая юань (2019 онд 15,000 сая юань), Хятадын Ардын банкны хувьд 5,400,000 сая төгрөгөөр (2019 онд 5,400,000 сая төгрөг) хязгаарлагдана.

Хөрөнгийг ашиглах банк хөрөнгийн хэмжээндээ гэрээнд заагдсан хүүг тооцон төлөх үүрэгтэй. Банк юань ашигласан тохиолдолд, хүүгийн тувшин нь Шанхай-Интер банкны санал болгосон тувшин (“ШИБОР”) дээр 200 үндсэн оноо нэмсэнтэй тэнцэх ба ашиглах хугацааны турш тооцно. Харин Хятадын Ардын банк төгрөг ашигласан тохиолдолд, харгалзах ашиглалтын хугацаанд хүүгийн тувшин нь банк хоорондын төгрөгийн жигнэсэн дундаж хүүгийн түвшинтэй тэнцуу байна.

2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Банкны зээлтэй холбоотой үүрэг хариуцлага нь ашиглагдсан дүн болох 12,000 сая юань буюу 4,786,200 сая төгрөг (2019: 12,000 сая юань буюу 4,693,440 сая төгрөг) ба ашиглагдаагүй дүн болох 3,000 сая юань буюу 1,196,550 сая төгрөг (2019: 3,000 сая юань буюу 1,173,360 сая төгрөг) байгаа нь Банкны хувьд цаашид хүлээн авч болох санхүүжилтийн үүргийг илэрхийлнэ.

Банкны удирдлага нь аккредитивийн гэрээ болон зээлийн шугамтай холбоотой өр төлбөрийн дүн нь материаллаг бус гэж үзсэн. Эдгээр ашиглагдаагүй зээлийн шугам болон аккредитив нь санхүүжилт хийгдэлгүйгээр хугацаа дуусах боломжтой. ЗҮЦХА-г зээлийн хөрвүүлгийн факторын аргаар үнэлсэн бөгөөд эдгээр үлдэгдлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь материаллаг бус дүнг илтгэнэ. Иймд Банк ямар нэг санг зээлийн үүрэг хариуцлагын хувьд болон санхүүгийн баталгааны хувьд хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй гэж үзсэн.

Хөрөнгийн үүрэг. 2020 оны 6-р сарын 30-ны байдлаар 6,290 сая төгрөгийн хөрөнгийн үүрэг (2019 онд 15,608 сая төгрөг) хүлээсэн ба энэ үүргийн ихэнх нь Төв банкны шинэ барилгын ажил болон мэдээллийн технологийн баазтай холбоотой.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

36. Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

2019 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар дараах холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээ болон данснуудын үлдэгдлийг тодруулгад тусгасан. Үүнд: Засгийн газар (Сангийн яам зэрэг удирдлагыг нь Улсын Их Хурал болон Засгийн газраас томилдог байгууллагуудыг оролцуулна), Сангийн яам бүрэн эзэмшиж УИХ-аас удирдлагыг томилдог дотоодын банк болох Төрийн банк, мөн засгийн газрын эзэмшилд байж ЗГ-аас удирдлагыг томилдог Хөгжлийн банк, ба ХДК хамаарна. ХДК нь бүрэн төрийн өмчтэй бөгөөд үйл ажиллагааных нь бүх шийдвэр Банкны Тэргүүн Дэд Ерөнхийлөгчийн тэргүүлдэг Үндэсний Хорооны долоон гишүүний саналаар батлагдах ёстой.

Банк НББОУС 24-т орсон өөрчлөлт болох “Төрийн байгууллагуудын тодруулгад тавигдах шаардлагыг хэсэгчлэн чөлөөлөх“ заалтыг ашигласан. Иймд төрийн байгууллагуутдай хийсэн материаллаг бус гүйлгээнүүдийг тус санхүүгийн тайланд тусгаагүй болно.

2020 оны 6 дугаар сарын 30-наарх холбоотой талуудын эзэмшиж буй дансны үлдэгдэл доорх байдалтай байна:

	Засгийн газар сая.төг	Төрийн банк сая.төг	Хөгжлийн банк сая.төг	ХДК сая.төг	Нийт сая.төг
2020 оны 6-р сарын 30					
Засгийн газрын үнэт цаас	388,749	-	-	-	388,749
Хөгжлийн банкны үнэт цаас	-	-	49,523	-	49,523
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	-	-	-	-	-
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	-	33,902	-	-	33,902
Санхүүгийн бус байгууллагуудад олгосон зээл	-	-	-	149,118	149,118
Дотоодын банкуудтай хийсэн своп хэлцэл	-	-	22,080	-	22,080
Төв банкны үнэт цаас	-	(637,581)	(219,412)	(222,298)	(1,079,291)
Дотоодын банкуудын хөрөнгө	-	(174,850)	(7,630)	-	(182,481)
Банк бус байгууллагуудын хөрөнгө	-	-	-	(96,677)	(96,677)
Засгийн газрын хөрөнгө	(969,603)	-	-	-	(969,603)
Нийт	(580,854)	(778,529)	(155,439)	(169,857)	(1,684,680)

	Засгийн газар сая.төг	Төрийн банк сая.төг	Хөгжлийн банк сая.төг	ХДК сая.төг	Нийт сая.төг
2019 оны 12-р сарын 31					
Засгийн газрын үнэт цаас	134,028	-	-	-	134,028
Хөгжлийн банкны үнэт цаас	-	-	49,522	-	49,522
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	-	-	-	-	-
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	-	51,732	-	-	51,732
Санхүүгийн бус байгууллагуудад олгосон зээл	-	-	-	149,092	149,092
Дотоодын банкуудтай хийсэн своп хэлцэл	-	-	31,932	-	31,932
Төв банкны үнэт цаас	-	(774,323)	-	(206,068)	(980,391)
Дотоодын банкуудын хөрөнгө	-	(322,036)	(140,528)	-	(462,564)
Банк бус байгууллагуудын хөрөнгө	-	-	-	(5,889)	(5,889)
Засгийн газрын хөрөнгө	(2,201,585)	-	-	-	(2,201,585)
Нийт	(2,067,557)	(1,044,627)	(59,074)	(62,865)	(3,234,123)

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

2019 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар холбоотой талуудтай хийсэн орлого зарлагын гүйлгээнүүд дараах байдалтай байна:

	Засгийн газар сая.төг	Төрийн банк сая.төг	Хөгжлийн банк сая.төг	ХДК сая.төг	Нийт сая.төг
2020 оны 6-р сарын 30					
Хүүгийн орлого	1,865	888	45,825	160	48,737
Хүүгийн зардал	(15,898)	(32,868)	(36,285)	(13,766)	(98,816)
Хураамж шимтгэлийн орлого	73	958	–	–	1,031
Нийт	(13,960)	(31,022)	9,540	(13,606)	(49,048)

2019 оны 12-р сарын 31

Хүүгийн орлого	11,603	6,404	97,029	425	115,462
Хүүгийн зардал	(60,819)	(72,686)	(117,952)	–	(251,458)
Хураамж шимтгэлийн орлого	239	1,647	–	–	1,886
Нийт	(48,977)	(64,635)	(20,923)	425	(134,110)

Бизнесийн өрдийн үйл ажиллагааны үр дүнд дээр дурдсан үлдэгдэл дүнгүүд үүссэн болно. Холбоотой талд олгосон зээлээс бусад тайлант жилийн эцсээрх үлдэгдэл дүнгүүд барьцаагаар хангагдаагүй болно.

Импортын аккредитив гэрээ. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар Банк 35,567 сая төгрөгийн (2019: 77,387 сая төгрөг) холбоотой талуудын импортын аккредитив гэрээний өр төлбөртэй байсан. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 35-аас харна уу.

Банкны үндсэн удирдлагын цалин болон бусад тэтгэмжийн талаарх мэдээллийг дор толилуулав:

	2020 оны 6 дугаар сарын 30 сая.төг	2019 оны 12 дугаар сарын 31 сая.төг
Цалин хөлс	619	1,292
Нийгмийн болон тэтгэврийн санд төлсөн шимтгэл	91	213
Тэтгэмжүүд	114	191
Бусад олговор	57	30
	881	1,726

37. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага

Банкны үйл ажиллагаа нь ямагт эрсдэлтэй байдаг ба тэдгээрийг зөв тодорхойлж, хэмжиж, хянаж байснаар эрсдэлийг хязгаарлаж, бусад хяналтын бодлогоор удирддаг. Эрсдэлийг зохистой удирдах нь банкуудын үйл ажиллагааг хэвийн явуулах, санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах, мөнгөний бодлого явуулах, тухайлбал инфляцыг зохистой түвшинд барихад чухал ач холбогдолтой. Эрсдэлүүд нь банкны үндсэн зорилгодоо хүрэх чадварыг хязгаарлах үр дагавартай байж болно. Ийм өндөр үр дагавартай эрсдэл Банкинд илгүйтэй илрэх бөгөөд гадаад валютын хөрвүүлгээс хүлээх санхүүгийн гэнэтийн алдагдал нь үүний нэг жишээ болно. Санхүүгийн алдагдал нь бүхий л төрлийн санхүүгийн эрсдэлээс хамааралтай үүсдэг.

Үүнээс гадна Банк нь зээлийн, хөрвөх чадварын, зах зээлийн, үйл ажиллагааны, нэр хүндийн зэрэг эрсдэлд өртөж болно. Одоогийн банкны эрсдэлийн удирдлага нь төвлөрсөн бус ба газар, хэлтэс тус бүр тэдгээрийн үйл ажиллагаанд учирсан аливаа эрсдэлээс сэргийлэх бодлогыг баримталдаг. Банк нь Монгол Улсын Төв банк учраас түүний эрсдэлүүд онцгой байдаг ба тэдгээр эрсдэлүүдийг Банк стратеги төлөвлөлтийн үйл явцаар дамжуулан хянаж, илрүүлж байдаг. Үүнээс гадна Банк нь эрсдэлийн хяналтын стратегийг боловсруулах ба зарчим, хүрээ, бодлого хязгааруудыг хэрэгжүүлэх алжлыг ерөнхийлөн хариуцах “Эрсдэлийн хороо”-г байгуулах боломжийг идэвхтэй судалж байна.

Одоогоор Хөрөнгө оруулалтын хороо нь эрсдэлийн стратегийг боловсруулж, шаардлагатай хязгаарыг тогтоох үүрэгтэй ба Эрсдэлийн удирдлагын алба болон Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газар нь үүнтэй холбоотой зарчмууд, үйлчлэх хүрээ, бодлого, хязгаарыг хэрэгжүүлдэг.

37.1 Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц

Захирлуудын зөвлөл нь эрсдэлийг хянах ба энэ асуудлаар эцсийн хариуцлагыг хүлээнэ. Гэхдээ эрсдэлийг тодорхойлох, удирдах, хянах үүрэг бүхий бие даасан нэгжүүд байдаг.

Захирлуудын Зөвлөл. Захирлуудын Зөвлөл эрөнхий эрсдэлийн удирдлага болон эрсдэлийн стратеги, бодлогыг батлахаас гадна эрсдэлтэй холбоотой асуудлаар Банкны Ерөнхийлөгч, Тэргүүн Дэд Ерөнхийлөгчид зөвлөмж өгдөг.

Хяналтын Зөвлөл. Хяналтын зөвлөл нь Банкны дотоод бүтэц, зохион байгуулалтад харьялагддаггүй бөгөөд бие даасан хяналт тавьж, Банк доторх ерөнхий эрсдэлийн үйл явцыг нь хянах үүрэгтэй.

Хөрөнгө оруулалтын хороо. Хөрөнгө оруулалтын хороо нь Банкны санхүүгийн эрсдэлийг удирдах үүрэгтэй хамгийн үндсэн нэгж бөгөөд Захирлуудын Зөвлөл болон Ерөнхийлөгчид санхүүгийн эрсдэлийн удирдлагын бодлогын талаар зөвлөмж өгдөг. Хөрөнгө оруулалтын хорооны бүрэлдэхүүнд Тэргүүн Дэд Ерөнхийлөгч, Дэд Ерөнхийлөгч, Эрсдэлийн удирдлагын албаны захирал, Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газрын захирал, Санхүү бүртгэлийн газрын захирал багтдаг.

Хөрөнгө оруулалтын хороо нь тайлант оны “Жилийн хөрөнгө оруулалтын бодлого”-ыг хэлэлцэж, зөвшөөрөгдөх эрсдэлийн түвшинг тодорхойлдог. Энэхүү зөвшөөрөгдөх эрсдэлийн түвшинд үндэслэн улсын гадаад валютын нөөцийн бүтцийг гарган Ерөнхийлөгчид танилцуулж, батлуулдаг байна. Үүнд гадаад валютын нөөцийн бүтэц, түүний зохистой хэлбэлзэл, хөрөнгийн хуваарилалт, хөрөнгө оруулалтын хугацаа, боломжит хэрэгсэл, харилцагч байгууллагад тавьсан хязгаарлалт зэргийг тусгасан байдаг. Мөн Ерөнхийлөгч гадаад валютын нөөцтэй холбоотой харилцагч банк санхүүгийн байгууллагуудын жагсаалт, тэдгээрт тавих лимитийг улирал тутамд батлах ба энэ нь гадаад валют, зээл, хөрвөх чадвар, хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдах гол арга хэрэгсэл болдог.

Банкны санхүүгийн эрсдэлүүдээс гадаад валютын нөөцийн эрсдэл нь хамгийн чухал байдаг. Тиймээс Хөрөнгө оруулалтын хороо болон холбогдох газруудын үйл ажиллагаа нь гадаад валютын улсын нөөцтэй холбоотой эрсдэлийг удирдахад түлхүү чиглэгдсэн байна. Хөрөнгө оруулалтын хорооны өөр нэгэн үүрэг бол Эрсдэлийн удирдлагын алба, бусад холбогдох газруудад хяналт тавих, санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн санхүүгийн эрсдэлийн бодлогын хэрэгжилт нийцтэй байгаа эсэхийг хянах үүрэгтэй байдаг. Санхүүгийн эрсдэлийг удирдах зорилгоор ашигласан аргуудыг доор толилуулав.

Эрсдэлийн Удирдлагын Алба. Эрсдэлийн удирдлагын алба (“ЭУА”) нь гадаад валютын улсын нөөцтэй холбоотой эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх, бусад эрсдэлтэй холбоотой үйл ажиллагаанд хараат бус хяналт тавих үүрэгтэй. Мөн гадаад валютын нөөцийн удирдлага, эрсдэлийн бодлого боловсруулах, бенчмаркийн биелэлтийг хангуулах, лимитийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, тайлагнах үйл ажиллагааг эрхэлдэг. Мөн түүнчлэн ЭУА гадаад валютын улсын нөөцийн эрсдэл, бүртгэлийн системтэй холбоотой эрсдэлийн арга хэмжээг цогцоор нь хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

Гадаад валютын улсын нөөцийн удирдлагын журамд зааснаар, нөөцийн удирдлагын үндсэн зорилго нь төрийн мөнгөний бодлогыг хэрэгжүүлэх, төгрөгийн ханшийг тогтвортой байлгах, төлбөрийн тэнцлийн алдагдлыг хямралын үед санхүүжүүлэх, богино хугацаат гадаад өр төлбөрийг барагдуулахад шаардлагатай зохих хэмжээний гадаад валютын нөөцийг бүрэлдүүлэн бэлэн байлгахад оршино. Гадаад валютын улсын нөөцийг эзэмшиж буй гол зорилго нь:

- Мөнгөний бодлогыг дэмжих;
- Валютын зах зээлийн ханшийн хэт хэлбэлзлийг зохицуулах;
- Засгийн газрын гадаад валютын өр төлбөрт баталгаа гаргах;
- Улс орны хэмжээнд тохиолдсон гамшиг болон онцгой байдлын үед мөнгөний эх үүсвэр болгон хэрэглэх зэрэг болно.

Санхүүгийн болон үйл ажиллагааны эрсдэлийг бодлоготойгоор удирдаж, хянах нь гадаад валютын нөөцийн эрсдэлийн удирдлагын дээрх зорилгод дэмжлэг болно. Гадаад эрсдэлийг хянах зорилгоор Банк нь гадаад активыг сонгох, хуваарилах стратегийг тодорхойлдог. Үүнд нөөцийг байршуулах чөлөөтэй хөрвөх валютыг сонгох, валютуудын бэлэн байлгах хэмжээ, ямар бүтэцгэй байлгах, хөрвөх чадварын болон аюулгүй байлгах шаардлагуудад нийцүүлж хөрөнгө оруулалтын хэрэгслүүдийг ямар түвшинд барих, хүүгийн эрсдэлийг хянахын тулд хэрэгслүүдийн хугацаа ямар байх ёстой гэх мэт параметруүдийг тогтоох зэрэг багтдаг.

Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газар. Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газар нь хөрөнгө оруулалтын бодлогыг тодорхой нэгжүүдээр дамжуулан хэрэгжүүлэх үүрэгтэй. Нөөцийн удирдлага, санхүүгийн зах зээлийн газрын захирал нь хөрөнгийн багцын бүтэц буюу хөрөнгийн бурдэл хэсэг, хэрэгслүүд, харилцагч талууд, дуусгавар хугацаа, гадаад валютын нөөцийн хязгаарлалт зэргийг удирдах, хянах үүрэгтэй.

Дотоод аудитын газар. Банк нь зорилгodoо хүрэх, бодлого, төлөвлөгөөгээ хэрэгжүүлэхийн тулд Банкны үйл ажиллагаан дахь эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо зохистой, үр ашигтай эсэхийг шалгах, үнэлэх нь Дотоод аудитын газар (ДАГ)-ын эрхэм зорилго юм. ДАГ нь Банкны мөрдэж буй бодлого, холбогдох горимуудын төлөвлөлт болон зохион байгуулалт, зохицуулалт, хэрэгжилтгэй холбоотой үйл ажиллагааны, эрсдэлийн удирдлагад хяналт тавих санхүүгийн болон үйл ажиллагааны мэдээллийн иж бүрэн байдал, аюулгүй байдлыг хангах зэрэг үйл ажиллагаанууд нь холбогдох хууль, журамд нийцэж буй эсэхийг шалгах үүрэг бүхий нэгж болно.

ДАГ нь эрсдэлийн ерөнхий болон тусгайсан үнэлгээг хийдэг. Эрсдэлийн зэрэгт нь тааруулан дотоод боловсон хүчиний нөөцийг зохистой хуваарилах үүдиээс урт хугацааны болон жилийн төлөвлөгөөг боловсруулж эрсдэлийн ерөнхий үнэлгээг тодорхойлж гүйцэтгэдэг бол эрсдэлийн тусгайсан үнэлгээг тодорхой нэг асуудал үүссэн цаг тухай бүр хийдэг. ДАГ нь Банкны 2019 оны хяналт, шалгалтын ажлын хөтөлбөр, жилийн төлөвлөгөөний дагуу үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа бөгөөд үйл ажиллагааны хэсэг нэг бүрийн болзошгүй болон бодит эрсдэлийн зэргийг тусган харуулж чадах шалгуур үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж хяналт шалгалтын ажлын дэс дарааллыг тогтоосон байна.

Энэ зорилгын үүдиээс тодорхой зарим нэг шалгуур үзүүлэлтүүдийг боловсруулдаг ба шалгах гэж буй үйл ажиллагаанаас хамааран шалгуур үзүүлэлтийн төрөл нэг бүр дээр зохих жигнэсэн оноог гаргана. Үйл ажиллагааны хэсэг нэг бүр дээр жинлэсэн онооны нийт дунг гаргаж, тэдгээрийг эрсдэлийн зэргээр нь өндөр, дунд, бага гэж ангилна.

Дотоод хяналтын системийг үнэлэх ажил нь дотоод аудитын ажлын маш чухал хэсэг юм. Энэхүү үнэлгээний ажлын зорилго нь зохистой горимууд, чадварлаг гүйцэтгэл байгаа эсэхийг баталгаажуулах түүнчлэн санхүүгийн тайлагналын системийн найдвартай байдал, бүх үйл ажиллагааны хууль журмын нийцлийг баталгаажуулах явдал юм. ДАГ нь хяналтын дүгнэлт болон өөрсдийн зөвлөмжүүдийг Ерөнхийлөгч болон Хяналтын зөвлөлд тайлагнадаг. Шалгалт бүрийн эцэст ДАГ Банкны удирдлагуудтай шалгалтын үр дунг хэлэлцэж, удирдлагын авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээг эргэн хянадаг.

37.2 Зээлийн эрсдэл

Зээлийн эрсдэл нь гэрээ байгуулсан хэрэглэгч, үйлчлүүлэгч, харилцагч талууд үүргээ биелүүлж чадахгүйд хүрснээс үүдэн алдагдал хүлээж болох нэг төрлийн эрсдэл юм. Банкны харилцагч талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ болон банкны зээл олголтоос үүдэн зээлийн эрсдэл бий болдог бөгөөд энэ нь санхүүгийн хөрөнгөө нэмэгдүүлэх болон тэнцлийн гадуурх зээлтэй холбоотой үүрэг хариуцлагыг үүсгэдэг.

Банк зээлийн эрсдэлд өртөх хамгийн их магадлал нь санхүүгийн байдлын тайландаа санхүүгийн хөрөнгийн дансны дүнгээр тусгагддаг. Санхүүгийн баталгаа, ашиглаагүй зээлийн шугам болон импортын аккредитивын хувьд хамгийн их өртөх магадлалтай эрсдэл нь үүрэг хариуцлагын дүнгийн хэмжээ байна.

Зээлийн эрсдэлийг хөрөнгө оруулалтын хөрөнгийг зөв сонгох, хөрөнгө оруулалтын хөрөнгийн зээлийн чанарыг хянах, хөрөнгө оруулалтын хөрөнгө бүрийн оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээнд хязгаарлалт тавьж өгөх зэргээр удирдаж, хянана. Хөрөнгө оруулалтын төрлөөр нь зээлийн эрсдэлийн хэмжээнд тавих хязгаарлалтын хэмжээ болон оролцогч талыг сонгоход удирдлагаас байнга зөвшөөрөл авна. Эдгээр эрсдэлүүдийг тойрох байдааар хянадаг бөгөөд жил бүр эсвэл бүр ойр давтамжтайгаар хяналт тавина.

Зээлийн эрсдэлийг бууруулахын тулд гадаад валютын нөөцийг Ааа-с Аа3 болон Ааа зэрэглэлтэй засгийн газар (эсвэл Төв банк)–ын болон олон улсын байгууллагуудын үнэт цаасанд хөрөнгө оруулдаг. Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн хадгаламж болон мөнгөний зах зээлийн хэрэгслүүдэд учрах зээлийн эрсдэл нь олон улсын үнэлгээний байгууллагуудаас А3 болон түүнээс дээш зэрэглэл авсан харилцагчидтай ажил гүйлгээ явуулах замаар хязгаарлагдаж байна. Хэрэв харилцагч нь нэгээс дээш үнэлгээний байгууллагаас үнэлгээ (рейтинг) авсан бол хамгийн бага үнэлгээнд нь үндэслэдэг.

Дотоодын мөнгөний бодлогын үйл ажиллагааны хувьд Банк зээлийн эрсдэлээ бууруулахын тулд барьцаа хөрөнгийг түлхүү хэрэглэдэг. Төв банкнаас санхүүжилт олгоход барьцаалах хөрөнгийн жагсаалтад заасан үндсэн төрлийн барьцаа хөрөнгүүдийг дор дурдав:

1. Төв банкны үнэт цаас (ТБҮЦ);
2. Засгийн газрын үнэт цаас;
3. Хөгжлийн банкны үнэт цаас;
4. Санхүүгийн байгууллагуудын гаргасан зээл.

Банкнаас тогтоосон зохицой харьцааны шалгуур үзүүлэлтүүдийг бүх зээлдэгч банкууд хангах үүрэгтэй ба хэрэв дотоодын зээлдэгч банкууд энэхүү харьцаануудаас нэгийг биелүүлээгүй тохиолдолд Банк тухайн банкинд олгох буюу олгосон зээлийн үйл ажиллагааг цуцалдаг.

Зээлийн хязгаарлалт

Цаашилбал гадаад валютын улсын нөөцийн хувьд бүх харилцагчдад зээлийн хязгаар тогтоосон бөгөөд энэ нь зээлдэгчийн зэрэглэл, хөрөнгө, бусад хүчин зүйлд үндэслэнэ. Монголбанкны Ерөнхийлөгч нь зээлийн хязгаарыг улирал бүр тогтоох бөгөөд зээл нь тухайн хязгаартаа байгаа эсэхийг Эрсдэлийн удирдлагын алба өдөр тутам хянана. Банк өөрийн зээлийн эрсдэлийг хянахын тулд санхүүгийн хөрөнгийнхөө, ялангуяа банкуудад олгосон зээл болон бусад санхүүгийн хөрөнгө (Тодруулга 18 болон 26)-ийн насжилтын шинжилгээг хийж зээлээ эргэн төлөх чадвар нь муудаж буй харилцагчдын талаарх мэдээллийг захирлуудын зөвлөлд танилцуулах бөгөөд тус хурал дээр хэлэлцэн үзэж, холбогдох шийдвэрийг гаргана.

Тодруулга 35-д толилуулснаар Банк нь тодорхой хэмжээний зээлтэй холбоотой үүрэг хариуцлага хүлээсэн бөгөөд Монгол Улсын засгийн газар эсвэл түүний харьяа байгууллагуудын хүсэлтээр Монгол Улсын хувьд чухал ач холбогдол бүхий (бараа, үйлчилгээ экспортлох гэх мэт) зээлийн үүрэг хүлээдэг. Энэхүү хэрэгслийн гол зорилго нь засгийн газарт болон бусад төрийн байгууллагуудад санхүүжилтийн хөрөнгийг хангальтай байлгахад оршино. Нээсэн аккредитивүүд нь Банк өмнөөс нь төлбөрийг нь барагдуулах зайлшгүй үүрэг хүлээснийг илэрхийлдэг ба эдгээр хэрэгслийн эрсдэл нь зээлийн эрсдэлтэй ижил юм. Энэ төрлийн эрсдэлийг зээлтэй ижил аргаар бууруулж болно. зээлтэй холбоотой үүрэг нь Хятадын Ардын банктай хийсэн гэрээтэй холбоотой (Тодруулга 35) ба ашиглаагүй хэмжээг тодорхойлно. Хийсэн шинжилгээндээ үндэслэн Банкны удирдлага нь энэ төрлийн харилцагчаас үүдэлтэй зээлийн эрсдэлд орох магадлал нь бага хэмэн дүгнэжээ.

Банк зээлийн эрсдэлд өртөх хамгийн их магадлал нь санхүүгийн байдлын тайлангийн мөнгөн хөрөнгийн бүртгэлээрх дунд нөлөөлдөг. зээлийн эрсдэл нь Тодруулга 21-д үзүүлсний дагуу барьцаа хөрөнгөөр багасч болно. Аккредитивууд болон своп хэлэлцээрийн ашиглах хэмжээг нэмэх хүсэлтээс үүдэх үүргийн хувьд зээлийн эрсдэлийн дээд хэмжээ нь энэхүү үүрэг, хариуцлагын дүнгээр илэрхийлэгдэнэ. (Тодруулга 35).

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ

Ул төлөгдөлт, үнэ цэнийн бууралт ба сайжруулалтын тодорхойлолт

Зээлдэгч гэрээгээр хүлээсэн төлбөрөө 90 болон түүнээс дээш хоногоор хугацаа хэтрүүлсэн эсвэл Банк зээлдэгчийн барьцаа хөрөнгийг борлуулах замаар эргэн төлөлтийг гүйцэх магадлалтай бүх тохиолдолд тухайн санхүүгийн хэрэгслийг үл төлөгдөх магадлалтай гэж үзэн хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцдог.

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэгслийг чанарын үнэлгээгээр үнэлж зээлийг “үнэ цэнийн бууралттай” гэж үзэх болон эргэн төлөгдөхгүй байх магадлалуудыг Банк авч үздэг. Энэ тохиолдолд Банк харилцагчийн санхүүгийн хэрэгслийг үл төлөгдөх магадлалтай эсэхийг нарийвчлан шинжилж хүлээгдэж буй алдагдлыг 2-р шат эсвэл 3-р шатны алинд нь тооцоологдохыг тодорхойлох замаар үнэлгээг хийдээ дараах хүчин зүйлийг харгалzan үздэг. Үүнд:

- Зээлдэгч нь эрсдэлд орох нөхцөл байдал үүссэн эсвэл ойрын хугацаанд эрсдэх магадлалтайг тодорхойлсон Банкны дотоод үнэлгээ;
- Зээлдэгч Банкнаас яаралтай эх үүсвэр авах хүсэлт гаргах;
- Зээлдэгч нь бусад зээлдүүлэгчдэд хугацаа хэтэрсэн өр төлбөртэй байх;
- Зээлдэгч нас барах;
- Зээлийн барьцаа хөрөнгийн борлуулалтаас эргэн төлөлт хүлээгдэж байсан боловч барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнэ материалыг хэмжээгээр буурах;
- Зээлдэгчийн эргэлтийн хөрөнгө материалыг хэмжээгээр буурах эсвэл томоохон харилцагчаа алдах;
- Зээлийн гэрээний нөхцөл, шаардлагыг зөрчих;
- Зээлдэгч (эсвэл зээлдэгчийн хамаарал бүхий аливаа хуулийн этгээд) нь дампуурлын талаарх өргөдөл мэдэгдэл гаргах
- Зээлдэгчийн тухай цуу яриа эсвэл санхүүгийн бэрхшээлтэй холбоотой баримтуудын улмаас хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй зээл эсвэл хөрөнгийн эх үүсвэр нь цуцлагдах

Үл төлөгдөх магадлалд орох эсэх шалгууруудын хүчин зүйл нь дараалсан зургаан сар үргэлжлэн илрээгүй бол санхүүгийн хэрэгслийг “үнэ цэнэ сайжирсан” гэж үзэн 3-р шатлалаас шилжүүлэх эсэхийг Банк өөрийн бодлогоор зохицуулна. Хөрөнгийн зээлийн үнэлгээ сайжирсны улмаас 1-р шатлал болон 2-р шатлалд дахин ангилах эсэх шийдвэр нь тухайн зээлийн болон зээл олгох үеийн дотоод үнэлгээтэй харьцуулахад эрсдэл хэрхэн өөрчлөгдсөн байгаагаас хамаарна.

Чанаргүйдэл болон зээлийн шатлал тодорхойлох нь

Банк нь дараах хүчин зүйлсээс нэг болон түүнээс илүү нь тохиолдож байвал чанаргүйдлын үнэлгээг хийдэг.

- Зээлдэгч гэрээний төлбөрийг 90-ээс дээш хоногоор хугацаа хэтэрсэн;
- Дотоодын банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой байдал Банкны тогтоосноос их үед;
- Санхүүгийн хөрөнгийн зээл, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний харьцаа нь 100 хувиас их;
- Альтманий Z үнэлгээ нь дотоодын банкуудын хувьд 1.1 болон байгууллагууд (хөгжиж буй орнууд) 1.8-оос доош байх;
- Зээлдэгч төлөхгүй байх магадлалын доорх шалгууруудыг хангасан:
 - гэрээний үүрэгт хүү эсвэл үндсэн төлөлтийг төлөхгүй эсвэл хугацаа хэтэрсэн.
 - дампуурлаа зарласан эсвэл хуулийн эрх хүлээн авсанаас үүдэн гэрээгээр хүлээсэн өр төлбөрийн эргэн төлөлтийг төлөхгүй байх эсвэл хугацаа хэтрэх магадлалтай болсон.
 - валютын ханшийн хямрал.
 - зээлийн гэрээний эргэн төлөлтийн нөхцөлд өөрчлөлт орсон эсвэл эрх бүхий байгууллагаас гэрээ байгуулсанаас үүдэн санхүүгийн үүрэг хариуцлагыг нь бууруулсан, үүнд гэрээний валютыг хүчээр өөрчилсөн (зээлдэгч эсвэл зээлдэгчийн эрх бүхий байгууллагаас) эсвэл анхны амлалтын зарим зүйлсийг хүчээр өөрчилсөн, жишээ нь индексац, дуусах хугацаа гэх мэт.

Банкны удирдлана дараах шалгуурын дагуу санхүүгийн хөрөнгийн шатлалыг тодорхойлдог:

№.	Шалгувуулж	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3
1	Зээлийн гэрээний эргэн төлөлтийн хоцролт	30 хүртэлх хоног	30-аас 90 хүртэлх хоног	90 хоногоос дээш
2	Дотоодын банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааны шинжилгээ	Монголбанкны шаардлагыг хангасан	Монголбанкны шаардлагыг хангаагүй.	Татан буугдсан/дефолт
3	Дотоодын банкуудын Альтманий Z үнэлгээ	Банкууд: Z-оноо > 2.6 Байгууллагууд:	Банкууд: 1.1 <Z-оноо>2.6 Байгууллагууд:	Банкууд: Z-оноо < 1.1

	Z-оноо > 3	1.8<Z-оноо>3	Байгууллагууд: Z-оноо < 1.8 100-аас илүү хувь
4 Зээл, барьцаа хөрөнгийн 70 хувиас бага үнэлгээний харьцаа		70-аас 100 хувь	

Дээр дурдсан шалгуур үзүүлэлтүүдээс гадна Банк олон улсын үнэлгээний байгууллагуудын банкууд болон байгууллагад өгсөн үнэлгээг хянадаг. Олон улсын байгууллагуудаас гаргасан зээлжих зэрэглэлийн ахих, буурах нь санхүүгийн хөрөнгийн шатлал тодорхойлоход тусгагддаг.

ЗҮЦХА-ын загварын ирээдүйн мэдээллийн тохируулга

Банк нь ЗҮЦХА-ын загварын бүрэлдэхүүн хэсэг болох ЧМ-г ирээдүйн мэдээлэлд үндэслэн тохируулснаар ЗҮЦХА-ын загварт ирээдүйн макро эдийн засгийн хөгжил хэрхэн нөлөөлж болохыг тусгадаг. Банк нь олон улсын үнэлгээний байгууллагын чанаргүйдлийн түүхэн үнэлэмж болон макро эдийн засгийн үзүүлэлт дээр үндэслэн ирээдүйн мэдээлэлд сууринласан ЧМ-ыг өөр өөр хувилбар нөхцөлүүдэд тооцсон.

- Жилийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
- Хэрэглээний үнийн индекс (1 жилээр хоцорсон)
- Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт
- Ажилгүйдлийн түвшин

37.3 Зах зээлийн эрсдэл

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн бодит үнэ цэнэ эсвэл ирээдүйн орж ирэх мөнгөн ургалын дүн нь зах зээлийн хувьсагчууд болох хүү болон валютын хөрвүүлгээс шалтгаалан хэлбэлзэх эрсдэлийг хэлнэ. Зах зээлийн болон эргэн төлөгдох чадварын эрсдэлийг тодорхойлоходоо удирдлагын гол анхаардаг зүйлийн нэг нь гадаадын байгууллагуудад төлөх өр төлбөр болон импортын бүтцэд зөрүүг тодорхойлох явдал юм. Банк энэхүү эрсдэлийг мэдрэмтгий байдлын шинжилгээг ашиглан удирдаж хянадаг. Гадаад валютын төвлөрлийг эс тооцвол Банкинд зах зээлтэй холбоотой өөр ноцтой зах зээлийн эрсдэл байхгүй байна. Одоогоор Банк нь үнийн бусад эрсдэлд онцгой байдлаар өртөөгүй болно.

37.4 Ханшийн эрсдэл

Ханшийн эрсдэл нь санхүүгийн хэрэгслийн үнэ цэнэ нь валютын ханшийн хэлбэлзлээс үүдэн өөрчлөгдж байх эрсдэлийг хэлнэ. Ханшийн эрсдэлийг гадаад валютын багцыг төрөлжүүлэх замаар удирдаж болох ба дараах параметрүүдээр тодорхойлно:

- Гадаад валютын нөөцийн удирдлага.
- Гадаад валютын нөөц болон гадаад валютаар илэрхийлэгдэх урт ба богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын багцад эзлэх тухайн гадаад валютын хамгийн их байх хэмжээ.

Гадаад валютын нөөцийг бүрдүүлэх валютын бүтцийг Захирлуудын зөвлөлөөс жил бүр баталдаг.

Дараах хүснэгтэд тайлант хугацааны эцэст гадаад валютын болон ЗТЭ-ийн ханшийн харьцангуй боломжит өөрчлөлтөд ашиг, алдагдал болон өөрийн хөрөнгийн үзүүлэх мэдрэмтгий байдлыг харуулсан. Хүснэгт дэх сөрөг утгатай дүнгүүд нь ашиг, алдагдал дахь болзошгүй цэвэр бууралтыг илэрхийлэх ба зерэг утгатай дүнгүүд нь боломжит цэвэр өсөлтийг илэрхийлнэ.

Cая төгрөгөөр	2020.6.30-наарх ашиг/алдагдал болон өмч дахь нөлөө	2019.12.31-нээрх ашиг/алдагдал болон өмч дахь нөлөө
Ам.доллар 10 хувиар чангараход (2019: 10%)	138,594	113,636
Ам.доллар 10 хувиар сулрахад (2019: 10%)	(138,594)	(113,636)
Юань 10 хувиар чангараход (2019: 10%)	(452,737)	(422,174)
Юань 10 хувиар сулрахад (2019: 10%)	452,737	422,174
Евро 10 хувиар чангараход (2019: 10%)	(11,449)	(1,861)
Евро 10 хувиар сулрахад (2019: 10%)	11,449	1,861
ЗТЭ 10 хувиар чангараход (2019: 10%)	(67,906)	(65,298)
ЗТЭ 10 хувиар сулрахад (2019: 10%)	67,906	65,298
Бусад валют 10 хувиар чангараход (2019: 10%)	358,318	323,765
Бусад валют 10 хувиар сулрахад (2019: 10%)	(358,318)	(323,765)

Доорх хүснэгт нь 2019 болон 2020 оны 6 дугаар сарын 30-наарх ханшийн эрдэлд мэдэгдэхүйц өртж буй санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг вэлж болон ЗГЭ-эр илэрхийлэн харуулж байна.

	Төгрөг сая.төг	Ам.доллар сая.төг	Юань сая.төг	Евро сая.төг	ЗТЭ сая.төг	Бусад сая.төг	Нийт сая.төг
2020 оны б-р сарын 30							
Бэлэн мөнгө	15	213,290	17,774	36,433	-	12,864	280,375
Гадаадын санхүүгийн байгууллага дахь хөрөнгө	-	431,681	503,949	45,111	132,392	750,948	1,864,082
Дотоодын банкуудад олгосон зээлийн Өртжийн үнэт цасны хөрөнгө оруулалт	330,198	797	-	73	-	-	331,068
Омчийн үнэт цасны хөрөнгө оруулалт	2,673,038	1,468,064	-	-	-	-	4,141,102
Үрвүү будцаан худалдан авах хэлцэл	11,734	-	-	-	-	-	11,734
Алт ба үнэт метал	98,768	3,560,060	-	-	-	-	3,658,828
Засгийн газрын үнэт цаас	-	-	-	-	-	-	3,223,587
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	166,909	-	-	-	-	-	166,909
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	417,266	-	-	-	-	-	417,266
	3,697,927	5,673,893	521,723	81,617	132,392	3,987,398	14,094,951
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө							
Төв банкны үнэт цаас	(987,260)	-	-	-	-	-	(987,260)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(4,497,634)	-	-	-	-	-	(4,497,634)
Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	(233,999)	(736,192)	-	(20,898)	(621,739)	(18,169)	(1,630,907)
Гадаад өр төлбөр	(1,756,881)	(2,159,238)	(46,184)	(175,205)	-	(101,552)	(4,239,060)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(144)	(177)	(5,002,905)	-	(189,716)	(284,502)	(5,477,445)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(123,591)	(12,932)	-	-	-	-	(136,523)
	(7,599,509)	(2,908,449)	(5,049,089)	(196,104)	(811,455)	(404,223)	(16,968,829)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	1,511,343	(1,379,499)	-	-	-	-	131,844
Цээр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	(2,390,239)	1,385,944	(4,527,366)	(114,486)	(679,063)	3,583,175	(2,742,034)

	Төгрөг сая.төг	Ам.доллар сая.төг	Юань сая.төг	Евро сая.төг	ЗТЭ сая.төг	Бусад сая.төг	Нийт сая.төг
2019 оны 12-р сарын 31							
Бэлэн мөнгө	55	148,585	15,474	37,609	–	12,521	214,244
Гадаадын санхүүгийн байгууллага дахь хөрөнгө	–	3,212,079	595,213	102,239	135,171	413,806	4,458,508
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	441,856	772	–	290	–	–	442,918
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	2,423,299	1,414,097	35,746	–	–	–	3,873,142
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	5,139	–	–	6,595	–	–	11,734
Урвуу будаан худалдан авах хэлцэл	553,993	2,700,444	–	–	–	–	3,254,437
Алт ба үнэт метал	–	–	–	–	–	3,057,529	3,057,529
Засгийн газрын үнэт цаас	134,028	–	–	–	–	–	134,028
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	473,590	–	–	–	–	–	473,590
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,031,960	7,475,977	646,433	146,733	135,171	3,483,856	15,920,130
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө							
Төв банкны үнэт цаас	(897,417)	–	–	–	–	–	(897,417)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(4,629,293)	–	–	–	–	–	(4,629,293)
Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	(808,763)	(754,991)	–	(20,075)	(604,211)	(13,545)	(2,201,585)
Гадаад өр төлбөр	(2,496,041)	(3,088,642)	(82,688)	(138,671)	–	(232,662)	(6,038,704)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(84)	(172)	(4,785,483)	–	(183,945)	–	(4,969,684)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(17,356)	(12,499)	–	–	–	–	(29,855)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	2,230,522	(2,514,784)	–	–	–	–	(284,262)
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/өр төлбөр	(2,586,472)	1,104,889	(4,221,738)	(12,013)	(652,985)	3,237,649	(3,130,670)

37.5 Хүүгийн түвшний эрсдэл

Хүүгийн түвшний хэлбэлзлээс ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгал эсвэл санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнэ өөрчлөгдхөн эрсдэлийг хүүгийн түвшний эрсдэл гэнэ. Хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдах гол зорилго нь хөрөнгө оруулалт тус бүрээс эрсдэлийн хэмжээнээс хэтрүүлэхгүйгээр хөрөнгө оруулалтын бодлогын хүрээнд тогтвортой үр ашиг хүртэх явдал юм.

Банкны хөрөнгө болон өр төлбөрийн ихэнх хувь нь тогтмол хүүгийн түвшинтэй эсвэл хүүгүй байгаа нь хүүгийн түвшний эрсдэлийг ихээхэн хэмжээгээр бууруулдаг. Стратегийн харьцуулсан үзүүлэлтийг тодорхойлох явцдаа, хүүгийн түвшний эрсдэлийг багасгах зорилгоор Банк гадаад валютын нөөцийн багцад хугацааг нь зааж өгдөг. Энэхүү хугацааны хэрэгжилтийг өдөр бүр хянадаг. Хөрөнгө оруулалтын хугацаа нь хөндлөн шинжилгээний аргаар тодорхойлогдоно. Хөрөнгө оруулалтын хугацааг 1 жилээр, хамгийн бага үр өгөөжийн түвшинг сөрөг үр өгөөжөөр (1 жилийн хугацаанд үр өгөөжийн өөрчлөлт сөрөг бол), сөрөг үр өгөөжийн хүлээн зөвшөөрөх боломж 5 хувиас ихгүй байхаар өөрийн эрсдэлийн түвшинг тодорхойлж, ирээдүйн өгөөжийг таамаглах аргаар зохистой хугацааг тооцдог.

Дараах хүснэгтэд Банкны хүүгийн түвшний эрсдэлийн байдлыг харуулжээ. Энэ хүснэгтэд Банкны санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг дансны үлдэгдэл дүнгээр, мөн гэрээнд заасан хүүгийн түвшин өөрчлөгдсөн буюу зээлийн хугацаа дуусгавар болсон өдрүүдийн аль түрүүнд болсноор ангилан үзүүлсэн байна:

	Хугацаагүй ба 1 сараас			12 сараас			Хүүгийн мэтрэмтгий байдалгүй	
	бага	1-6 сар	6-12 сар	дээш	Нийт хүүтэй	баян	Нийт	
	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг	сая.төг
2020 оны 6-р сарын 30								
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	9,605,752	326,647	647,202	3,542,460	14,122,062	280,375	14,402,437	
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(10,327,042)	(4,642,372)	(82,742)	(968,531)	(16,020,688)	(1,123,783)	(17,144,471)	
2020.6.30-наарх цэвэр хүүгийн мэдрэмтгийн байдлын зааг	(721,290)	(4,315,724)	564,460	2,573,929	(1,898,626)	(843,409)	(2,742,034)	
2019 оны 12-р сарын 31								
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	10,296,664	1,566,341	255,759	3,847,900	15,966,664	214,244	16,180,908	
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(11,629,974)	(1,330,204)	(4,735,312)	(688,816)	(18,384,306)	(927,272)	(19,311,578)	
2019.12.31-нээрх цэвэр хүүгийн мэдрэмтгийн байдлын зааг	(1,333,310)	236,137	(4,479,553)	3,159,084	(2,417,642)	(713,028)	(3,130,670)	

Банкны актив хөрөнгө болон өр төлбөрийн дийлэнх хэсэг нь тогтмол хүүтэй эсвэл хүүгүй бөгөөд Банк нь хувьсагч хүүтэй материаллаг актив хөрөнгө болон өр төлбөр байхгүй тул 2020 оны хүүгийн түвшний эрсдэлийн нөлөөлөл их биш гэж Банкны удирдлагууд үзсэн. Банк өөрийн санхүүгийн хэрэгслийн хүүгийн түвшинг хянаж байдаг. Доорх хүснэгтэд харгалзах тайлант өдрөөрх хүүгийн түвшинг удирдлагын тайланд үндэслэн нэгтгэсэн. Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй үнэт цааснуудын хувьд хүүгийн түвшин нь тайлант өдрийн байдлаар дуусгавар өдөр хүртэлх хугацааны өгөөжийн зах зээл дээрх түвшинг илэрхийлнэ.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Доорх хүснэгт нь 2019 болон 2020 оны 6 дугаар сарын 30-наарх Банкны санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн хүүгийн мэдээллийг харуулж байна.

Жилийн хүү	2020 оны 6 дугаар сарын 30				2019 оны 12 дугаар сарын 31			
	Төгрөг доллар	Ам. Евро	Юань	Бусад	Төгрөг доллар	Ам. Евро	Юань	Бусад
Хөрөнгө								
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан	–	1.81%	–	0.36% 1.95%	–	1.75%	–	2.81% 0.70%
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	–	1.83%	–	–	–	1.90%	–	3.60%
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	7.69%	0.60%	–	–	–	12.36% 2.20%	–	–
Засгийн газрын үнэт цаас	1.00%	–	–	–	–	1.00%	–	–
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	2.67%	0.75% 1.25%	–	–	2.56%	0.75% 1.25%	–	–
Өр төлбөр								
Төв банкны үнэт цаас	9.11%	–	–	–	–	11.06%	–	–
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	–	2.54% 0.75%	–	1.00%	–	2.53% 0.75%	–	1.00%
Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	8.00%	0.14%	–	–	–	9.00% 1.78%	–	–
Гадаад өр төлбөр	–	–	–	5.08%	–	–	–	5.08%

Хүснэгт дэх “–“ тэмдэг нь Банк харгалзах валютаар, харгалзах хөрөнгө, өр төлбөргүйг илтгэнэ

Газар зүйн эрсдэлийн төвлөрөл. 2020 оны 6 дугаар сарын 30-наарх Банкны санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн газар зүйн төвлөрлийг доорх хүснэгтээр харуулав:

	Монгол ЭЗХАБ-ын орнууд сая.төг	ОУВС сая.төг	ЭЗХАБ-ын бус орнууд сая.төг	Нийт сая.төг
Хөрөнгө				
Бэлэн мөнгө	280,375	–	–	280,375
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад	–	1,227,740	132,392	503,949 1,864,082
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	331,068	–	–	331,068
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	2,673,038	1,468,064	–	4,141,102
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	5,201	6,533	–	11,734
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	98,768	3,560,060	–	3,560,060
Алт ба үнэт металл	–	3,223,587	–	3,223,587
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	307,486	–	–	307,486
Засгийн газрын үнэт цаас	166,909	–	–	166,909
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	417,266	–	–	417,266
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,280,111	9,485,984	132,392	503,949 14,402,437
Өр төлбөр				
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	(987,260)	–	–	(987,260)
Төв банкны үнэт цаас	(4,497,634)	–	–	(4,497,634)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(1,630,907)	–	–	(1,630,907)
Банкуудын харилцах, хадгаламж	(4,239,060)	–	–	(4,239,060)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	(175,642)	–	–	(175,642)
Гадаад өр төлбөр	–	(284,824) (189,716)	(5,002,905) (5,477,445)	
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(136,523)	–	–	(136,523)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(11,667,026)	(284,824) (189,716)	(5,002,905) (17,144,471)	
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	(7,386,916)	9,201,160	(4,498,956) (2,742,034)	
Зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг (Тодруулга 35)	(35,567)	–	(5,400,000) (5,435,567)	

2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх Банкны санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн газар зүйн төвлөрлийг доорх хүснэгтээр харуулав:

	Монгол сая.төг	ЭЗХАБ-ын орнууд сая.төг	ОУВС ЭЗХАБ-ын бус оруулалт сая.төг	Нийт сая.төг
Хөрөнгө				
Бэлэн мөнгө	214,244	–	–	214,244
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хадгаламж	–	3,728,124	135,171	4,458,508
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	442,918	–	–	442,918
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	2,423,299	1,414,097	–	3,873,142
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	5,201	6,533	–	11,734
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	553,993	2,700,444	–	3,254,437
Алт ба үнэт металл	–	3,057,529	–	3,057,529
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	260,778	–	–	260,778
Засгийн газрын үнэт цаас	134,028	–	–	134,028
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	473,590	–	–	473,590
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,508,051	10,906,727	135,171	16,180,908
Өр төлбөр				
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	(897,417)	–	–	(897,417)
Төв банкны үнэт цаас	(4,629,293)	–	–	(4,629,293)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(2,201,585)	–	–	(2,201,585)
Банкуудын харилцах, хадгаламж	(6,038,704)	–	–	(6,038,704)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	(545,040)	–	–	(545,040)
Гадаад өр төлбөр	–	(256)	(183,945)	(4,785,483)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(29,855)	–	–	(29,855)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(14,341,894)	(256)	(183,945)	(4,785,483)
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	(9,833,843)	10,906,471	(48,774)	(4,154,524)
Зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг				
(Тодруулга 35)	(77,387)	–	–	(5,400,000)
Бусад эрсдэлийн төвлөрөл. Банкны удирдлага дээр дурдсан харилцагчдын хязгаар бүрт зээлдэгчдийн талаарх тайлан мэдээллийг авах замаар зээлийн эрсдэлийн төвлөрлийг судалж, хяналт тавьдаг. 2020 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкинд ийм төрлийн томоохон эрсдэлийн төвлөрөл байхгүй байна.				
Төлбөрийн чадварын эрсдэл Санхүүгийн хэвийн болон хүнд нөхцөл байдалд өөрийн үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй байх эрсдэлийг төлбөрийн чадварын эрсдэл гэнэ. Гадаад валютын хөрвөх чадварын эрсдэл нь Банкинд учирдаг хамгийн гол эрсдэлүүдийн нэг юм. Импортоос ихээхэн хамааралтай, Засгийн газрын гадаад өрийг байнга төлж байх шаардлагатай, дотоодын зах зээл дээрх валютын эрэлт, нийлүүлэлт байнга хэлбэлзэж байдаг нөхцөл байдлын үед төлбөрийн чадвар нь гадаад валютын нөөцийн удирдлагын авч үзэх ёстой чухал асуудал юм. Төлбөрийн чадварыг удирдахын тулд Банк гадаад валютын нөөцийн багцыг хоёр дэд багцад хуваадаг. Үүнд:				
- Богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын багц (бэлэн мөнгөний удирдлага эсвэл төлбөрийн чадварын багц орно): Энэ багцыг зээлийн өр төлх, валютын зах зээлийн үйл ажиллагааг тогтвортой болгох зорилгоор ашигладаг. Уг багц бэлэн мөнгө, овернайт ба хугацаагүй хадгаламжаас бүрдэнэ. Энэхүү багц нь мөн хугацаат хадгаламжид, өндөр төлбөрийн чадвар (эргэн төлөгдөх чадвар) бүхий мөнгөний зах зээлийн хэрэгсэлд долоо хоногоос 12 сар хүртэлх дуусах хугацаа бүхий үнэт цаасанд болон мөнгөжсөн алтанд хөрөнгө оруулалт болон хийгддэг байна.				
- Урт хугацаат хөрөнгө оруулалтын багц: Энэ багцын хөрөнгө оруулалтад дунд болон урт хугацааны, өндөр төлбөрийн чадвар бүхий Засгийн газрын бонд, үнэт цаас зэрэг санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд багтдаг.				

Хөрөнгө оруулалтын хороо гадаад валютын багцын хязгаарыг санал болгодог. Төлбөрийн чадварын эрсдэлийг бууруулахын тулд Гадаад валютын улсын нөөцийн удирдлагын журмын дагуу дараах хөрөнгийн бүтцийг дагаж мөрддэг:

- Нийт хөрөнгийн тогтоосон хязгаарын тодорхой хувиас багагүй хэсгийг богино хугацаат (1 жил хүртэлх) хөрөнгө болгон харилцах данс болон валютаар илэрхийлэгдсэн бэлэн мөнгө хэлбэрээр байршуулах;
- Нийт хөрөнгийн тогтоосон хязгаарын тодорхой хувиас багагүй хэсгийг богино хугацаат (1 жил хүртэлх) хөрөнгө болгон 6 сар хүртэлх хугацаатай хадгаламжийн хэлбэрээр байршуулах.

Гадаад арилжааны алдагдлын хязгаар 400,000 ам.доллар, арилжааны нэгжийн хязгаар 100,000 ам.доллар байх бөгөөд нэг удаагийн арилжааны хязгаар 50,000 ам.доллар байна.

Дараах хүснэгтэд 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг гэрээнд заасан дуусах хугацаагаар нь харуулсан. Дуусгавар хугацааны тайланд тусгасан дүнгүүд нь санхүүгийн түрээсийн баталгаа (ирээдүйн санхүүгийн төлбөрийг хасахаас өмнөх), нийт зээлийн үүрэг, нийт санхүүгийн түрээсийн үүрэг зэргийг хамруулсан гэрээнд заасан, хямдруулаагүй мөнгөн гүйлгээ болно. Санхүүгийн байдлын тайланд дүнгүүд нь хямдруулсан мөнгөн гүйлгээн дээр үндэслэсэн байх тул хямдруулаагүй мөнгөн гүйлгээ нь тайланд тусгасан дунгээс зөрүүтэй байна. Дуусах хугацааны шинжилгээний зорилгоор үүсмэл санхүүгийн хөрөнгийг холимог санхүүгийн хэрэгслийдээс салгахгүй.

Аккредитивийг дэмжихэд шаардагдах төлбөрийн чадварын хэмжээ нь дуусах хугацааны шинжилгээнд харуулсан өр төлбөрийн хариуцлагын хэмжээнээс бага юм. Учир нь Банк гуравдагч талыг эдгээр гэрээн дээр үндэслэн хөрөнгө татна гэж үздэгтүй байна. Доорх дуусгавар хугацааны шинжилгээний хүснэгт дэх одоогийн нийт гэрээнд үндэслэсэн өр төлбөрийн хэмжээ нь ирээдүйд шаардлагатай мөнгөний хэмжээг илэрхийлэхгүй. Учир нь ихэнх энэ төрлийн гэрээт өр төлбөр нь ямар нэгэн санхүүжилтгүйгээр хугацаа нь дуусах буюу цуцлагддаг.

Өр төлбөрийн дүн тодорхой заагаагүй тохиолдолд тодруулсан дүнг тайлант хугацааны эцсээрх нөхцөл байдлын үндсэн дээр тодорхойлно. Гадаад валютаар хийсэн төлбөрийг тайлант хугацааны эцсийн спот ханшаар шилжүүлэн тооцно.

Санхүүгийн өр төлбөрийн гэрээгээрх дуусгавар хугацааны шинжилгээг 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар доорх хүснэгтэд харуулав:

	Хугацаагүй ба 1 сараас бага сая.төг	1-6 сар сая.төг	6-12 сар сая.төг	12 сараас дээш сая.төг	Нийт сая.төг
Өр төлбөр					
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	987,260	-	-	-	987,260
Төв банкны үнэт цаас	4,162,761	363,292	20,852	-	4,546,905
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	971,166	3,102	3,566	653,870	1,631,703
Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	4,239,192	-	-	-	4,239,192
Гадаад өр төлбөр	990,744	4,232,474	-	358,299	5,581,517
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	136,523	-	-	-	136,523
<i>Нийт төлөгдсөн своп болон форвард:</i>					
- орох урсгал	345,940	113,911	117,162	934,329	1,511,343
- гарах урсгал	(352,042)	(192,767)	(176,414)	(658,276)	(1,379,499)
Зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг					
-ХАБ-тай байгуулсан хэлэлцээрийн ашиглагдаагүй санхүүжилт	5,400,000	-	-	-	5,400,000
-Бусад болзошгүй өр төлбөр	35,567	-	-	-	35,567
<i>Санхүүгийн үүрэг хариуцлагын хүрээнд төлж болзошгүй өр төлбөрүүд</i>	16,917,112	4,520,012	(34,833)	1,288,221	22,690,512

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Санхүүгийн өр төлбөрийн гэрээгээрх дуусгавар хугацааны шинжилгээг 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдааар доорх хүснэгтэд харуулав:

	Хугацаагүй ба 1 сараас бага сая.төг	12 сараас			Нийт сая.төг
		1-6 сар сая.төг	6-12 сар сая.төг	дээш сая.төг	
Өр төлбөр					
Гүйлгээнд гаргасан бэлэн мөнгө	897,417	—	—	—	897,417
Төв банкны үнэт цаас	4,278,866	380,783	5,285	—	4,664,934
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	1,558,247	997	5,952	637,223	2,202,419
Дотоодын банкуудын харилцах, хадгаламж	5,623,492	416,565	—	—	6,040,057
Гадаад өр төлбөр	184,201	92,043	4,843,866	—	5,120,110
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	29,855	—	—	—	29,855
<i>Нийт төлөгдсөн свон болон форвард:</i>					
- орох урсгал	40,857	1,009,778	97,940	1,081,947	2,230,522
- гарах урсгал	(50,882)	(1,461,462)	(128,949)	(873,491)	(2,514,784)
Зээлтэй холбоотой төлбөрийн үүрэг -ХАБ-тай байгуулсан хэлэлцээрийн ашиглагдаагүй санхүүжилт	5,400,000	—	—	—	5,400,000
-Бусад болзошгүй өр төлбөр	77,387	—	—	—	77,387
Санхүүгийн үүрэг хариуцлагын хүрээнд төлж болзошгүй өр төлбөрүүд	18,039,440	438,704	4,824,094	845,679	24,147,917

Дотоодын банкуудын хадгаламж болон засгийн газрын байгууллагуудад өгөх өр төлбөрүүдийн ихэнх хэсэг нь Банкны үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх тогтвортой эх үүсвэр болон үндсэн хадгаламжийг илэрхийлж байна. Үүнтэй адиллаар Банк хэдийгээр гэрээний дагуу төлбөр хийх хугацааг хойшлуулах эрхгүй боловч гүйлгээнд байгаа бэлэн мөнгө, мөн санхүүжилтийн тогтвортой эх үүсвэрийг илэрхийлж байна. Хүлээгдэж буй дуусгавар хугацааны шинжилгээг доорх хүснэгтээс харна уу.

Банк нь хөрвөх чадварыг удирдах өр төлбөрүүдийн гэрээгээрх хямдруулаагүй дуусгавар хугацаанд суурилдаг шинжилгээг ашигладагтгүй. Үүний оронд Банк санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн дансны үнийн хүлээгдэж буй дуусгавар хугацааг болон үүнээс үүдэх тооцоолсон хөрвөх чадварын заагийг хянадаг. Доорх хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн хүлээгдэж буй дуусгавар хугацааны шинжилгээг харуулав.

Санхүүгийн өр төлбөрийн хүлээгдэж буй дуусгавар хугацаа нь банкинд байршуулсан их хэмжээний хадгаламж (ихэвчлэн төрийн байгууллагууд болон дотоодын банкуудаас байршуулсан) болон гүйлгээн дэх бэлэн мөнгөнөөс шалтгаалаад гэрээний дуусгавар хугацаанаасаа өөр байж болно. Санхүүгийн өр төлбөрийг төлөх шаардлага гарахад борлуулахад бэлэн байдаг санхүүгийн хөрөнгө нь борлуулагдахаар хүлээгдэж буй өдөртөө үндэслэн дуусгавар хугацааны шинжилгээнд хамрагдана. Үнэ цэнийн бууралттай зээл нь ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалынхаа цаг хугацаанд тулгуурлах ба үнэ цэнийн бууралтын сангийн дүнгээр дансны үнийг цэвэршүүлсэн дүнгээр илэрхийлэгддэг.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Санхүүгийн хэрэгслийн дуусгавар хугацааны шинжилгээг 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар доорх хүснэгтэд харуулав:

	Хугацаагүй ба 1 сараас бага сая.төг	12 сараас			Нийт сая.төг
		1-6 сар сая.төг	6-12 сар сая.төг	дээш сая.төг	
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө	280,375	-	-	-	280,375
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламж	1,704,542	159,540	-	-	1,864,082
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	1,067,046	62,885	126,269	2,884,901	4,141,102
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	-	-	-	11,734	11,734
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	3,560,060	39,381	-	59,386	3,658,828
Алт ба үнэт метал	3,223,587	-	-	-	3,223,587
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	344	82	-	307,059	307,486
Засгийн газрын үнэт цаас	-	-	-	166,909	166,909
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	8	98	323,725	7,238	331,068
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	50,166	64,660	197,208	105,232	417,266
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	9,886,127	326,647	647,202	3,542,460	14,402,437
Өр төлбөр					
Гүйлгээнд байгаа бэлэн мөнгө	(987,260)	-	-	-	(987,260)
Төв банкны үнэт цаас	(4,122,634)	(355,000)	(20,000)	-	(4,497,634)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(971,166)	(3,090)	(3,491)	(653,161)	(1,630,907)
Банкуудын харилцах, хадгаламж	(4,239,060)	-	-	-	(4,239,060)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	(6,446)	(78,939)	(59,251)	(31,006)	(175,642)
Гадаад өр төлбөр	(987,737)	(4,205,344)	-	(284,364)	(5,477,445)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(136,523)	-	-	-	(136,523)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(11,450,826)	(4,642,372)	(82,742)	(968,531)	(17,144,471)
Хөрөнгө чадварын цэвэр зөрүү	(1,564,699)	(4,315,724)	564,460	2,573,929	(2,742,034)

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Санхүүгийн хэрэгслийн дуусгавар хугацааны шинжилгээг 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доорх хүснэгтэд харуулав:

	Хугацаагүй ба 1 сараас бага сая.төг	1-6 сар сая.төг	6-12 сар сая.төг	12 сараас дээш сая.төг	Нийт сая.төг
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө	214,244	–	–	–	214,244
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө, хадгаламж	3,478,178	980,330	–	–	4,458,508
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	1,010,064	32,789	106,841	2,723,448	3,873,142
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт	–	–	–	11,734	11,734
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцэл	2,700,444	494,481	–	59,512	3,254,437
Алт ба үнэт метал	3,057,529	–	–	–	3,057,529
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	–	–	40	260,738	260,778
Засгийн газрын үнэт цаас	–	–	–	134,028	134,028
Дотоодын банкуудад олгосон зээл	443	966	51,378	390,131	442,918
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	50,006	57,775	97,500	268,309	473,590
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	10,510,908	1,566,341	255,759	3,847,900	16,180,908
Өр төлбөр					
Гүйлгээнд байгаа бэлэн мөнгө	(897,417)	–	–	–	(897,417)
Төв банкны үнэт цаас	(4,254,293)	(370,000)	(5,000)	–	(4,629,293)
Засгийн газрын харилцах, хадгаламж	(1,558,247)	(981)	(5,823)	(636,534)	(2,201,585)
Банкуудын харилцах, хадгаламж	(5,623,208)	(415,496)	–	–	(6,038,704)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	(10,025)	(451,684)	(31,049)	(52,282)	(545,040)
Гадаад өр төлбөр	(184,201)	(92,043)	(4,693,440)	–	(4,969,684)
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	(29,855)	–	–	–	(29,855)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(12,557,246)	(1,330,204)	(4,735,312)	(688,816)	(19,311,578)
Хөрөнгө чадварын цэвэр зөрүү	(2,046,338)	236,137	(4,479,553)	3,159,084	(3,130,670)

38. Бодит үнэ цэнийн хэмжилт

Бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгддэг санхүүгийн хэрэгслийн хувьд бодит үнэ цэнийн шатлалын түвшингээр дараах бүлгүүдэд хувааж авч үздэг.

- 1-р түвшин: Хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй (залруулаагүй), идэвхитэй зах зээл дээрх үнэ;
- 2-р түвшин: Бүртгэсэн бодит үнэ цэнэд томоохон нөлөө үзүүлэх бүх өгөгдлүүдийг нь шууд болон шууд бусаар ажиглах боломжтой бусад техникийд;
- 3-р түвшин: Бүртгэлд бүртгэгдсэн бодит үнэ цэнэд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлдэг, зах зээл дээр ажиглагддаг мэдээлэл ашигладаггүй аргачлалууд;

Удирдлага бодит үнэ цэнийн шатлалыг ашиглан санхүүгийн хэрэглүүрийг ангилахдаа өөрсдийн үнэлэмжийг хэрэглэдэг. Хэрэв бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд томоохон залруулга хэрэгтэй ажиглагдахуйц өгөгдлүүд хэрэгтэй бол 3-р түвшингээр тооцоолдог. Үнэлгээнд оролцож буй өгөгдлүүдийн нөлөөг нийт дунд эзлэх хэмжээгээр үнэлдэг.

Түвшин 1, 2 болон 3 хоорондын шилжилт

Бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг хөрөнгө болон өр төлбөрийн үнэ бодит үнэ цэнийн шатлалын түвшин хооронд шилжилт хөдөлгөөн гаралаагүй байна.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох

Бодит үнэ цэнэ гэдэг нь дампуурсан болон албадан борлуулахад хүрсэн этгээдээс бусад аливаа сонирхож буй талуудын хооронд, санхүүгийн хэрэглүүрийг зах зээл дээр арилжаалах дүн юм. Зах зээл дээр бүртгэлгүй санхүүгийн хэрэгслийн хувьд бодит үнэ цэнийг нь тохиromжтой үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхойлно.

Дараах хүснэгтэд 2020 оны 6-р сарын 30 болон 2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнийн түвшнээр нь ангилан үзүүлэв.

2020 оны 6-р сарын 30	Түвшин 1 сая.төг	Түвшин 2 сая.төг	Түвшин 3 сая.төг	Нийт сая.төг
Хөрөнгө, бодит үнэ цэнээр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
-РАМП хөрөнгө оруулалтын дансны хөрөнгүүд	920,388	-	-	920,388
-АНУ-ын Засгийн газрын бонд	363,932	-	-	363,932
-ОУСБХБ-ны хөрөнгө оруулалт	144,668	-	-	144,668
-Хятадын засгийн газрын бонд	-	-	-	-
-КФВ бонд	30,565	-	-	30,565
-Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	8,511	-	-	8,511
-МИК-д оруулсан өмчийн хөрөнгө оруулалт	5,139	-	-	5,139
-Алт, үнэт металл	3,223,587	-	-	3,223,587
-Засгийн газрын үнэт цаас		166,909		
-Өрийн бичгийн авлага	-	-	360,383	360,383
Санхүүгийн бус хөрөнгүүд				
-Барилга	-	-	43,460	112,780
-Эрдэнэсийн сан	-	-	1,068,951	1,068,951
Нийт бодит үнэ цэнээр хэмжигддэг хөрөнгүүд	4,696,790	166,909	1,542,114	6,238,904
 Бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг өр төлбөрүүд				
Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр	-	-	131,844	131,844
2019 оны 12-р сарын 31	Түвшин 1 сая.төг	Түвшин 2 сая.төг	Түвшин 3 сая.төг	Нийт сая.төг
Хөрөнгө, бодит үнэ цэнээр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
-РАМП хөрөнгө оруулалтын дансны хөрөнгүүд	870,831	-	-	870,831
-АНУ-ын Засгийн газрын бонд	327,866	-	-	327,866
-ОУСБХБ-ны хөрөнгө оруулалт	136,676	-	-	136,676
-Хятадын засгийн газрын бонд	35,746	-	-	35,746
-КФВ бонд	67,814	-	-	67,814
-Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	10,910	-	-	10,910
-МИК-д оруулсан өмчийн хөрөнгө оруулалт	5,139	-	-	5,139
-Алт, үнэт металл	3,057,529	-	-	3,057,529
-Засгийн газрын үнэт цаас	-	134,028	-	134,028
-Өрийн бичгийн авлага	-	-	394,621	394,621
Санхүүгийн бус хөрөнгүүд				
-Барилга	-	-	43,771	43,771
-Эрдэнэсийн сан	-	-	1,068,860	1,068,860
Нийт бодит үнэ цэнээр хэмжигддэг хөрөнгүүд	4,512,511	-	1,507,252	6,153,791
 Бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг өр төлбөрүүд				
Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр	-	-	(284,262)	(284,262)

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар хэмжсэн үнэлгээний аргачлал болон Түвшин 3-ын бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд ашигласан өгөгдлүүдийн тодорхойлолтыг доорх хүснэгтэд харуулав:

	Бодит үнэ цэнэ сая.төг	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдлүүд
Хөрөнгө, бодит үнэ цэнээр Санхүүгийн хөрөнгө			
– Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл			
	307,486	Хямдруулсан мөнгөн урсгал	Z-тархалт, ЛИБОР 6 сар, Репо хүү/(бодлогын хүү), GAP загвараар тооцсон форвард ханш
			Өрийн бичиг гаргагчийн аудитлагдсан санхүүгийн
		Хямдруулсан тайлан, зах зээлийн хүү (бодлогын хүү+зээлдэгчийн мөнгөн урсгал	эрсдэл %) болон эргэн төлөлтийн хуваарийн дагуу мөнгөн урсгалын тооцоолол
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
– Барилга	43,460	Зах зээлийн болон өртгийн арга	Харьцуулах боломжтой зах зээлийн үнэ болон хөндлөнгийн үнэлгээний компанийн дотоод хайлтын мэдээлэл
– Эрдэнэсийн сан	1,068,951	Зах зээлийн болон өртгийн арга	Харьцуулах боломжтой зах зээлийн үнэ болон хөндлөнгийн үнэлгээний компанийн дотоод хайлтын мэдээлэл
Өр төлбөр, бодит үнэ цэнээр Санхүүгийн өр төлбөр			
– Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	(175,642)	Хямдруулсан мөнгөн урсгал	Z-тархалт, ЛИБОР 6 сар, Репо хүү/(бодлогын хүү), GAP загвараар тооцсон форвард ханш
Түвшин 3-ын бодит үнэ цэнийн хэмжилт хийсэн нийт хөрөнгө			
	1,673,958		

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хэмжсэн үнэлгээний аргачлал болон Түвшин 3-ын бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд ашигласан өгөгдлүүдийн тодорхойлолтыг доорх хүснэгтэд харуулав:

	Бодит үнэ цэнэ сая.төг	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдлүүд
Хөрөнгө, бодит үнэ цэнээр Санхүүгийн хөрөнгө			
– Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл			
	260,778	Хямдруулсан мөнгөн урсгал	Z-тархалт, ЛИБОР 12 сар, Репо хүү/(бодлогын хүү), GAP загвараар тооцсон форвард ханш
			Өрийн бичиг гаргасан зээлдэгч нарын аудитлагдсан санхүүгийн тайлан, зах зээлийн хүү (бодлогын хүү+2%) болон эргэн төлөлтийн хуваарийн дагуу мөнгөн урсгалын тооцоолол
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
– Барилга	43,771	Зах зээлийн болон өртгийн арга	Харьцуулах боломжтой зах зээлийн үнэ болон хөндлөнгийн үнэлгээний компанийн дотоод хайлтын мэдээлэл
– Эрдэнэсийн сан	1,068,860	Зах зээлийн болон өртгийн арга	Харьцуулах боломжтой зах зээлийн үнэ болон хөндлөнгийн үнэлгээний компанийн дотоод хайлтын мэдээлэл
Өр төлбөр, бодит үнэ цэнээр Санхүүгийн өр төлбөр			
– Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр	(545,040)	Хямдруулсан мөнгөн урсгал	Z-тархалт, ЛИБОР 12 сар, Репо хүү/(бодлогын хүү), GAP загвараар тооцсон форвард ханш
Түвшин 3-ын бодит үнэ цэнийн хэмжилт хийсэн нийт хөрөнгө			
	1,222,990		

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар түвшин 1-ийн бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд ашигласан өгөгдхүүнд гарч болох боломжит өөрчлөлтөд үзүүлэх мэдрэмтгий байдлыг доорх хүснэгтэд харуулав. Өмчийн хөрөнгө оруулалтын зах зээлийн үнийн өөрчлөлт гэх мэтчилэн өгөгдхүүнд гарч болзошгүй өөрчлөлтүүд нь Банкны өмчид нөлөөлөх боловч материалыг үнэ цэнийн бууралт гарагчий учир Банкны санхүүгийн үр дүнд нөлөөгүй болно.

<i>Сая төгрөгөөр</i>	2020 оны 6 дугаар сарын 30			2019 оны 12 дугаар сарын 31		
	Бодит үнэ цэнэ	Болзошгүй өөрчлөлт	Мэдрэмтгий байдал	Бодит үнэ цэнэ	Болзошгүй өөрчлөлт	Мэдрэмтгий байдал
Санхүүгийн хөрөнгө						
- РАМП хөрөнгө оруулалтын дансны хөрөнгүүд	920,388	10%	+/-92,039	870,910	10%	+/-87,091
- АНУ-ын Засгийн газрын бонд	363,932	10%	+/-36,932	327,866	10%	+/-32,787
- ОУ-ын төлбөр тооцооны банк хөрөнгө оруулалтын данс	144,668	10%	+/-14,467	136,676	10%	+/-13,667
-Хятадын засгийн газрын бонд	-	10%	-	35,746	10%	+/-3,575
- Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	8,511	10%	+/-851	10,910	10%	+/-1,091
- KFW банкны бонд	30,565	10%	+/-306	67,814	10%	+/-6,781
- МИК-д оруулсан өмчийн хөрөнгө оруулалт	5,139	10%	+/-514	5,139	10%	+/-514
- Алт, үнэт метал	3,223,587	10%	+/-322,359	3,057,529	10%	+/-305,753

Түвшин 3-ын бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн тайлант жилийн хөдөлгөөнийг доор үзүүлэв.

Өрийн бичгийн авлага	2020 оны 6 дугаар сарын 30	2019 оны 12 дугаар сарын 31
	сая.төг	сая.төг
1-р сарын 1		
Төлсөн төлбөр	(46,741)	(272,500)
Цэвэр хуримтлагдсан хүү	1,066	6,989
Өрийн бичгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн (алдагдал)/ашиг (Тод.13)	11,439	(88,254)
6-р сарын 30	<u>360,385</u>	<u>394,621</u>
Санхүүгийн үүсмэл хөрөнгө, өр төлбөр цэвэр дүнгээр		
1-р сарын 1		
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит бус (алдагдал)/ашиг (Тод.9)	410,303	84,985
Хүүний цэвэр орлого (Тод.6, Тод.7)	72,016	40,571
Төлсөн төлбөр	(66,213)	(38,869)
6-р сарын 30	<u>131,844</u>	<u>(169,053)</u>

Барилга байгууламж болон эрдэнэсийн сангийн бодит үнэ цэнийн тайлант жилийн хөдөлгөөнийг Тодруулга 27 болон Тодруулга 23-с тус тус харна уу.

(b) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр

Хөрвөх чадвар өндөртэй эсвэл богино хугацаат (нэг жилээс бага хугацаа) санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн 2019 болон 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнэ нь тэдгээрийн дансны цэвэр дунтэй ойролцоо байна.

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

39. Хэмжилтээр нь ангилсан байдлаар санхүүгийн хэрэгслийг толилуулах нь

Хэмжилтийн зорилгоор СТОУС 9 “Санхүүгийн хэрэглүүр” нь санхүүгийн хөрөнгийг дараах ангилалд ангилдаг:
 (а) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар (БҮЦӨАА) хэмжих санхүүгийн хөрөнгө, (б) бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод (БҮЦӨБДО) хэмжих өрийн хэрэгсэл (с) бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод (БҮЦӨБДО) хэмжих өмчийн хэрэгсэл, (д) хорогдуулсан өртгөөрх (ХӨ) санхүүгийн хөрөнгө.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлаар (БҮЦӨАА) хэмжих санхүүгийн хөрөнгө нь 2 дэд ангилалтай:
 (1) Зайлшгүй ОЗБҮЦ-ээр хэмжих, (2) анх хүлээн зөвшөөрөхөд эсвэл дараа нь тодорхойлох хөрөнгө.

Доорх хүснэгтэд 2020 оны 6 дугаар сарын 30-наарх санхүүгийн хөрөнгүүдийг тэдгээрийн хэмжилтийн ангиллаар нь үзүүлэв:

	БҮЦӨБДО ХӨ өрийн хэрэгсэл сая.төг	БҮЦӨБДО хэмжих өмчийн хэрэгсэл сая.төг	БҮЦӨАА (зайлшгүй) сая.төг	Нийт сая.төг
Санхүүгийн хөрөнгө				
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө				
-Бэлэн мөнгө	280,375	—	—	280,375
Санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө				
-Богино хугацаат хадгаламж–гадаад валютгаар	1,267,776	—	—	1,267,776
-Хугацаагүй хадгаламж	463,731	—	—	463,731
-Зээлжих тусгай эрхийн хадгаламж	132,392	—	—	132,392
-Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө	177	—	—	177
-Бусад хувь хөрөнгө	12	—	—	12
Харилцагч наарт олгосон зээл, урьдчилгаа				
-Үнэ Тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон зээл	324,787	—	—	324,787
-Бусад зээл	8,136	—	—	8,136
Алт ба үнэт метал	—	—	3,223,587	3,223,587
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт				
-РАМПИ хөрөнгө оруулалтын дансны хөрөнгө	—	920,388	—	920,388
-АНУ-ын засгийн газрын бонд	—	363,932	—	363,932
-ОУСБХБ-ны хөрөнгор оруулалт	—	144,668	—	144,668
-КФВ банкны бонд	—	30,565	—	30,565
-Хятадын засгийн газрын бонд	—	—	—	—
-Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	—	8,511	—	8,511
-Давуу эрхтэй ИЗББ	2,365,901	—	—	2,365,901
-Хөгжлийн банкны үнэт цаас	49,523	—	—	49,523
-Капитал банкны үнэт цаас	46,902	—	—	46,902
-Эрдэнэс бонд	249,305	—	—	249,305
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт				
-МИК-д оруулсан өмчийн хөрөнгө оруулалт	—	—	5,139	—
-Бусад өмчийн хөрөнгө оруулалт	—	—	6,595	—
Буцаан худалдан авах гэрээ				
- Нью-Йоркийн Холбооны нөөцийн банк	3,560,060	—	—	3,560,060
- Дотоодын банкууд	98,969	—	—	98,969
Засгийн газрын үнэт цаас	—	166,909	—	166,909
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	—	—	307,486	307,486
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	56,883	—	360,383	417,266
НИЙТ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ	8,904,927	1,634,973	11,734	3,891,455
				14,443,090

МОНГОЛБАНК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30

Доорх хүснэгтэд 2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх санхүүгийн хөрөнгүүдийг тэдгээрийн хэмжилтийн ангилаар нь үзүүлэв:

	БҮЦӨБДО		БҮЦӨБДО хэмжих өмчийн хэрэгсэл сая.төг	БҮЦӨАА (зайлшгүй) сая.төг	Нийт сая.төг			
	ХӨ сая.төг	ӨРИЙН ХЭРЭГСЭЛ сая.төг						
Санхүүгийн хөрөнгө								
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө								
-Бэлэн мөнгө	214,244		—	—	214,244			
Санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө								
-Богино хугацаат хадгаламж–гадаад валютаар	3,553,803		—	—	3,553,803			
-Хугацаагүй хадгаламж	769,351		—	—	769,351			
-Зээлжих тусгай эрхийн хадгаламж	135,171		—	—	135,171			
-Дэлхийн банкинд оруулсан хувь хөрөнгө	172		—	—	172			
-Бусад хувь хөрөнгө	11		—	—	11			
Харилцагч наарт олгосон зээл, урьдчилгаа								
-Үнэ Тогтвортжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон зээл	434,400		—	—	434,400			
-Бусад зээл	8,518		—	—	8,518			
Алт ба үнэт метал	—	—	—	3,057,529	3,057,529			
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт								
-РАМП хөрөнгө оруулалтын дансны хөрөнгө	—	870,831	—	—	870,831			
-АНУ-ын засгийн газрын бонд	—	327,866	—	—	327,866			
-ОУСБХБ-ны хөрөнгө оруулалт	—	136,676	—	—	136,676			
-КФВ банкны бонд	—	35,746	—	—	35,746			
-Хятадын засгийн газрын бонд	—	67,814	—	—	67,814			
-Европын хөрөнгө оруулалтын банкны бонд	—	10,910	—	—	10,910			
-Давуу эрхтэй ИЗББ	2,373,777		—	—	2,373,777			
-Хөгжлийн банкны үнэт цаас	49,522		—	—	49,522			
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт								
-МИК-д оруулсан өмчийн хөрөнгө оруулалт	—	—	5,139	—	5,139			
-Бусад өмчийн хөрөнгө оруулалт	—	—	6,595	—	6,595			
Буцаан худалдан авах гэрээ								
-Нью-Йоркийн Холбооны нөөцийн банк	2,700,444		—	—	2,700,444			
-Дотоодын банкууд	553,993		—	—	553,993			
Засгийн газрын үнэт цаас	—	134,028	—	—	134,028			
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	—	—	—	260,778	260,778			
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	78,969		—	394,621	473,590			
НИЙТ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ	10,872,375	1,583,871	11,734	3,712,928	16,180,908			

2020 оны 6 дугаар сарын 30 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар орлого зарлагаар бодит үнэ цэнийг хэмжих ангилаалд хамаарах үүсмэл хэрэглүүрээс бусад Банкны бүх санхүүгийн өр төлбөр хорогдуулсан өргтгөөр бүртгэгдсэн.

МОНГОЛБАНК**САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 6 ДУГААР САРЫН 30****40. Өөрийн хөрөнгийн удирдлага**

Банкны өөрийн хөрөнгө нь нийт хөрөнгөөс нийт өр төлбөрийг хассаны дараа үлдэх дүнгээс бүрдэнэ. Өөрийн хөрөнгийг удирдахад Банкны баримтлах гол зорилго нь эдийн засгийн хувьд хараат бус байж, ажил үүргээ бүрэн хэрэгжүүлэх боломжоор хангасан хөрөнгийг тохиромжтой хэмжээнд барьж байх явдал юм. Банкны нийт өөрийн хөрөнгө нь санхүүгийн байдлын тайланд толилуулсан санхүүгийн тайлангийн өөрийн хөрөнгө хэсгийн дүнтэй тэнцүү гэж үздэг.

Банк нь төв банк тул өөрийн хөрөнгийн талаарх ямар нэгэн гадаад шаардлагууд тавигддаггүй байна. Төв банкны тухай хуульд Банкны зайлшгүй байлгах хөрөнгө (дүрмийн сан)-ийн доод хэмжээ болон Банк өөрийн хөрөнгөнд хуваарилах ёстой тухайн жилийн цэвэр ашгийн доод хэмжээг заасан байдаг.

Тодруулга 34 болон 35-т толилуулснаар 2018 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 10 дугаар тушаалын дагуу эрсдэлийн сангийн буцаалтыг хуримтлагдсан алдагдлын данснаас тусгаарлан дүрмийн санг 55,000 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн. УИХ-ын Эдийн засгийн байнгын хорооны 2019 оны 3 дугаар сарын 04-ний өдрийн 11/2200 тоот албан бичгээр уг гүйлгээг хийсэн болохыг баталгаажуулсан бөгөөд Банкыг дүрмийн сангaa дахин нэмэгдүүлэхийг үүрэг болгосон. Удирдлага нь энэхүү гүйлгээг холбогдох хууль, журамд нийцэж байгаа гэж дүгнэж байна.

Дүрмийн сангийн хэмжээ 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 60,000 сая төгрөг (2019 оны 12 дугаар сарын 31: 60,000 сая төгрөг) байгаа бөгөөд энэ нь хуульд заасан хамгийн бага дүн болох 5,000 сая төгрөгөөс их байна. Хуулинд зааснаар Банкны цэвэр орлогын дор хаяж 40 хувийг Банкны өөрийн өмчид хуваарилж болох бөгөөд үлдсэн хувийг (дээд тал нь цэвэр орлогын 60 хувь) Улсын төсвийн дансанд шилжүүлнэ. 2018 болон 2019 онуудад Улсын төсвийн дансанд шилжүүлэг хийгдээгүй байна.

Банк нь 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны байдлаар 344,107 сая төгрөгийн алдагдалтай (2019 онд 229,879 сая төгрөгийн ашигтай) ба өөрийн хөрөнгийн нийт 1,502,449 сая төгрөгийн (2019: 1,898,304 сая төгрөг) сөрөг дүнтэй байна.

ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ****САНХҮҮ БҮРТГЭЛИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ****ТАЙЛАН МЭДЭЭ, БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ****БЛХАГВАСҮРЭН****Г.ЭНХТАЙВАН****Ц.ГАРЬД****Ц.ЭНХМӨРӨН**